

DİL

ARAŞTIRMALARI-II

EDİTÖRLER:

DOÇ. DR. M.KÜRŞAD YANGİL
DR. ÖĞR. ÜYESİ HALİT ÇELİK

EĞİTİM
yayınevi

DİL ARAŞTIRMALARI-II

Editörler: Doç. Dr. M.Kürşad Yangil, Dr. Öğr. Üyesi Halit Çelik

Yayınevi Grubu Genel Başkanı: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

E-ISBN: 978-625-385-743-1

1. Baskı, Aralık 2025

Kütüphane Kimlik Kartı

DİL ARAŞTIRMALARI-II

Editörler: Doç. Dr. M.Kürşad Yangil, Dr. Öğr. Üyesi Halit Çelik

IV+168 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-385-743-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
bilgi@kitapmatik.com.tr

EĞİTİM YAYINEVİ
GRUBU

EĞİTİM
yayınevi

SALON
yayıncıları

kitapmatik
eğitim yayıncılığı

Kitapmatik
yayıncıları

EĞİTİM
kitabevi

BÖLÜMLER

Birinci Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi.....1

Elif ÇEVİK

İkinci Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde A1 Düzeyi Dil Bilgisi29

Nazife Elif KOÇER

Üçüncü Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde A2 Düzeyi Dil Bilgisi46

Barış ZENGİN

Dördüncü Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyi Dil Bilgisi.....79

Uğur YILDIRIM

Beşinci Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B2 Düzeyi Dil Bilgisi106

Gülsüm ARSLAN

Altıncı Bölüm

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde C1 Düzeyi Dil Bilgisi.....135

Uygar SOLAK

Yedinci Bölüm

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisini Ölçme ve Değerlendirme..151

Ladin ŞENGÜL

ÖNSÖZ

Dil, bireyin düşünce dünyasını yapılandıran; toplumsal, kültürel ve akademik etkileşimlerin temelini oluşturan en önemli iletişim aracıdır. Bu yönüyle dilin öğretimi, yalnızca dilsel becerilerin kazandırılmasıyla sınırlı olmayan; aynı zamanda kültürel aktarımı, bilişsel gelişimi ve iletişimsel yeterliği kapsayan çok boyutlu bir süreçtir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ise son yıllarda artan akademik ilgi, uluslararası hareketlilik ve çok kültürlü öğrenme ortamları doğrultusunda giderek daha sistematik ve bilimsel bir zemine oturmaktadır. Dil Araştırmaları II, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi alanına odaklanan bütüncül bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Kitapta yer alan bölümler, dil bilgisinin kuramsal temellerinden hareketle Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi doğrultusunda A1'den C1 düzeyine kadar uzanan öğretim sürecini ele almakta; dilbilgisi öğretiminin amaçlarını, yöntemlerini ve ölçme-değerlendirme boyutlarını ayrıntılı biçimde tartışmaktadır. Böylece eser, hem kuramsal bilgiye hem de uygulamaya dönük rehberlik sunmayı amaçlamaktadır.

Bu kitapta dilbilgisi, dil öğretiminin merkezinde yer alan bir amaç olarak değil; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini destekleyen işlevsel bir araç olarak ele alınmıştır. Bölümlerde, dil bilgisi öğretiminin sezdirme temelli, iletişimsel ve eylem odaklı yaklaşımlarla nasıl bütünleştirilebileceği örnekler ve açıklamalar eşliğinde ortaya konulmuştur. Her dil düzeyi için hazırlanan bölümler, hedef kitlenin bilişsel ve dilsel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılandırılmış; öğrencilere sistematik, tutarlı ve uygulanabilir bir çerçeve sunulmuştur.

Alanında uzman öğreticilerin katkılarıyla hazırlanan Dil Araştırmaları II, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında çalışan akademisyenler, öğreticiler, lisansüstü öğrenciler ve program geliştiriciler için önemli bir başvuru kaynağı olmayı hedeflemektedir. Kitabın, dil bilgisi öğretimine ilişkin kuramsal tartışmalara katkı sağlaması, uygulayıcılar için yol gösterici olması ve alandaki bilimsel birikimi zenginleştirmesi en temel temennimizdir.

Bu eserin ortaya çıkmasında emeği geçen tüm bölüm yazarlarına titiz akademik çalışmaları için teşekkür eder; kitabın Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanına kalıcı ve nitelikli katkılar sunmasını dileriz.

I. BÖLÜM

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK
ÖĞRETİMİNDE DİL BİLGİSİ

Öğr. Gör. Elif ÇEVİK

Giriş

Ana dili ve yabancı dil eğitiminde dil bilgisi öğretiminin gerekliliği uzun yıllardır süregelen bir tartışma konusudur. Geçmişte yabancı dil öğretiminde benimsenen çeşitli dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri ile günümüzde kullanılan dil öğretim yaklaşım ve yöntemleri karşılaştırıldığında dil bilgisinin bazen ön plana alındığı bazen de geri plana atıldığı görülmektedir. Örneğin kullanılan ilk yöntemlerden olan dil bilgisi çeviri yönteminde dil öğretimi dil bilgisinin bilinmesi üzerine kuruluyken sonraki yöntem ve yaklaşımlarda (örn. iletişimsel yaklaşım, eylem odaklı yaklaşım) dil bilgisinin iletişimsel becerileri destekleyen yardımcı bir unsur olabileceği düşüncesi yaygınlaşmıştır. Önceden yabancı dil öğretiminde dil bilgisinin yer alıp almaması gündemdeyken günümüzde hangi dil bilgisi konularının, ne zaman ve nasıl öğretileceği üzerine odaklanılmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de dil bilgisi konusunda pek çok açıdan farklı görüşlerle karşılaşmaktadır ancak karşılaşılan bu farklı görüşler dil bilgisinin öğretilip öğretilmemesine yönelik değildir. Dil bilgisinin ayrı bir beceri olarak verilip verilmeyeceği, dil bilgisi öğretilcekse hangi konuların öğretileceği, konu sıralamasının nasıl olacağı, dil bilgisi öğretimi sürecinde hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı, ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağı gibi pek çok konuda belirsizlik yaşanmakta ve bu konular üzerinde henüz birlik sağlanamamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kaynaklarına bakıldığında da dil bilgisin öğretimine yönelik ayrı kitaplar yazıldığı (Benzer, 2023; Cem-Değer, Çetin ve Oflaz-Kölecı, 2021), kitaplarda dört temel becerinin yanında dil bilgisi öğretimi için de ayrı bir bölüme yer verildiği (Çalışkan, 2020; Dilber, 2015; Erdem ve Bahşı, 2019; Golynskaia ve Gürlek, 2018; Göçen ve Okur, 2018; Karakuş-Tayşı ve Demir-Atalay, 2017) ve bu bölümde seviyelere göre hangi dil bilgisi konularının, hangi seviyede ve nasıl öğretilbileceğine yönelik sıralamanın ve örnek etkinliklerin önerildiği (Aktaş, Çetin, Demirhan, Oflaz-Kölecı, Şen ve Uzdu-Yıldız, 2020;

Arslan, 2010; Bölükbaş-Kaya, 2021; Gazi Üniversitesi TÖMER, 2015; Karatay ve Kaya, 2019; Pilancı ve Saltık, 2018) görülmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretimi sürecine yönelik çeşitli görüşler olması bazı karışıklıklar ve sorunlara yol açmaktadır. Bu bölümde dil bilgisinin ne olduğuna ve öğretim amacına, Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde dil bilgisinin yerine, dil bilgisinin nasıl öğretilebileceğine, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisine ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi konularına yer verilmiştir.

1. Dil Bilgisi Nedir?

Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük'ünde dil bilgisi “Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer.” şeklinde tanımlanmıştır. Ediskun (1999, s. 65) dil bilgisini “Bir dilin seslerini; kelime yapılarını, anlamlarını ve kökenlerini, cümle kuruluşlarını ve bunlarla ilgili kuralları inceleyen bilim.” olarak açıklamaktadır. Ergin (2009) dil bilgisini, bir dili tüm yönleriyle inceleyen bilgi kolu olarak tanımlamaktadır. Ona göre dil bilgisi, dilin farklı yönlerini ele alan çeşitli çalışma alanlarından oluşmaktadır. Bunlar; ses bilgisi (fonetik), şekil bilgisi (morfoloji), cümle bilgisi (sentaks), anlam bilgisi (semantik), türeme bilgisi (etimoloji). Ergin, bu alanların birbirinden ayıramayacağını çünkü dilin bir bütün olduğunu vurgulamaktadır (s. 33). Dolunay (2010, s. 77) dil bilgisini, bir dili ses, şekil ve cümle yapıları bakımından inceleyen ve bunlarla ilgili kuralları tespit eden bilim dalı olarak tanımlamaktadır. Cem-Değer, Çetin ve Oflaz-Kölecı (2019, s. 1) dil bilgisini “Bir dili konuşan kişilerin o dilin temel yapısına ait ilişkin sezgisel olarak bildiklerinin bütünüdür.” şeklinde açıklamaktadır. Erdem ve Bahşı (2019, s. 77) dil bilgisini, bir dili oluşturan bütün parçaların doğru ve tutarlı şekilde bir araya gelmesiyle oluşan kurallar bütünü olarak açıklamakta ve dil bilgisinin yazma, konuşma ve düşünmenin doğruluğunu sağlayan sistematik bütünlük olarak ifade etmektedir.

Verilen tanımlarda dil bilgisinin birbirinden farklı boyutlarına yer verildiği görülmektedir. Bu tanımlardan yola çıkarak Çevik (2023, s. 24) dil bilgisini “Dilin ses, sözcük, cümle, anlam, köken, şekil bilgisini oluşturan, insanda dile ait var olan sezgileri ortaya çıkaran, anlama ve anlatma becerilerinde dilin doğru ve standart bir şekilde kullanılmasını sağlayan kuralların bütünü.” şeklinde açıklamaktadır.

Dildeki bu kuralların belirlenmesi ve belirlenen bu kuralların dil kullanıcıları tarafından öğrenilebilmesi ve doğru bir şekilde kullanılabilmesi, ana dili veya yabancı dil olarak öğretilbilmesi ve dilin devamlılığının sağlanabilmesi için dil bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Dilin belirlenen kurallarını yalnızca uzmanların bilmesi yeterli değildir. Dil kullanıcılarının hepsinin dili bilinçli bir şekilde kullanması gerekir. Bu nedenle dilin kurallarına, dil kullanıcılarının seviyelerine uygun olacak şekilde öğretim sürecinde yer verilmelidir.

1.2. Yabancı Dil Öğretiminde Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı

Yabancı dil öğretiminin hedef kitlesini çocuklar, gençler veya yetişkinler oluşturmaktadır. Bu durum dil öğretiminde yaş kategorilerine göre farklı yaklaşımlar, yöntemler ve yollar izlenmeyi gerektirmektedir. Maarif Vakfı'nın hazırladığı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda (2025) da görüldüğü üzere hedef kitleye uygun olacak şekilde dil becerilerinin, dilsel yeterliliklerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda hedef kitleye uygun yöntem ve tekniklerle dil öğretiminin gerçekleştirilmesi, yine hedef kitleye uygun materyal ve etkinliklerle de dil öğretim sürecinin zenginleştirilmesi önerilmektedir. Programda okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise seviyeleri için ayrı ayrı temalar, kazanımlar, iletişim odaklı dil yetkinlikleri, söz varlığı sunulmaktadır. Örneğin henüz okuma ve yazma bilmeyen okul öncesi çocuklar için dil öğretimi daha çok dinleme ve konuşma becerilerini hedef alınmaktadır. Görsel-işitsel uyaranlar ile öğrencilerin dil becerilerini, söz varlıklarını geliştirmesi amaçlanmaktadır. Oyunlar, şarkılar, videolar, beden dili bu süreçte aktif olarak kullanılmaktadır.

Yabancı dil öğrenen hedef kitlenin yaşı ilerledikçe kişinin okur-yazar olması, bilişsel gelişim özelliklerindeki artış (soyut düşünebilmesi, üst bilişsel becerilerinin gelişmesi vs.), ihtiyaçlarına, beklentilerine ve ilgi alanlarına yönelik dil öğretim sürecini yönetmek istemesi gibi durumlar devreye girmektedir. Bu da dil öğretim sürecini şekillendirmektedir. Örneğin okul öncesi çocuklarda dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek hedeflenirken okur-yazar olmakla birlikte okuma ve yazma becerilerini geliştirmek de hedeflenmektedir. Çocuklar dil öğrenmek için bilinçli bir şekilde çaba sarf etmezken yetişkinlerde durum tam tersidir. Çocuklar yabancı bir dili görsel-işitsel uyaranlarla, kurallara ihtiyaç duymadan öğrenebilmekteyken

yetişkinler, bilinçli bir dil öğrenme sürecinde kurallara ihtiyaç duymaktadır.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen hedef kitle arasında da çocuklar, gençler veya yetişkinler yer almaktadır. Çocuklar dili taklit ve sezgisel yolla öğrenmeye yatkınken yetişkinler de durum değişmektedir. Yetişkinler dili bilinçli şekilde öğrenmeye başlamaktadır. Kurt'un (2021, s. 80) ifade ettiği gibi yetişkinlerin dil öğrenme süreci çoğu zaman bilinçli bir aktivitedir. Yetişkinlikte soyutlama, farkındalık, taklit gibi mekanik öğrenme şekli kullanılmamakta, dil bilgisi sisteminin sezgisel olarak edinebileceği büyümlü güç kaybolmaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere çocuklar haricindeki kişiler için dil öğretiminde dil bilgisi bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Dil bilgisini ana dili ve yabancı dil öğretimi sürecine dâhil etmenin birçok nedeni ve olumlu yönleri bulunmaktadır. Dil bilgisinin öğretim amacıyla ilgili bazı görüşler şu şekildedir:

Golynskaia ve Gürlek (2018, s. 549-551) dil bilgisi öğretiminin gerekçelerini şu başlıklar altında sıralayıp açıklamışlardır:

Cümle üretme makinesi gerekçesi: Dil bilgisi öğretimi potansiyel olarak öğrenciye sınırsız dilsel yaratıcılık imkânı ve çok sayıda özgün cümle üretme olanağı sunmaktadır.

İnce ayar gerekçesi: Sözcüksel sistemin sağlayamadığı anlam dil bilgisi sayesinde sağlanmaktadır. Anlaşılır olmak için sözcüklerin arka arkaya dizilmesi değil birbirleriyle anlamlı olacak şekilde ilişkilendirilerek sıralanması gerekmektedir. Dil bilgisi öğretimi buna imkân sağlamaktadır.

Fosilleşme gerekçesi: Hedef dilde belli bir seviyeye gelmiş öğrenciler öğrendikleri dilin daha ileri düzeydeki rezervi üzerine incelemesini iletirmek yerine sahip olduğu bilgi ile yetinmektedir. Bu durum daha çok formal eğitim görmeyen öğrencilerde rastlanmaktadır.

Ön Düzenleyici gerekçesi: Dil bilgisi öğelerini fark etmenin dil edinimi için bir ön şart olduğu düşünülmektedir. Dil bilgisi, daha sonraki edinme süreci için bir tür ön düzenleyici işlevi görmektedir.

Ayrık öğeler gerekçesi: Dil dışarıdan bakıldığında biçimsiz bir yığın olarak görülebilmektedir. Ancak dil bilgisi sayesinde dil derlenip

toparlanarak düzgün kategoriler hâlinde organize edilir ve daha sindirilebilir bir hâl alır.

Hukukun üstünlüğü gerekçesi: Dil bilgisi öğrenilebilir kurallar sistemidir. Kurallardan oluşan bu sistem kurumsallaştırılmış eğitim sisteminde bilgiye sahip olan kişilerden bilgiye sahip olmayan kişilere aktarılmakta kural, disiplin ve düzen ihtiyacı olan sınıflarda öğrencilere sunulmaktadır. Aynı zamanda bu sistem öğretmene dilin metodolojik biçimde öğretilip test edilmesini sağlayan yapılandırılmış bir sistem sunmaktadır.

Öğrenci beklentileri gerekçesi: Yabancı dil derslerinde çoğu öğrencinin dil bilgisi odaklı dil öğrenimi beklentisini boşa çıkarmamak ve daha verimli, sistematik bir dil öğretimi gerçekleştirmek için biçimsel dil eğitimi yapılmaktadır.

Okur ve Göçen'in (2018, s. 336) Hudson'dan (1992) aktardığına göre dil bilgisi öğretimi yapılmasının nedenleri şu şekilde sıralanmıştır:

Dile ilişkin saygıyı ve öz güveni oluşturmak

Standartları belirlenmiş dil öğretimine yardımcı olmak

Dil başarısını arttırmaya yardımcı olmak

Yabancı dil öğretimini kolaylaştırmak

Dil ve kültüre ilişkin farklılıklara yönelik hoşgörüyü arttırmak

Bilimsel yöntem ve analitik düşünmeyi öğretmek

Dili kötüye kullananlara karşı dili korumak

Dilin sorunlarını anlamaya yardımcı olmak, dil hakkındaki genel bilgiyi derinleştirmektir.

Yabancı dil öğretiminde dilin kurallarının öğretimi üzerine farklı görüşler ortaya atılmıştır. Dil bilgisi öğretimi, geçmişte tartışmalı bir konu iken günümüzde öğretimi kabul görmüş bir unsur olarak kabul edilmektedir ancak öğretim yöntemleri ve içerikleri konusunda farklı yaklaşımlar mevcuttur. Unutulmamalıdır ki dil bilgisi dil öğreniminin merkezinde değil, temel becerilerin geliştirilmesinde bir araçtır. Dil bilgisi, dört temel beceriyi destekleyen, onları tamamlayan bir unsurdur. Nasıl ki bir yemeğin lezzeti tuz ile tamamlanıyorsa dilin doğru ve etkili kullanımı da dil bilgisinin katkısıyla mümkün olur.

Dil bilgisi öğretimi ana dili öğretiminde farklı, yabancı dil öğretiminde farklı ele alınmaktadır. Ana dil öğretiminde, örtük dil

bilgisinin açık hale getirilmesi ve dil farkındalığının arttırılması amaçlanırken yabancı dil öğretiminde, öğrenenlere dilin yapısal özelliklerini sistematik bir şekilde sunmak hedeflenmektedir. Dil bilgisi, dilin kurallarını formülleştiren bir araç olarak işlev görmektedir. Dili öğrenenlere dilin sistemini anlama ve uygulama imkânı sunmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin amacı, dili formülleri ezberleterek kullandırmaya çalışmak değil dil öğrenenlerin dili daha kolay analiz edebilmeleri ve dili kolaylıkla kullanabilmeleri için ipuçları sunmak, sunulan bu ipuçlarının dört temel beceride rahatlıkla kullanabilmelerini sağlamaktır ancak öğretim sürecinde, dil bilgisinin dil kullanımını engelleyen bir ezberleme pratiğine dönüşmemesi gerekmektedir.

Dil bilgisinin öğretim amacına yönelik bazı görüşler şu şekildedir:

Ediskun’a (1999, s. 65) göre dil bilgisi “doğru konuşmanın ve yazmanın bilimsel yöntemini öğretir. Onun yardımıyla doğru düşünmeye de alışırız. Dil bilgisi konuşma ve yazma ile de uğraştığı için onun konusu hem ağız ve kulak dili hem de yazı yani kalem ve göz dilidir.” ifadeleriyle dil bilgisi öğretiminin diğer becerileri desteklediğini ifade etmektedir.

Benzer (2023, s. 1) dil bilgisi kurallarının bilinmesiyle mantığın kullanılarak dilin daha kolay öğrenilebildiğini, daha yaratıcı ve etkili bir şekilde kullanabildiğini ifade etmektedir. Dil bilgisinin zihne doğru bir şekilde kodlanmasıyla hiç ezber yapmadan başka dillerin kolaylıkla öğrenilebildiğini belirtmektedir. Benzer, bütün dillerin benzer şekilde kodlandığını ve birinin kodunu çözülmesiyle diğerlerinininkinin daha kolay çözülebileceğini, kodları çözmenin yolunun ise dil bilgisi kurallarını bilmekten geçtiğini söylemektedir.

Dolunay (2010, s. 277-279) dil bilgisi öğretimini “Dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onlara dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarına yönelik etkinlikler yapma süreci.” olarak ifade etmektedir. Dil öğretiminde dil bilgisi sayesinde ana dilin etkili ve güzel bir biçimde kullanılabileceğini, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesiyle daha iyi iletişim kurulabileceğini ifade eden Dolunay, insanların düşüncelerini ifade etme şekillerinin birbirinden farklı olmasından dolayı anlaşabilmek adına bu ifade etme şekillerini belirli bir dil düzeniyle doğru ve tam bir şekilde öğrenmenin gerekliliğinden de bahsetmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin ana dillerini bilinçli olarak

doğru ve etkili bir şekilde kullanabilmesi için dil bilgisi öğretimine ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra okula başlamadan önce kişilerin sahip oldukları ağız özelliklerinin okuldaki dil bilgisi öğretimiyle giderildiğini ve dil bilgisi öğretiminin standart dilin öğrencilere kazandırılmasına yardım ettiğini vurgulamaktadır.

Erdem ve Bahşi (2019, s. 179-181) Ediskun'un görüşlerine paralel olarak dilin becerileri arasında yer almayan dil bilgisinin temel becerileri kuşattığını; doğru yazmanın, doğru konuşmanın ve doğru düşünmenin sağlanabilmesi için bir araç olarak kabul edildiğini ifade etmektedirler. Dil öğretimi sürecinde dilin kurallarının kesinlikle öğretilmesini ancak bu kuralların dil öğretiminde temel amaç olmamasını vurgulamaktadırlar. Bir dilin ana dili olarak öğrenilmesiyle yabancı dil olarak öğrenilmesinin birbirinden farklı olduğunu vurgulamaktadırlar. Bir dili ana dili olarak öğrenirken zamanla dilin kurallarının içselleştirildiğini ve kurallara pek fazla ihtiyaç duyulmadığını ancak yabancı dil olarak öğrenirken dilin mantığının sorgulandığını ve kurallar sayesinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirildiğini belirtmektedirler. Bu yüzden yabancı dil öğretimi sürecinde dil bilgisinin sezdirilmesi ve dile dair bir vizyon verilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

Erdem ve Bahşi gibi Karakuş-Tayşi (2017, s. 17) de bir dilin, yabancı öğrencilere öğretimiyle ana dili öğrencilerine öğretiminin birbirinden farklı olduğunu söylemektedir. Bir dili ana dili olarak öğrenenler, o dili edinirler ve bu nedenle dile ait kuralları öğrenmeye ihtiyaç duymazlar. Bir dili yabancı dil olarak öğrenenler ise o dili bütün yönleriyle öğrendikten sonra kullanmaya başlarlar. Bu da dilin kurallarını becerilerle beraber öğrenme zorunluluğu doğurmaktadır.

Ana dilde dil bilgisi öğretilirken amaç, bilinçaltındaki dil bilgisinin bilinç düzeyine çıkarılması, öğrencilere dilin kurallarının fark ettirilmesi ve öğrenilen kuralların iletişim sırasında kullanabilmesidir. Aytaş ve Çeçen (2010, s. 82) dil bilgisi öğretiminin en önemli amacının “Öğrencilerin ana dillerini kusursuz biçimde öğrenmeleri” olduğunu ifade etmektedir. Öğrencilerin dil bilgisi sayesinde dilin ifade gücünü keşfettiklerini, kurallar aracılığıyla dilde hedeflenen amaçları gerçekleştirmede önemli adımlar attıklarını bunun yanı sıra öğrencilerin dil bilgisiyle, doğru anlatım yapıp yapmadıklarını test etme şansı yakalamış olduklarını dile getirmektedir.

Golynskaia ve Gürlek (2018, s. 548) Barın ve Demir'den dil bilgisi öğretimiyle ilgili şu ifadeleri aktarmaktadır: “Başarılı bir dil

bilgisi öğretimiyle dört temel dil becerisinin kazandırılması, kullanılan dile dair yapılan yanlışların azaltılması, zihnin gelişmesi, iyi bir iletişim kurulması, dile yönelik öz güvenin ve hoşgörünün kazanılması, bir yabancı dilin daha rahat öğrenilmesi sağlanmaktadır. Kendi ana dilinin dil bilgisine hâkim olmayan kişilerin bir başka dili tam anlamıyla öğrenebilmesi mümkün değildir.

Dil bilgisinin öğretim amaçları üzerine söylenenlerden de yola çıkarak ana dili ve yabancı dil öğretiminde dil bilgisi çeşitli nedenlerle öğretimi gerekli görülen bir alandır. Dilin sistemini anlamak ve dili etkili bir şekilde kullanabilmek için vazgeçilmez bir unsurdur. Öğrencilere dilin kurallarını ve yapısını çeşitli öğretim yöntemleriyle keşfettirerek onların dili kullanma konusunda güven kazanmalarını sağlamak amaçlanır ancak dil bilgisi öğretimi sadece kuralları ezberlemekten ibaret olmamalıdır. Dilin anlamlı bir şekilde kullanabilmesi için Larsen-Freeman'ın önerdiği gibi dilin biçim, anlam ve kullanım boyutlarının bir arada ele alınması gerekmektedir. Bu yaklaşım dilin sadece yapısını değil, aynı zamanda ne anlama geldiğini ve nasıl kullanıldığını öğrenmeyi ve öğretmeyi içerir. Öğretim sürecinde, dil öğrenenlerin seviyelerine ve öğretilecek konunun özelliklerine uygun dil bilgisi öğretim yöntemleri kullanmak, öğrenmeyi daha etkili ve kalıcı hale getirecektir.

1.3. Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde Dil Bilgisi

Çok dilli ve çok kültürlü Avrupa'daki ülkeler arasında dil öğrenim ve öğretim sürecini sistematik bir hâle getirmek için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ) oluşturulmuştur. Bingöl'e (2021, s.43) göre Avrupa'da karşılıklı hoşgörü ve anlayışın sağlanması, ön yargıların yıkılması ve düşmanlığın önüne geçilebilmesi, ülkeler arası hareketliliğin artması ve uyum içinde yaşanabilmesi için çok dillilik özendirilmiş ve ülkeler için önemli bir politika olmuştur. Tüm bunların sağlanabilmesi için de dil öğrenimi, öğretimi ve değerlendirme süreçlerinin standart bir zemine bağlanması ve ülkelerin bu süreci birbiriyle uyumlu ve tutarlı bir şekilde yönetebilmesi için uluslararası geçerliliği kabul edilmiş Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi hazırlanmıştır.

Yabancı dil öğretiminde birlik sağlamak ve ortak bir yol izlemek amacıyla oluşturulan AOÖÇ'de dil bilgisi alanına bakıldığında dil bilgisi öğretimi yapmanın gerekip gerekmediğine dair net bir bilgi

yer almamaktadır. AOÖÇ var olan dil eğitimi yaklaşımları nedeniyle herhangi bir pedagojik yaklaşım tavsiye etmemekte ve tarafsız olmayı benimsemektedir. Bunun için de örneğin dil bilgisi veya edebiyat öğretimine karşı çıkan bir öneri sunmamaktadır (2020, s. 33). AOÖÇ’de dil bilgisi öğretimi yapılması gerektiğine dair kesin bir ifade geçmediği gibi hangi dil bilgisi öğretimi yapılması tercih edilirse hangi dil bilgisi konularının, hangi seviyede ve nasıl öğretilebileceğine yönelik bilgiler de yer almamaktadır. Zaten her dilin sahip olduğu dil yapısı, o dil yapısının kullanım sıklığı ve kullanım önceliği durumu birbirinden farklıdır. Bu nedenle AOÖÇ’de bu konuda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Amaç iletişimsel becerileri geliştirmek olduğundan iletişimsel becerilerin gelişimini destekleyen, iletişimsel görevlerin kullanımını öneren “yapabilirlik” tanımlarına yer verilmektedir. Bu tanımlayıcılar arasında “dil bilgisel doğruluk” ifadesi de geçmektedir. Dil öğrenenlerin dili yetkin bir şekilde kullanabilmesi için her seviyenin gerektirdiği yeterliliğe ulaşması gerekmektedir. Bu yeterlilikler de “dil bilgisel doğruluk” ile yakından ilişkilidir. Dil bilgisel doğruluk dil öğrenenlerin “önceden hazırlanmış” ifadeleri doğru hatırlama yeteneği ve düşünceyi ifade ederken dil bilgisel yapılara odaklanma kapasitesiyle ilgilidir. AOÖÇ’de de belirtildiği gibi dil bilgisel doğruluğun seviyelere göre artmadığı tanımlayıcılara yansımaktadır (2020, s. 136). AOÖÇ’de çeşitli alanlarda doğru, akıcı, etkileşimi yüksek ve tutarlı bir şekilde iletişim kurmanın dil seviyelerine göre açıklamaları yapılmıştır (2013, s. 33-34). Bir dilde doğruluk, akıcılık, etkileşim ve tutarlılığın sağlanabilmesi için seviyeye uygun dil bilgisel yeterliliğe ulaşmak gerekmektedir.

AOÖÇ’de (2013) dil bilgisel yeterlilik belirli kalıp ifadeleri ezberlemenin dışında “söz konusu kurallara uygun iyi biçimlendirilmiş ifadeler ve cümleler üretme ve bunları tanıma yeteneği” olarak ifade edilmektedir. Dillerin dil bilgisinin çok karmaşık olduğu bu yüzden kesin ve eksiksiz bir betimlemenin yapılamayacağı vurgulanmaktadır. AOÖÇ’de (2013) sıklıkla kullanılan dil bilgisel betimleme kategorileri şu şekilde sıralanmaktadır:

Ögeler: Anlam birim, kökler ve ekler, sözcükler.

Kategoriler: sayı (tekil-çoğul), hâl, cins; somut/soyut, sayılabilir/sayılamaz; geçişli/geçişsiz, etken/edilgen çatı; zaman, fiillerde görünüş

Sınıflar: fiil çekimi, ad çekimi; açık sözcük çeşitleri (isimler, fiiller, sıfatlar, zarflar); kapalı sözcük çeşitleri (zamirler, edatlar, bağlaçlar)

Yapılar: bileşik sözcükler ve karmaşık ifadeler, cümle türleri (ad cümleleri, fiil cümleleri, basit cümleler, bileşik cümleler, sıralı cümleler); cümlecikler (temel cümle, yan cümle, bağımsız cümlecik)

Süreçler: adlaştırma, ekleştirme, değişme/değişik biçimlenme, ses değişimi, aktarım, dönüşüm

İlişkiler: yönetme, uyum, değer

AOÖÇ’de dil bilgisi öğretiminde bu dil bilgisi yapılarına yoğunlaşılabilceği ifade edilmektedir (s. 114-115). Öğretim sürecine dâhil edilecek dil bilgisi konuları ve bu konuların hangi seviyelerde verileceği -bütün diller için ortak bir dil bilgisi çerçevesi oluşturulamayacağı için- belirli olmasa da yukarıda verilen dil yapıları ve dil öğrenenlerden beklenen seviyeye uygun dilsel yeterlilikler göz önünde bulundurularak seviyeye göre dil bilgisi konuları öğretim çerçevesi oluşturulabilmektedir.

AOÖÇ’nin dil öğretiminde “Yapılandırımcı Yaklaşım”dan birçok özellik taşıdığı görülmektedir. Yabancı dil derslerinin amaçlarından bahsederken Yağmur-Şahin (2018) Yapılandırımcı Yaklaşım ile AOÖÇ’yi şu şekilde ilişkilendirmektedir: Hedef dilin dil yapıları ve kuralları öğretilirken konuların zorluk derecesinin dikkate alınması, tekrara önem verilmesi ve öğretimin aşamalılık ilkesine dayandırılması gibi özellikler AOÖÇ’nin Yapılandırımcı Yaklaşım’dan izler taşıdığını göstermektedir. AOÖÇ’de yabancı dil derslerinin amaçları arasında “Öğrencilerin temel dil bilgi ve becerilerini dili bağımsız kullanma kriteri olan B2 düzeyinde geliştirmek.” ifadesi yer almaktadır (s. 115). Buradan da anlaşılabacağı üzere dil öğretiminde dil öğrenenlerin dil bilgisine dair bilgi ve becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir. AOÖÇ’de dil bilgisi alımlama, üretim, etkileşim ve aracılık etkinlikleri ve stratejileri gibi ayrı bir başlık altında yer almamakta ve seviyelere göre tanımlayıcıları bulunmamaktadır. Dil bilgisi, dil bilgisel doğruluk ve dil kullanımı hakkında çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Ancak AOÖÇ’yi benimseyerek dil öğretimi yapan ülkeler için dil bilgisi öğretimi konusunda ortak bir çerçeve belirlenemeyeceğinden AOÖÇ’de bu konuda detaya girilmemiştir. Dil öğretim sürecinde dil öğrenenin dil bilgisel yeterliliğini geliştirmek için hedef dilin uzmanlarının

belirlediği yapılar ve sıralamaya dikkat edilmektedir. AOÖÇ’de dil öğrenenlerin dil seviyelerine göre hangi dilssel yeterliliğe sahip olması gerektiği açıklanmaktadır. Hedef dili öğrenenlerin her dil seviyesinde onlardan beklenen yeterlilikleri gerçekleştirebilmeleri, o dilin öğreticilerinden gerekli dil bilgisi desteğini almalarıyla mümkün olacaktır. Hedef dili öğrenenlerin AOÖÇ’de dil seviyelerine göre oluşturulan yeterliliklere ulaşabilmeleri için her dilin kendine ait var olan dil kurallarının dil öğrenenlere uygun bir seviyede verilmesi gerekmekte ve dil bilgisi desteğiyle belirtilen dilssel yeterliliklere daha sistematik, anlamlı ve kolay bir şekilde erişmesi beklenmektedir.

AOÖÇ’de görev temelli ve eylem odaklı bir dil öğretim yaklaşımı benimsenmektedir. Eylem odaklı yaklaşım, hedef dili öğrenenlerin günlük hayatta girdikleri ortamlara uygun olacak şekilde dili kullanabilmelerini sağlama amacına hizmet eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre hedef dili öğrenenler “sosyal aktör” olarak kabul edilir ve dil öğrenenlere iletişimsel rolleri gerçekleştirmeleri için birtakım görevler verilmektedir. Dil öğrenenlerin bu görevleri yerine getirerek hedef dili doğal bağlamda öğrenmeleri esas amaçtır. Kısacası AOÖÇ’de dilin iletişimsel bağlamda dil öğrenenlere verilen görevler üzerinden öğretilmesi amaçlanmaktadır. Bilindiği üzere AOÖÇ’de yabancı dil öğretimi sürecinde dil bilgisi öğretimi yapılmaması gerektiğine yönelik herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak yabancı dil öğretim sürecinde AOÖÇ’nin de izler taşıdığı Yapılandırmacı Yaklaşım’a uygun bir öğretim yapılması, dil bilgisinin dil öğrenenlere sezdirme yoluyla öğretilmesi uygun olacaktır. Konular bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanarak dil öğrenenlere sunulmalıdır. Dil bilgisinin doğrudan bir şekilde öğretilmesi yerine dil öğrenenlerin dile ilişkin kuralları kendilerinin keşfetmeleri için fırsat verilmesi ve onlara gereken zamanın tanınması daha iyi olacaktır. Dil öğrenenlerin iletişimsel becerilerini geliştirecek, sosyal etkileşimlerini güçlendirecek; etkinliklerle, oyunlarla, web 2.0 araçlarıyla zenginleştirilmiş bir dil öğretimi ve dil bilgisi öğretimi yapılması dil öğretim sürecini daha etkili hâle getirecektir.

2.1. Dil Bilgisi Nasıl Öğretilmelidir?

Dil öğretiminde dil bilgisinin öğretilip öğretilmeyeceği ikileminden sonra dil bilgisinin nasıl öğretileceği üzerine çeşitli görüşler ortaya atılmıştır ve hâlâ atılmaktadır. Bazı görüşler dil bilgisi

öğretiminin doğrudan öğrenciye sunulmasını desteklerken bazı görüşler bunun tam tersini savunmakta ve dil bilgisine metinler üzerinden ya da iletişim sürecinde yeri geldikçe dolaylı olarak öğretilmesini desteklemektedir. Dil öğretim merkezlerinde bazıları dil bilgisini ayrı bir beceri olarak ele alıp ayrı bir ders olarak doğrudan vermekte doğrudan dil bilgisi öğretimi yapan kaynaklar kullanmakta; bazıları ise dil bilgisini dört temel beceriyi kazandırmaya çalışırken sezdirerek vermekte ve dil bilgisini dolaylı yoldan öğretmeye çalışan kaynaklar kullanmaktadırlar. Dil bilgisi öğretiminde kullanılan doğrudan ve dolaylı yaklaşımlar şu şekilde açıklanabilir:

Doğrudan Öğretim Yaklaşımı: Dil bilgisi konularının dil öğrenenlere kural olarak doğrudan sunulduğu bir yaklaşımdır.

Karatay ve Kaya (2019, s. 3) doğrudan öğretim yaklaşımında konuların doğrudan öğretildiğini, genelden özele sıralanan konu içeriğinin belli bir düzen içerisinde ve sınıflandırılarak sunulduğunu ifade etmektedir. Bu yaklaşımda sunum yönteminin kullanıldığı, içeriğin dikkatli bir şekilde düzenlendiği ve bilgilerin öğrencilerin keşfetmesini beklemeden hazır bir şekilde verildiği bilinmektedir. Sunuş yoluyla öğretimin yapıldığı bu yaklaşımda bilgiler, öğrencilere doğrudan anlatılır, öğretmen tarafından yorumlanır, belirli bir sırada düzenli bir hiyerarşi kullanılarak verilir.

Dolaylı Öğretim Yaklaşımı: Dil bilgisi konularının ilk olarak metinler daha sonra örnekler üzerinden sezdirildiği, dil öğrenenlerin kuralları kendisinin keşfettiği bir yaklaşımdır.

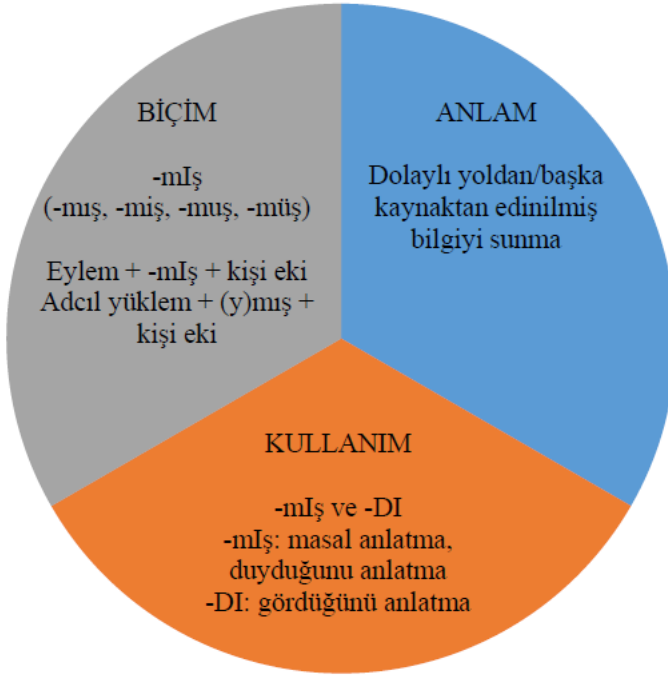
Karatay ve Kaya (2019, s. 3) bu öğretim yaklaşımını dil bilgisi konularının bağlamdaki işlevlerinden hareketle gösterildiği; öğretmen rehberliğinde sesli düşünme tekniğine dayalı öğretim etkinlikleriyle öğrenciler tarafından bu işleyişlerin farkına varıldığı; benzer ya da farklı durumlarla karşılaşıldığında bunların nasıl kullanılabileceğinin usavurma yoluyla içselleştirerek öğrenildiği bir yaklaşım olarak ifade etmektedirler.

Yapılandırmacı yaklaşım da göz önünde bulundurularak dil bilgisi öğretiminde dolaylı öğretim yaklaşımına yer verilmesi daha doğru olacaktır. Ancak gerekli durumlarda doğrudan anlatım da oldukça etkili olabilmektedir. Dil öğretiminde keskin sınırlar yoktur. Dil öğretim sürecini kolaylaştıran, pratik hâle getiren, etkili, verimli ve işlevsel olan yaklaşım, yöntem ve teknikler konuya, seviyeye uygun bir şekilde sürece dâhil edilebilir. Aynı zamanda Boylu'nun (2022, s. 89)

da ifade ettiği gibi dil öğrenme ve öğretme sürecinde başarıyı yakalamak sadece süreçte kullanılan yöntemle değil, kişinin ana diline hâkimiyeti, hedef dili öğrenme amacı, hedef dile karşı tutumu, öğretici yeterliliği, kullanılan yöntemlerin uygulanabilirliği gibi pek çok değişkene bağlıdır. Örneğin dil bilgisi çeviri yönteminin 1900’lü yıllarda kullanılıp günümüzde etkisini yitirdiği ifade edilse bile durum böyle değildir. Boylu’ya göre bu yöntem eski bir yöntemdir ve dil öğretiminde tek başına yeterli değildir ancak bu yöntemin kullanılabilir olduğunun ve nasıl kullanılabileceğinin bilinmesi dil öğretiminde başarıyı artıracaktır.

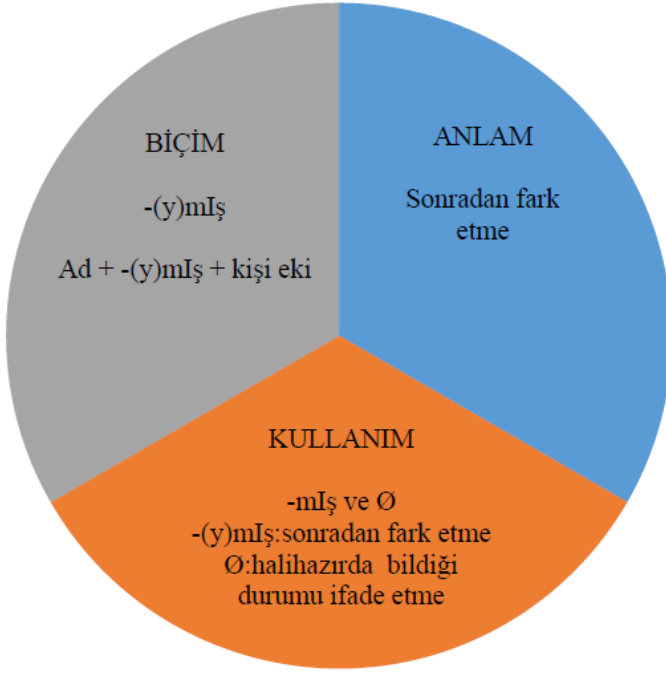
Dil öğretiminde kullanılabilecek bu yaklaşımların yanı sıra dil bilgisi öğretiminde dikkat edilmesi gerekenlerden biri de Larsen Freeman’ın “biçim-anlam-kullanım” üçlüsüdür. Buna göre dil bilgisi öğretiminde dil bilgisi yapılarının hangi durumlarda kullanıldığı, ne anlama geldiği ve hangi biçimlere girdiği öğrencilere sunulmalıdır. Bunu yaparken de öncelikle dil bilgisi yapısının kullanımı sonra anlamı en son da biçimi dil öğrenenlere gösterilmelidir. Biçim-anlam-kullanım şemasının pasta grafiğinde eşit üç parçada gösteriliyor olması bu üç alanın birinin diğerinden daha önemli olmadığını hepsinin eşit öneme sahip olduğunu göstermektedir ancak dil bilgisi öğretimi yaparken kullanım, anlam, biçim sıralamasına dikkat edilmelidir. Çünkü öğrencinin önce biçime değil dil yapısının hangi bağlamda kullanıldığını ve hangi işleve sahip olduğunu bilmesi gerekir.

Cem-Değer, Çetin, Oflaz-Kölecı (2019) duyulan geçmiş zaman eki olan “-mIş” ekinin anlatımı için ayrı şemalar oluşturmuş, bu ekin farklı kullanımlarını, anlamlarını ve biçimlerini şu şekilde göstermişlerdir:

Şekil 2.1.1 Türkçede Öğrenilen Bilgiyi İfade Etme

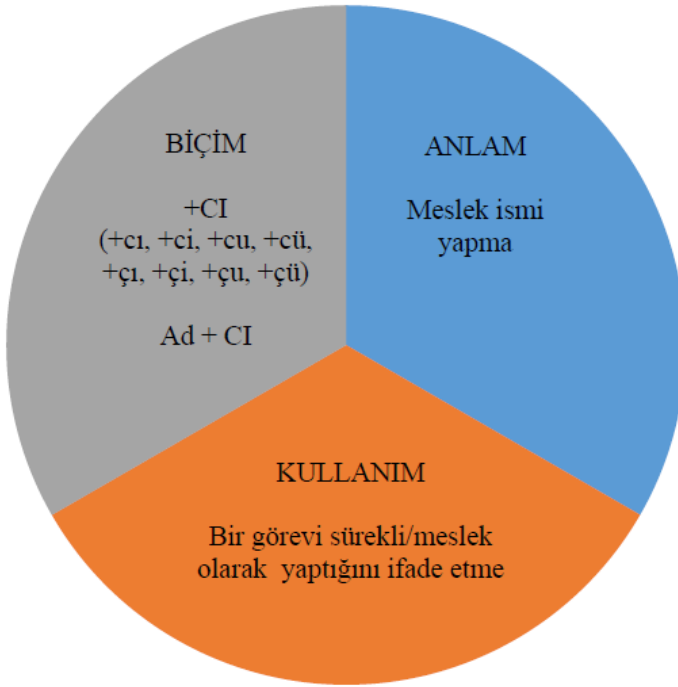
Kaynak: Cem-Değer, Çetin, Oflaz-Kölecı, 2019, s. 8.

Şekil 2.1.2 Türkçede Sonradan Fark Edilen Durumu İfade Etme

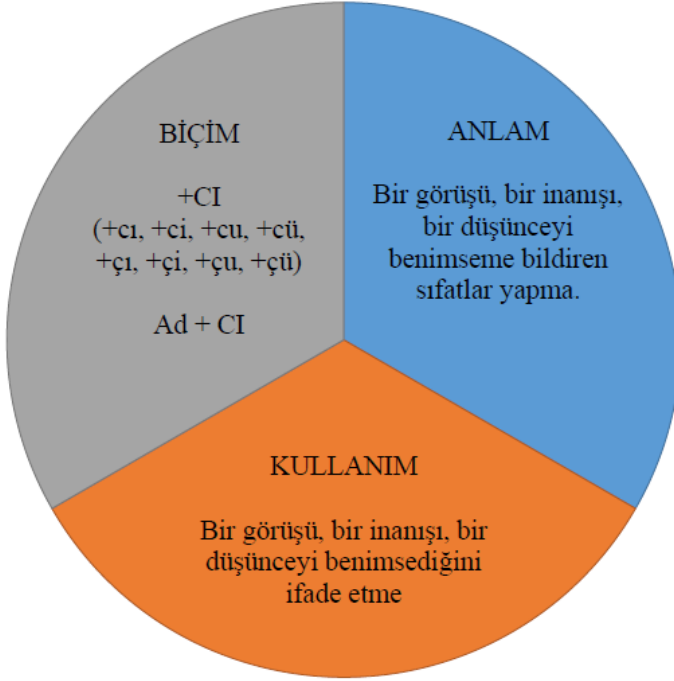
Kaynak: Cem-Değer, Çetin, Oflaz-Kölecü, 2019, s. 9.

Çevik (2023) yapım eklerinden “+CI” ekini anlatırken ekın farklı kullanımlarını, anlamlarını ve biçimlerini ayrı şemalarda şu şekilde göstermiştir:

Şekil 2.1.3 Türkçede Meslek İsimlerini İfade Etme

Kaynak: Çevik, 2023, s. 45.

Şekil 2.1.2 Türkçede Benimsenen İncancı İfade Etme

Kaynak: Çevik, 2023, s. 46.

Dil bilgisi öğretimi yapılırken dil öğrenenlerin dil seviyeleri dikkate alınarak öğretilmesi hedeflenen dil yapısının kullanıldığı bağlamlar, ifade ettiği anlamlar ve girdiği şekiller verilen şemalardaki gibi dil öğrenenlere kazandırılmalıdır.

Bu şemanın yanı sıra dil bilgisi konuları verilirken Cem-Değer, Çetin, Oflaz-Kölecü'nin (2019, s. 21) de ifade ettiği gibi dil bilgisi kurallarının doğruluğunu anlatan “gerçeklik” ölçütüne, öğretilecek konunun sınırlarının net olarak çizilmesini anlatan “sınırlılık” ölçütüne, bir dil yapısının ya da birbirine benzer dil yapıların arasındaki farkın açıkça belirtilmesinin anlatan “açıklık” ölçütüne, kuralların basitleştirilerek verilmesini anlatan “basitlik” ölçütüne ve dil yapılarının dili öğrenenlerin bildikleri ifadelerle betimlenmesini anlatan “tanıdıklık” ölçütüne dikkat edilerek öğretim yapılmalıdır.

Bölükbaş-Kaya'nın (2021, s. 16-19) dil bilgisinin öğretiminin nasıl yapılabileceğine yönelik bazı öneriler sunmaktadır. Bu öneriler şunlardır:

Dil bilgisi, diğer dil becerileriyle bütün olarak öğretilmelidir.

Yaşayan dilde kullanılan dil yapıları öğretilmelidir.

Hedef dil, o dili ana dili olarak konuşanların kullandığı gibi öğretilmelidir.

Öğretim hedef dilde yapılmalıdır.

Bütün bilinenler öğretilmeye çalışılmamalıdır.

Bir derste sadece bir yapı öğretilmelidir.

Ayrıntılara ve istisnalara değil, genel kurallara odaklanılmalıdır.

Dil bilgisi derslerinde verilen örneklerin gerçek yaşamda bir karşılığı olmalıdır.

Temel cümle kalıpları, dil bilgisi açıklaması yapılmadan öğretilmelidir.

Bir konunun tam olarak öğrenildiğinden emin olunmadan başka konuya geçilmemelidir.

Yeni dil bilgisi yapıları bilinen sözcüklerle; yeni sözcükler de bilinen dil bilgisi yapılarıyla öğretilmelidir.

Öğrencilerin dil bilgisi hataları anında düzeltilmelidir.

Ölçme sırasında sadece ölçülmek istenen özellik ölçülmelidir.

Verilen öneriler dikkate alınarak ve dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklere de öğretim sürecinde yer vererek dil bilgisi öğretiminin etkili, verimli, anlaşılır, kalıcı olması; dil öğreniminin ise hızlı ve kolay olması sağlanabilir.

2.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi

Dil bilgisinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dahil edilip edilmeyeceği konusunda tartışma yaşanmamakta dil öğretim sürecinde dil bilgisine yer verilmektedir. Bazı Türkçe Öğretim Merkezlerinde dil bilgisi dört temel beceri gibi ayrı bir alan olarak değerlendirilmekte ve dersler beş beceri alanı üzerinden verilmektedir.

Bazı Türkçe Öğretim Merkezlerinde ise kurumda kullanılan kaynak kitaplardaki beceri alanları takip edilmekte dil bilgisi kitapta ayrı bir alan olarak ele alınmışsa sıra dil bilgisi başlığına geldiğinde dil bilgisi öğretimi yapılmaktadır. Dil bilgisinin açıkça verilmediği kaynaklar kullanıldığında ise genelde metinde yoğun olan ve sezdirilmeye çalışılan dil bilgisi yapısı okuma becerisiyle birlikte verilmektedir. Her ne kadar “dil bilgisi dört temel beceriyi destekleyen bir araç olmalı” görüşü yaygın olsa da bu görüşün aksine dil bilgisinin amaç olarak görüldüğü durumlarla da hâlâ karşılaşmaktadır. Türkçenin öğretiminde de dil bilgisi amaç olarak değil iletişim becerilerini geliştirmek için gerekli olan bir araç olarak görülmelidir. Çünkü hedef dilde dil bilgisi kurallarını çok iyi bilen ve zengin bir sözcük dağarcığına sahip olan bir kişinin, anlama ve anlatma becerilerinde yetersiz olduğu durumlarla karşılaşılabilir. Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar için Başvuru Rehberi’nde de bu durum şu şekilde açıklanmaktadır: Herhangi bir dili bilmek sadece dilsel bileşenler (sözcük bilgisi, dil bilgisi, ses bilgisi, söz dizim) konusunda yetkin olmak değildir. Çünkü yabancı dilde dil bilgisi kuralları çok iyi bilinmesine ve zengin bir sözcük dağarcığına sahip olunmasına rağmen çok basit düzeydeki iletişim gereksinimlerini giderirken zorluk yaşayan bireyler olduğu bilinmektedir. Yaşanan bu zorluklar genellikle dil kullanımının kültürel ve toplumsal yönlerine ek olarak dilsel bileşen bilgisinin işlevsel olarak kullanımına yönelik girdi, bilgi ve deneyim eksikliklerinden kaynaklanmaktadır (2018, s. 43). Bu yüzden dil bilgisini anlama ve anlatma becerilerinde kullanmadan tek başına bilmek dili öğrenmiş olmayı ifade etmemektedir. Türkçe dil bilgisi öğretiminde amaç dil öğrenenlerin iletişimsel becerilerini geliştirme üzerine olmalıdır.

Türkçenin öğretimi için hazırlanan programlarda, ders kitaplarında, çalışma kitaplarında dil bilgisi konularına ve açıklamalarına, istisna durumlara, örnek cümlelere ve etkinliklere yer verildiği görülmektedir. Dil bilgisi dil öğretiminden ayrı düşünülmemektedir. Hem sistematik bir dil öğretimi gerçekleştirmek hem dil öğrenenlerin dile dair beklentilerini karşılamak, onları güvende ve rahat hissettirmek, cesaret vermek, morfolojik farkındalık kazandırmak, anlamlı, etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlamak, dil öğreticilerinin işini kolaylaştırmak, iletişimsel becerilerin kuvvetli olması için temelini dil bilgisiyle desteklemek dil öğretiminde dil bilgisinden vazgeçilemeyeceğinin göstergeleridir. Türkçenin öğretiminde de durum böyledir. Kuralları ve düzeni belli olan

Türkçenin öğretiminde dil bilgisinin kolları olan ses, şekil, cümle ve anlam bilgisi alanlarından faydalanılarak Türkçenin dil özellikleri, Türkçeyi öğrenen yabancılara seviyelerine uygun bir biçimde kazandırılmaya çalışılmaktadır.

2.2.1 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisi Konuları

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dâhil edilecek dil bilgisi konuları genellikle aynıken bu konuların öğretileceği dil seviyesi farklılık gösterebilmektedir. Türkçenin öğretimi için hazırlanan kaynaklarda da bu konuda birlik sağlanamadığı görülmektedir. Öğretim sürecine dâhil edilecek dil bilgisi konuları genel olarak belliyken bu konuların dil öğretim seviyelerine göre verilmiş sırası tam olarak belli değildir. Örneğin bir kaynakta A1 seviyesinde öğretilen bir konu, başka bir kaynakta A2 seviyesinde öğretilmektedir. Ya da bir kaynakta yer verilen dil bilgisi yapısına başka bir kaynakta yer verilmemektedir. Bu konuda sınırları net bir şekilde çizilmiş ve herkesin kabul ettiği, kaynakların buna göre hazırlandığı standart bir program olmaması, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi üzerine hazırlanan birkaç programın, kaynak kitapların arasında dil bilgisi konularının ve bu konuların verildiği seviyeler arasında farklılıkların olması öğretimde karmaşıklığa ve çeşitli sorunlara neden olmaktadır.

Günümüzde dil bilgisi konularının hangi seviyede ve hangi sırada verileceği, Türkçeyi yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan programlarda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretildiği kurumlardaki izlenen müfredatlarda ve kullanılan kaynak kitaplarda bazı farklılıklar olmasına rağmen genel anlamda ortaktır. Çünkü öğretilecek konular ve bu konuların sıralaması belirlenirken AOÖÇ'deki kazanımlar göz önüne alınmaktadır. AOÖÇ'de hedef dili kullanacak kişilerin sahip olması gereken dilsel yeterliliklere bakılarak öğretimi yapılacak dil bilgisi yapıları belirlenmektedir. Kazanımlar dikkate alındığında seviyelere göre belirlenen dilsel yeterliliklerin kazanılması, bazı dil bilgisi yapılarının öğretimini gerekli kılmaktadır. Örneğin A1 seviyesindeki bir dil kullanıcısının kendisini ve çevresini basit ve doğru bir şekilde ifade edebilmesi için kişi eklerine ve iyelik eklerine ihtiyacı vardır. Bu da A1 seviyesinde kişi eklerinin ve iyelik eklerinin öğretimini gerektirmektedir. Yine A1 seviyesinde mesleklerin öğretiminde +CI yapım ekine, dil adlarının öğretiminde +CA yapım

ekine, milliyet adlarının öğretiminde +II yapım ekinin öğretimine ihtiyaç duyulmaktadır. Bölükbaş-Kaya'nın (2021, s. 26) da ifade ettiği gibi Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'ndeki kazanımlar, hangi dil seviyesinde hangi dil bilgisi yapılarının öğretileceği konusunda yol gösterici olmaktadır. Bunun yanı sıra çerçeve programda yer alan bildirişim konuları ve bildirişimsel görevler de dil bilgisi konularının sıralanmasına rehberlik etmektedir. Örneğin, AOÖÇ'de B1 seviyesi için verilen bildirişim konularından (günlük yaşam, sağlık ve vücut bakımı, ev ve çevre, mekânlar, kamu hizmetleri, boş zaman, gezi, eğlence, bireyler arası ilişkiler, eğitim, dil, yiyecek ve içecekler, alışveriş, hava durumu) "sağlık" konusu işlenirken sağlığın tanımı, sağlıklı olmak için yapılması gerekenler, sağlıklı yaşam için öneriler, hasta kişilerin yapması ve yapmaması gerekenler bir metin içinde yer almaktadır. Bu konunun sunulması için ihtiyaç duyulan dil bilgisi yapısı ise "gereklilik kipi"dir. Gereklilik kipi, başka bir konu alanları (eğitim, spor, kamu hizmetleri vs.) içinde de verilebilir ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, bir konuyu daha iyi sunmak için hangi dil bilgisi yapısına daha fazla ihtiyaç duyulduğunun iyi bir şekilde kararlaştırılmasıdır.

AOÖÇ dil bilgisel yapılara ve biçimlere yönelik belli bir izlenim önermemektedir. AOÖÇ'de bu çerçeve metni kullanan kişiler "Duruma göre dil öğrenenlerin işlem yapma gereksinimi duyacağı veya işlem yapmak zorunda kalacağı veya bunu yapmak için yararlanmak mecburiyetinde kalacağı öge, ulam, sınıf, yapı, dil bilgisel işlem ve ilişkileri öngörüp bunları belirgin bir biçimde ortaya koyacaklardır" (2001, s. 90). Buradan anlaşılabileceği üzere hangi dil yapılarının hangi dil seviyesinde verileceği konusu AOÖÇ tarafından program tasarımcılarına, kitap yazarlarına vs. bırakılmaktadır. Bölükbaş-Kaya konu sıralamasının, alan uzmanlarınca AOÖÇ'deki kazanımlar, temalar, dil bilgisi kategorileri ile dil bilgisel doğruluk basamakları göz önünde bulundurularak ve hedef dilin tipolojik özellikleri dikkate alınarak yapılması gerektiğini ifade etmektedir (2021, s. 25).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan birkaç program ve çeşitli kaynak kitaplar bulunmaktadır. Bu kaynaklar arasında güncel olan Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'dır. Bu programda dil seviyelerine göre belirlenen dil bilgisi konuları şu şekildedir:

Dil Seviyesi	Dil Bilgisi İçeriği	
A1	*Alfabe (Harflerin seslendirilmesi, büyük ve küçük yazımları, kelime içinde seslendirilmesi) *Ünlü ve ünsüz ayrımı *Ünlü (kalın ve ince) ve ünsüzlerin (sert ve yumuşak) özellikleri *Ünlü uyumu + çokluk eki *Ünsüz uyumu + bulunma eki (-DA) + var/yok *Ünsüz yumuşaması + yönelme hâli (emir kipi) *Ünlü düşmesi (belirtme hâli + basit sıfatlar, vurgusuz orta hece ünlüsü) *Şahıs ve işaret zamirleri *Belirsizlik zamirleri *Bu ne/kim? , O ne/kim? *Bu, şu, o, burası, şurası, orası *İyelik ekleri *Yönelme hâli ve eki: -A / -E *Ayrılma hâli ve eki: -DAN *İlgi Zamiri (Benimki...) *Basit emir cümleleri *İstek/dilek I. çekim *Ek fiil geniş zaman (ülke, milliyet, meslek, durum, yaş) + mı? / değil *Hâl ekleri-fiil ilişkisi *İsim tamlaması *İsim tamlaması + hâl eki > fiil (zamir n'si) *Şimdiki zaman + ünlü daralması	*-mA olumsuzluk eki *Basit adlaştırmalar (-mAk iste-/ -mAyl sev-) *Görülen geçmiş zaman *Geniş zaman *Gelecek zaman *Zaman zarfları (dün, bugün, yarın; önce, şimdi, sonra) *Sıklık zarfları (bazen, ara sıra, her zaman, genellikle ...) *Karşılaştırma yapıları: -DAn, -DAn daha ... *Üstünlük derecesi: en *-DAki *-DAn -A kadar *-DAn beri, -Dİr *Ek fiil belirli geçmiş zamanı *Yapım ekleri: -İl/-sİz *Bağlaçlar: ile (vasıta ve bağlama), ve, ama, çünkü *Sıralama sayıları: birinci, ikinci, üçüncü... *Saat kaç? (Tam ve yarım saatler) *Temel soru ifadeleri *-DAn önce/ -Dan sonra *-(y)Abil (izin) + geniş zaman *Sayılar *Temel niteleyiciler *-cA/ -A göre *-DAn hoşlan-
A2	*Gelecek zaman + zaman zarfları *Görülen geçmiş zaman + zaman zarfları *Duyulan geçmiş zaman + zaman zarfları *Geniş zaman + sıklık zarfları *Ek fiil (görülen ve duyulan geçmiş zaman) *Zamirler, zamir +ki (Benimki) *Sıfatlar *Zarflar *Zarf fiiller (-İp, -ArAk, -mAdAn, -A ... -A) *Gereklilik Kipi: (-mAİl/ -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım) *Dilek-Şart kipi *Yeterlik fiili (yetenek, tahmin, olasılık) *Bağlaçlar (hem ... hem, ne... ne, veya, belki, ya...ya, dA) *-mAdAn önce /-DİkTAn sonra	*Gibi, kadar (Benzetme/karşılaştırma) *-cA, -A göre *bu yüzden / bu sebeple *-An (sıfat fiil) *Basit adlaştırmalar (-mAyl sev-/ -mAk iste-...) *-mAk için, -mAk üzere, -mAİl için *Mesela, örneğin *Doğrudan anlatım (diye sormuş/diye cevap vermiş) *Ünlemler *İkilemeler *-I beğen- / -I beğenme-, -I tercih et- /-I seç- *Kesinlikle/mutlaka *sadece ... değil ... ayrıca/aynı zamanda

B1	*Hikâye birleşik zaman çekimleri *Rivayet birleşik zaman çekimleri *Şart birleşik zaman çekimleri *Yeterlik fiili + zaman ekleri *Gereklilik kipi ve gerekliklik/ zorunluluk anlamı içeren yapı ve kalıp ifadeler (-mAİl, -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım) *Gerekliklik kipi hikâyesi *İsim fiiller (-mA, -mAk, -İş) +...-mAyl ... -mAyA tercih et-, -mAktAnsa... -mAyl tercih et-, -mAİnA rağmen, -mAİnİ iste-) *Sıfat fiiller (-dİk), -Dİk + iyelik, -AcAk + iyelik, -mİş -An) *Zarf fiiller (-İp, -ArAk, -İncA, -İncAyA kadar, [- (y)ken], -mAİn, -A...-A, -r... -mAİz, -DİğİndA, -DİkçA, -Dİğİ için, -Dİğİ zaman, -DİğİndAn, -DİğİndAn beri -DİğİndAn dolayı, -AcAğİ için) *Doğrudan ve dolaylı anlatım (demiş/diye sormuş/diye cevap vermiş, -AcAğİnİ ...-mAİk, -Dİğİnİ/-mAİnİ ...-mAİk)	*Edat ve bağlaçlar (Keşke, eğer, -sA bile/-sA...-da, gibi, göre, sanki, kadar, için, üzere, -A doğru, için, -A karşı, -A değin, -A dek, -dAn dolayı, -dAn başka, ile, yalnız, ancak, -A karşın/rağmen, sadece, fakat, ama, ne var ki, bile, sanki, ise, yanı sıra, ayrıca, hatta, aksine, hariç, öncelikle, artık, itibaren, dolayısıyla, -İn yüzünden, -İn sayesinde) *Fiilde Çatı: - Fiillerde etkenlik ve edilgenlik - İsteşlik ve dönüşlülük *örneğin, örnek olarak, örnek verecek olursak *yine, yine mi? * (İsim)ken *-ken (fiil+zaman zarfı+ken) * Varsayalım ki/varsayıyorum/ diyelim ki
B2	*Birleşik zaman çekimleri *Sıfat fiiller (-Ar, -mAİz, -Asİ) *Zarf fiiller (-Alİ, -dİkçA /-Dİğİ kadar, -mAİksİz-İn, -ken, -cAsİnA, -DİğİndA, Dİğİ sırada, dİğİ takdirde, Dİğİ zaman, Dİğİ için, dek, değin, -AcAğİ zaman, AcAğİ sırada) -E doğru -DEn başka... *Edat ve bağlaçlar (oysaki, hâlbuki, meğerse, mademki, ne var ki, sanki, veyahut, lâkin, üstelik, dahi, öyleyse, oysa, bile, yeter ki, bilakis, bari, bundan böyle, şayet, takdirde, üstelik) *Kelime yapı (Basit, Türemiş, Birleşik Kelimeler) *Birleşik fiiller *Ünlü Türemesi, Ünsüz Türemesi, Ünsüz Düşmesi *Fiillerde isteşlik ve ettirgenlik *Yeterlilik fiilinin basit/birleşik zamanlı çekimleri	*Birleşik cümle yapıları *Doğrudan ve dolaylı anlatım (demiş/diye sormuş/diye cevap vermiş, -AcAğİnİ ...-mAİk, -Dİğİnİ/-mAİnİ ...-mAİk) *-mİş olman lazım *-mAktA *-Dİr *Süresi, boyunca, süresince *buna ek olarak, ilaveten *oranla, nispetle, kıyasla *örnek verecek olursak, örnek vermek gerekirse *varsayalım (ki), varsayıyorum, diyelim (ki), farz edelim (ki), kabul edelim (ki), düşünelim (ki) * büyük ihtimalle, muhtemelen, mümkün, olanaklı, olası *... öngörülüyor/tahmin ediliyor. *Ünlemler
C1	*Cümlelerin öğeleri, cümlede vurgu *Cümle türleri (İsim, Fiil, Kurallı, Devrik, Sıralı, Bağlı, Olumlu, Olumsuz) *Yazım ve noktalama kuralları *Anlatım bozuklukları *Bilimsel ve Resmî kalıp ifadeler	

Tablo 2.1 Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda yer alan dil bilgisi konuları

Kaynak: Türkiye Maarif Vakfı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı, 2020, s. 80-81.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecine dâhil edilen bilgisi konuları tablo 2.1'de gösterilmiştir. Bu programda yer alan konuların diğer kaynaklardan konu ve konuların sıralaması yönüyle farklılık gösterdiği söylenebilir. Dil seviyeleri arasında öğretilecek dil bilgisi konuları bakımından kesin sınırlar çizilmediğinden hangi konunun hangi seviyede öğretileceğine dair kaynaklar arasında farklılık bulunabilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türkçeyi öğrenenlere sunulacak dil bilgisi konuları ve bu konuların hangi seviyelerde öğretileceği üzerinde ortak bir karara varılması, birbirinden farklı Türkçe dil merkezlerinde öğrenim görseler bile aynı dil seviyesinde olan kişilerin benzer iletişimsel becerileri gerçekleştirebilmesi için oldukça önem taşımaktadır.

Sonuç

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi, temel becerileri destekleme açısından öğretim sürecine eklenmesi gereken bir alandır. Dil öğretimi dil bilgisi olmadan eksik kalır. Dili öğrenen kişiler kendi ana dillerinde düşünüp o şekilde iletişime geçmeye çalıştığında bu durum iletişimde kopukluklara neden olur. Bu yüzden hedef dildeki yapıların doğru ve seviyeye uygun bir şekilde öğrenciye kazandırılması gerekmektedir. Bölükbaş-Kaya'nın da ifade ettiği gibi dil öğrenen kişiler kendi ana dillerinde düşünüp onu hedef dile çevirerek konuşur ve yazarsa bu iletişimde aksamalara, duraksamalara neden olur. Bu nedenle yabancı dil öğrenenlerin hedef dilde düşünce üretebilecek seviyeye gelmesi için gerekli sözcük ve yapı bilgisine sahip olması önem taşımaktadır (2021, s.10). Dil bilgisi öğretiminin yabancı dil öğretiminde ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çeşitli nedenlerle gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Dil bilgisi konularının seviyelere göre neler olacağı, sıralamasının nasıl olacağı konusuna gelince bu konularda ortaklığa gidilmesi ve kaynakların ortak konuya ve sıraya göre hazırlanması Türkçeyi öğrenenlere ve öğretenlere olumlu bir şekilde yansıyacaktır. Farklı kaynaklar kullanılmasına rağmen aynı dil seviyesinde olan dil kullanıcılarının aynı dilsel yeterlilikleri ve iletişimsel becerileri gerçekleştirebilmeleri için öğretilecek dil bilgisi

konularında ve sıralamalarında birlik olması oldukça önemlidir. Aksi hâlde farklı zamanlarda verilen farklı girdilerin çıktıları da farklılık gösterecektir. Bu da Türkçenin öğretiminde karmaşaya ve sorunlara yol açacaktır. Dil bilgisi konularında birlik sağlandıktan sonra dil bilgisi öğretimini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek için dil seviyesine, öğretilecek konuya, sınıfın durumuna uygun bir yaklaşım, yöntem ve teknik belirlenmelidir. Öğretilen dil bilgisi yapılarını içeren okuduğunu ve dinlediğini anlama çalışmaları; öğretilen dil bilgisi yapılarını kullandırmaya yönelik ise konuşma ve yazma çalışmaları yaptırılmalıdır. Çeşitli bağlamlar oluşturularak ve dil bilgisi yapıları kullanılarak Türkçenin çeşitli iletişimsel durumlarda kullanılması sağlanmalıdır. Dil bilgisi temeli atılarak dört temel becerinin inşası tamamlanmalıdır.

Kaynakça

- Aktaş, Y., Çetin, B., Demirhan, Y., Oflaz-Kölecı, E., Şen, E. ve Uzdu-Yıldız, F. (2020). *Yabancılar için Türkçe dilbilgisi: A1-A2 kurallar ve alıştırmalar*. (1. baskı). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, M. (2010). *Yabancılar Türkçe öğretim kılavuzu: Temel seviye*. (1. baskı). Sarajevo: International Burch University
- Avrupa Konseyi (2013), *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme, tamamlayıcı cilt*. (2. baskı). Frankfurt: TELC
- Avrupa Konseyi (2020), *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme, tamamlayıcı cilt*. (1. baskı). Strasbourg: TELC
- Aytaş, G. ve Çeçen, M. A. (2010). Ana dili eğitiminde dil bilgisi öğretiminin yeri ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 27(27), 77-89.
- Benzer, A. (2023). *Çocuklar için dil bilgisi*. (5. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Benzer, A. (2020). *Dil öğretiminde işlevsel dil bilgisi*. (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bingöl, A.S. (2021). Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi ve tamamlayıcı kitap. Ü. Şen (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (2. baskı) içinde (s. 42-65). Ankara: Pegem Akademi.
- Boylu, E. (2022). Dil öğretim yöntemlerinin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı. E. Boylu ve L. İltar (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: Politika, program, yöntem ve öğretim* (6. baskı) içinde (s. 87-122). Ankara: Pegem Akademi.
- Bölükbaş-Kaya, F. (2021). *Yabancılar Türkçe dil bilgisi öğretimi*. (1. baskı). İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Cem-Değer, A., Çetin, B. ve Oflaz-Kölecı, E. (2019). *Kuramdan uygulamaya yabancılar Türkçe dilbilgisi öğretimi*. (5. baskı). Pegem Akademi.

- Council of Europe. (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Strasbourg: Cambridge University Press.
- Council of Europe (2018) *Common European framework of reference for languages: learning, teaching and assessment*. (CEFR).
- Çalışkan, N. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi öğretimi. H. Karatay (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* (1. baskı) içinde (s. 177-218). Ankara: Pegem Akademi.
- Çevik, E. (2023). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapım ekleri*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Dilber, E. (2015). Dilbilgisi öğretimi. N. Bekleyen (Ed.), *Dil öğretimi* (1. baskı) içinde (s. 372-390). Ankara: Pegem Akademi.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 275-284. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubar/issue/16968/177234>
- Ediskun, H. (1999). *Türk dilbilgisi sesbilgisi-biçimbilgisi-cümlebilgisi*. (6. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erdem, İ. ve Bahşi, B. (2019). Yabancılar Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi. İ. Erdem, B. Doğan. ve H. Altunkaya (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* (1. baskı) içinde (s. 177-200). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi A1-A2-B1 (2015). (3. baskı). Kalkan Matbaası.
- Gazi Üniversitesi, Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi B2-C1 (2015). (2. baskı). Kalkan Matbaacılık.
- Golynskaia, A. ve Gürlek M. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretimi. A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: kuramlar yaklaşımlar, etkinlikler* (2. baskı) içinde (s. 545-575). Ankara: Pegem Akademi.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2018). Dil bilgisi eğitimi. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.), *Yabancılar Türkçe öğretimi el kitabı* (2. baskı) içinde (s. 335-358). Ankara: Grafiker Yayınları.

- Gültekin, İ. (Ed.). (2020). *Türkiye Maarif Vakfı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. (2. baskı). İstanbul: Bayem Ajans.
- Gültekin, İ. (Ed.). (2025). *Türkiye Maarif Vakfı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. (3. baskı). İstanbul.
- Karakuş Tayşi, E. ve Demir Atalay, T. (2017). Dil bilgisi öğretimi. H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı, İ. Gültekin, D. Melanlıoğlu (Ed.), *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı* (1. baskı) içinde (s. 13-54). Ankara: Kesit Yayınları.
- Karatay, H. ve Kaya, S. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dilbilgisi için çerçeve program. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 7(2), 1-59. <https://doi.org/10.29228/ijlet.12377>
- Kurt, B. (2021). Türkçenin ana dili olarak öğretilmesiyle yabancı dil olarak öğretilmesi arasındaki farklar. E. Şen (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi* (2. baskı) içinde (s. 66-93). Ankara: Pegem Akademi.
- Pılandı, H. ve Saltık, O. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde dilbilgisi içeriğini etkileyen faktörler: A1, A2 düzeyleri*. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4(9), 122-149.
- Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe ilk kazanımlar için başvuru rehberi*. Kurmay Yayınları.
- Yağmur-Şahin, E. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaklaşım, yöntem ve teknikler. A. Şahin (Ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: kuramlar yaklaşımlar, etkinlikler* (2. baskı) içinde (s. 109-144). Pegem Akademi.

II. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde

A1 Düzeyi Dil Bilgisi

Nazife Elif KOÇER

Giriş

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde; öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinden oluşan temel dil becerilerini etkili ve doğru bir şekilde kullanabilmeleri için Türkçenin yapısal özelliklerine ve kurallarına vâkıf olmaları gerekmektedir. Söz konusu yapısal özellikler ve kurallar ise “dil bilgisi” kavramı altında açıklanmaktadır. Nitekim dil bilgisi, Türkçe Sözlük’te (2011; s.665) “Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim; gramer:” olarak ifade edilmiştir. Dolunay’a göre (2010) dil bilgisi; bir dilin ses, şekil ve cümle yapılarını inceleyerek bu yapılara dair kuralları belirleyen bir bilim dalıdır. Dil bilgisi öğretimi; bu kuralları öğrencilere çeşitli yöntemler vasıtasıyla aktararak onların dili doğru, düzgün ve etkili bir şekilde kullanmalarını amaçlayan bir süreçtir. Bu süreçte öğrencilere dilin yapısal özellikleri sezdirilerek anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Uyar ve Tekin’e göre (2024) bilhassa Türkçenin yapısal özellikleri ile dil bilgisine ilişkin kuralları; dilin mantığının kavranmasında oldukça önemli bir role sahiptir. Bölükbaş Kaya (2021) dil bilgisine ilişkin farklı yaklaşımlardan dolayı araştırmacıların dil bilgisi tanımlamalarında farklılıklar olduğunu belirtmiş ve farklı tanımlardan yola çıkarak dil bilgisi terimiyle ilgili şunların söylenebileceğini ifade etmiştir:

Dil bilgisi;

dilin kurallarını ortaya koyar ve bu kuralları inceler,
dilin doğuşu ve gelişimine yönelik incelemeler yapar,
dilin yapısına ilişkin genellemeler oluşturur,
dilin yapısının ve dile ilişkin birimlerin nasıl meydana geldiğini tasvir eder.

dili oluşturan ses, sözcük, cümle gibi öğeleri inceler,
dil kullanıcılarının sınırsız sayıda cümle meydana getirmelerini sağlayan bir düzenek oluşturur,

dili doğru kullanabilmek adına gerekli olan kuralları kapsar,
dilini kullanılışındaki kurallara yönelik bir sistem oluşturur,
dilini doğru söylenmesine ve yazılmasına olanak sağlar.

Dil bilgisi hem ana dil olarak hem de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde büyük öneme sahiptir. Kurt (2016), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisinin önemini vurgulayarak dile ilişkin bilgi ve kuralların Türkçenin sistematik işleyişini gösterdiğini belirtmiştir. Bu doğrultuda ele alınan dil bilgisi konularının, dil becerilerini destekleyecek biçimde sınıflandırılarak ve sınırlandırılarak yapılandırılması gerektiğini ifade etmiş; herhangi bir beceriyi desteklemeyen ve salt ezber bilgi içeren dil bilgisi konularının öğrencilere öğretilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Karatay ve Kaya (2019) dilin kurallarını bilen bir kişinin söz konusu kuralları doğru bir şekilde kullanarak okuyamaması, konuşamaması, yazamaması veya dinlediğini anlayamaması durumunda ise dil bilgisinin yalnızca teorik bir bilgi olarak kalacağını ve kişinin o dilde yetkinlik kazanamayacağını ifade etmiştir. Bu sebeple dil bilgisi diğer dil becerileri ile bütünleşik bir şekilde öğretilmelidir. Bu kapsamda derse dil bilgisi konusu ile başlamak yerine öğrencinin yeni öğretilecek yapıyı sezmesine katkıda bulunacak okuma veya dinleme etkinlikleri yapılmalı hemen ardından metinde geçen konuyla ilgili bireysel sorular sorularak öğrencinin bu yeni yapıyı kullanması sağlanmalıdır (Bölükbaş Kaya, 2021).

Bir dilin yabancı dil olarak öğretimi ile ana dil olarak öğretimi arasında farklılıklar bulunmaktadır zira bir dili ana dil olarak öğrenenler, dili doğal bir şekilde edinirler yani başlangıçta dilin kurallarını öğrenmeye ihtiyaç duymazlar ancak yabancı dil olarak öğrenenler ise o dili tüm yönleri ile öğrenip kullanmaya başlar. Bu nedenle yabancı dil öğrenenler için becerilerle birlikte dile ait kuralların öğrenilmesi mecburiyeti ortaya çıkar (Karakuş Tayşi ve Demir Atalay, 2017). Böylece genel olarak yabancı dil öğretimi sürecinde özelde ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde, temel dil becerilerinin yanı sıra dil bilgisi öğretiminin de büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Korkmaz (2023) yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretiminin öğrenci açısından ulaşmak istediği genel amaçları şu şekilde ifade etmiştir:

Türkçedeki ses, biçim, kelime ve cümle yapıları hakkında farkındalık kazanır.

Türkçenin kurallarına uygun bir şekilde anlama ve anlatma becerisini geliştirir.

Türkçeyi etkili ve doğru bir şekilde kullanarak iletişim becerilerini güçlendirir.

Yazım ve noktalama kurallarına dair bilgi sahibi olur.

Türkçeyi amacına uygun, etkili ve işlevsel biçimde kullanmayı öğrenir.

Temel düzey bilgiler, orta düzey bilgilerin öğrenilmesine; orta düzey bilgiler ise ileri düzey öğrenmelere zemin hazırlar.

Hem genel hem de akademik dil öğrenmelere yönelik bilgi bütünlüğü oluşturur.

Sarmal öğrenme yaklaşımı doğrultusunda içerik düzenli olarak tekrar edilir ve böylece kalıcı öğrenme sağlanır.

Dil bilgisi öğretimi uzun yıllar boyunca, anlam ve kullanım boyutlarını göz ardı edilerek çeviri temelli teknik ve uygulamalar ile gerçekleştirilmiştir ancak günümüzde, dilin farklı pek çok boyutunu dikkate alan yaklaşımlar ön plana çıkmıştır (Sebzecioğlu, 2016). Benzer şekilde Yılmaz ve Dilidüzgün (2019) de günümüzde, dil bilgisinin iletişim sağlamaya yönelik bir araç olarak görüldüğünü ifade etmiştir ve bundan dolayı bireyin her bağlamda anlama ve anlatma becerilerini kullanabilmesi için iletişimsel dil yetisini geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Deniz, Öztürk ve Çekici (2021) de yabancı dil öğretiminde öğrencilere dil bilgisine ilişkin kuralları öğretmek, kelime ezberletmek ya da çeviri yaptırmak gibi durumların amaçlanmadığını; günlük yaşamdan yola çıkarak onlara dili anlama ve kullanma becerisini eşgüdüm içerisinde kazandırmanın amaçlandığını ifade etmiştir. Bu sebeple yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin aktif bir şekilde katılım sağlaması için onların iş, okul, sosyal ortamlar gibi farklı bağlamlarda etkili bir şekilde anlayabilme ve anlatabilme becerilerini destekleyecek nitelikte etkinlik ve uygulamalara yer verilmesi gerekmektedir. Bu durum, dil bilgisi kurallarının öğrenciler tarafından daha etkili bir şekilde anlaşılmasını ve öğrenilenlerin içselleştirilerek kalıcı olmasını sağlamaktadır. Zira dil bilgisi öğretimine yönelik söz konusu uygulama ve etkinlikler, öğrencilerin öğrendikleri kuralları gerçek yaşamda kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını ezberlemek yerine doğal bir şekilde anlamalarına ve kullanmalarına imkân tanımaktadır.

Özel (2010) yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretiminin nasıl olması gerektiğini ve bu süreçte uyulması gereken ilkeleri şöyle açıklamıştır:

Dil bilgisi öğretiminde, dilin seslerden meydana gelen bir anlama ve anlatma aracı olduğu, bu sesler çıkarılırken ve bir araya getirilirken birtakım kurallara uyulması gerektiği fakat bu kurallara uyulmaması hâlinde ise iletişimin kopabileceğini sezdirenen bir yaklaşım kullanılmalıdır.

Ders kitaplarında yer alan bağlamlar, önceden öğretilen ve daha sonra öğretilecek olan dil bilgisi yapılarına uygun biçimde hazırlanmalıdır.

Öğretilenlerin kullanılmasını sağlamak adına bol bol alıştırmalara yer verilmeli ancak bu alıştırmalar tek tip, mekanik tekrarlar hâlinde değil birbirinden farklı ve pek çok çeşitte olmalıdır.

Dil malzemelerinin verilisindeki sıra çok önemli olduğu için öğretim; basitten zora, somuttan soyuta doğru yapılmalıdır. Örneğin başlangıçta basit cümle kalıpları verilmeli daha sonrasında ise birleşik ve karmaşık cümle yapıları öğretilmelidir. Zira dilin temel ve basit cümle yapıları, öğrencinin ilk aşamalarda öğrenmesi gereken konulardır. Öğrenci, öğrendiği yeni dil ile kendi ana dilini sürekli karşılaştırma eğilimine sahip olduğu için dilin temel cümle yapıları örnekler ve basit açıklamalar vasıtasıyla öğretilmezse her iki dile ait yapıları birbirine karıştırılacaktır.

Birden fazla kullanımı olan eklerin anlam farklarını yansıtmak için karşılaştırmalı örneklerle yer verilerek anlam değişiklikleri vurgulanarak sezdirilmelidir.

Dil bilgisi öğretimi, öğrencinin Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanabilmesine yardımcı olacak şekilde görevsel olmalıdır.

Öğretilen konular, mutlaka örneklerle pekiştirilmelidir. Bu doğrultuda öğrencinin ilgisini çekecek çeşitli örnekler ve alıştırmalar kullanılmalıdır.

Dil bilgisi öğretiminde birden fazla yöntem kullanılmalı ve seçici bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu doğrultuda tümdengelim ve tümevarım yöntemleri birlikte kullanılarak öğrencinin hem birleştirme hem de çözümleme becerilerinden faydalanması sağlanmalıdır.

Öğretim sırasında yalnızca hedef dil kullanılmalıdır ancak gerekli durumlarda ana dil ile hedef dil arasındaki farklar açıklanmalıdır.

İletişim odaklı cümle yapılarına dayanarak öğretim yapılmalıdır.

Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi yapılarının öğretiminde sezdirilmek istenen yapının kullanım sıklığı, dil düzeyi ve aşamalılık ilkesi göz önünde bulundurularak ele alınması gerekmektedir zira Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin söz varlığı ve dil bilgisi yapılarını işlevsel ve bilinçli şekilde öğrenmeleri hususu, hazırlanan ders kitapları ile öğretim araçları arasındaki tutarlılığın sağlanması ve aşamalılık ilkesine bağlıdır. Bundan dolayı Türkçe öğretimine yönelik temel seviyede öncelikle günlük yaşamda sıkça kullanılan temel söz varlığına ve dil bilgisi konularına yer verilmesi gerekmektedir (Kıymaz ve Doyumgaç (2019). Bilhassa A1 seviyesinde günlük yaşamda en çok kullanılan kelimelere ve temel dil bilgisi konularına öncelik verildiği takdirde öğrenci hem hedef dildeki selamlaşma, tanışma, alışveriş yapma, soru sorma gibi günlük hayatın parçası hâline gelen ifadeleri öğrenirken hem de kendi yaşamında dil bilgisi kurallarını kullanarak iletişim becerisini geliştirmektedir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda A1 Dil Bilgisi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilişkin faaliyetler hem yurt içindeki hem de yurt dışındaki farklı kurumlar tarafından yoğun bir şekilde sürdürülmektedir ve Türkiye, yabancı öğrenciler tarafından oldukça ilgi gören ve tercih edilen ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, Türkçenin sistemli ve etkili bir şekilde öğretilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Sözü edilen bu temel gerekçelerden hareketle Türkiye Maarif Vakfı'nın öncülüğünde, alandaki uzmanların ve ilgili kurumun temsilcilerinin titiz çalışmaları sonucunda on iki aylık bir süreçte Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı hazırlanmıştır (Türkiye Maarif Vakfı, 2020). Bu program hazırlanırken Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM) temel alınmıştır (Türkiye Maarif Vakfı, 2020). Dil öğrenme ve öğretme sürecinin nitelikli ve işlevsel bir şekilde gerçekleşmesi adına Avrupa Konseyi tarafından genel bir yol haritası mahiyetinde sunulan söz konusu metin Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi ülkelerinin dışında da kabul görmüş böylece

40 farklı dile çevrilerek dil eğitiminde bir başvuru aracı olarak kullanılmıştır. D-AOBM’nde eylem odaklı yaklaşım benimsenerek ihtiyaç analizine dayalı gerçek yaşam görevlerine odaklanılmıştır (Council of Europe 2021). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda da eylem odaklı yaklaşım esas alındığından öğrencinin hedef dile yönelik kazanımları etkileşime dayalı şekilde gerçekleştirmeleri amaçlanmıştır ve programdaki öğrenme-öğretme süreci yapılandırılırken sarmal yaklaşım benimsenmiştir (Balcı ve Melanlıoğlu, 2020).

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı’nda; A1, A2, B1, B2 ve C1 olmak üzere toplam beş adet dil düzeyine yer verilmiştir. Programda, bilhassa dil bilgisiyle alakalı kuralların ancak iletişimsel üretime katkı sağlaması durumunda anlamlı olduğu ifade edilmiştir. Bu sebeple temel düzeyde, sınıf içi ve sınıf dışındaki iletişimi temel alan yapısal özellikler kullanılması gerektiği ve dil öğrenim sürecini olumsuz etkileyebilecek açıklamalardan kaçınılması gerektiği belirtilmiştir (Türkiye Maarif Vakfı, 2020). Bilhassa A1 seviyesinde Türkçe öğrenenler için dil bilgisinin öncelikle iletişim ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde sunulması gerektiği söylenebilir. Bu seviyede dil bilgisi kuralları, temel iletişim becerilerini geliştirmeye katkı sağladığı ölçüde anlamlı olduğundan dolayı gereksiz ayrıntılara yer verilmesi hâlinde öğrenme sürecinin zorlaşacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Sınıf içi ve sınıf dışı etkileşimleri desteklenip doğal ve işlevsel bir öğrenme ortamı oluşturularak öğrencilerin günlük hayatta ihtiyaç duyacakları yapıları öğrenmeleri sağlanmalıdır. Kaya ve Kardaş (2019), programda eylem odaklı yaklaşımın esas alınmasından dolayı dilin sosyal hayatın parçası olarak görüldüğünü ve bu doğrultuda dil öğrenenlerin sosyal hayatta üstlenecekleri roller doğrultusunda dilin kullanım alanlarının belirlendiğini ifade etmiştir. Söz konusu programda A1 düzeyinde yer verilen dil bilgisi içerikleri şöyledir:

Tablo 1: Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı'ndaki A1 Düzeyi Dil Bilgisi İçerikleri (Türkiye Maarif Vakfı, 2020; s. 83).

Alfabe (Harflerin seslendirilmesi, büyük ve küçük yazımları, kelime içinde seslendirilmesi)	Basit adlaştırmalar (-mA iste-/ -mAYI sev-)
Ünlü ve ünsüz ayrımı	Görülen geçmiş zaman
Ünlü (kalın ve ince) ve ünsüzlerin (sert ve yumuşak) özellikleri	Geniş zaman
Ünlü uyumu + çokluk eki	Gelecek zaman
Ünsüz uyumu + bulunma eki (-DA) + var/yok	Zaman zarfları (dün, bugün, yarın; önce, şimdi, sonra)
Ünsüz yumuşaması + yönelme hâli (emir kipi)	Sıklık zarfları (bazen, ara sıra, her zaman, genellikle ...)
Ünlü düşmesi (belirtme hâli + basit sıfatlar, vurgusuz orta hece ünlüsü)	Karşılaştırma yapıları: -DAn, -DAn daha ...
Şahıs ve işaret zamirleri	Üstünlük derecesi: en
Belirsizlik zamirleri	DAki
Bu ne/kim? , O ne/kim?	DAn -A kadar
Bu, şu, o, burası, şurası, orası	DAn beri, -Dİr
İyelik ekleri	Ek fiil belirli geçmiş zamanı
Yönelme hâli ve eki: -A / -E	Yapım ekleri: -II/- sIz
Ayrılma hâli ve eki: -DAN	Bağlaçlar: ile (vasıta ve bağlama), ve, ama, çünkü.
İlgi Zamiri (Benimki...)	Sıralama sayıları: birinci, ikinci, üçüncü...
Basit emir cümleleri	Saat kaç? (Tam ve yarım saatler)
İstek/dilek I. çekim	Temel soru ifadeleri
Ek fiil geniş zaman (ülke, milliyet, meslek, durum, yaş) + mI? / değil	-DAn önce/ -Dan sonra
Hâl ekleri-fiil ilişkisi	-(y)Abil (izin) + geniş zaman
İsim tamlaması	Sayılar
İsim tamlaması + hâl eki > fiil (zamir n'si)	Temel niteleyiciler
Şimdiki zaman + ünlü daralması	-cA/ -A göre
Olumsuzluk eki (-mA)	-DAn hoşlan-

Tablo 1 incelendiğinde, ilgili programda A1 düzeyine yönelik toplam 46 dil bilgisi içeriğinin olduğu görülmektedir. A1 düzeyindeki dil bilgisi içeriğinde ilk olarak alfabenin yer alması dikkate değerdir. Zira Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen ve kendi ana dilinde Kiril, Arap gibi farklı alfabeleri veya Latin alfabesinin farklı biçimlerini kullanan öğrenciler vardır (Erdil ve Açık, 2021). Bu sebeple başlangıçta Türk alfabesinde yer alan 29 harfin tanıtılması, bu harflerin

nasıl seslendirildiği ve hem büyük hem de küçük versiyonlarının (Aa, Bb) gösterilmesi hususu oldukça önem taşımaktadır. Çevik’e göre (2023) yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin çeşitli ülkelerden farklı dil ailelerine mensup ve farklı dilleri konuşan bireyler olduğu göz önünde bulundurulduğunda onlara Türkçeyi öğretirken bu dilin eklemeli bir yapıya sahip olduğu vurgulanmalıdır. Eklerin sözcüklere ekleniş şekli, ses uyumlarına göre biçim değiştirmesi, üstlendiği işlevler ile eklendiği sözcüğe kattığı anlamlar zamana yayılarak dil öğretim süreci içerisinde öğrenciye kazandırılmalıdır. Bu doğrultuda günlük hayattaki temel cümlelerde sıkça kullanılan eklerin öğretim programında A1 düzeyinde yer alması sayesinde öğrencilerin Türkçenin sondan eklemeli dil yapısına dair bir farkındalık kazanacağı söylenebilir. Kurt’a göre (2016) Türkçe, sondan eklemeli bir dil olduğu için öğrencinin yalnızca çokluk eklerini kelimelere doğru bir şekilde ekleyebilmesi için dahi her şeyden evvel Türkçedeki kalınlık-incelik uyumunu bilmesi ve son ünlüyü dikkate alarak ek getirmeyi öğrenmesi zorunludur. Bu nedenle henüz temel ünlü uyumu kavratılmadan ünsüz uyumuna geçilmesi ciddi problemlere yol açacaktır çünkü ünsüz uyumunun işlevsel olarak kullanılabilmesi için ünlü uyumunun da kavranmış olması gerekmektedir. Örneğin bir öğrencinin “kitap” kelimesine bulunma hâli eklerinden doğru olanı getirebilmesi için ilk olarak bulunma hâli eklerinin “-da, -de, -ta, -te” olmak üzere dört farklı biçimde olduğunu ve eklerdeki bu çoklu seçenek durumunun Türkçede genel bir kural niteliği taşıdığını bilmesi gerekmektedir. Öğrenci, uygun olan eki seçerken, kelimenin son ünsüzüne dikkat ederek sert ünsüzden sonra sert; yumuşak ünsüzden sonra yumuşak ünsüzle başlayan bir ek kullanması gerektiğini de bilmelidir. Ayrıca kelimenin sonu ünlüyle bitiyor ise ekin yumuşak ünsüzle başlayan formunu tercih etmelidir. Ünsüz uyumuna göre ek seçeneğini ikiye düşüren öğrenci, kelimenin son ünlüsünü dikkate alarak ekin kalın ya da ince ünlü içeren doğru şeklini kelimeye eklemelidir.

Programda, A1 düzeyinde zamanların öğretiminde öncelikli olarak şimdiki zamana yer verildiği görülmektedir. Zira şimdiki zaman yapısı farklı işlevleri bulunan bir yapıdır ve öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini anlatmalarına, doğru bir şekilde iletişim kurabilmelerine olanak tanımaktadır. Bölükbaş Kaya (2021) şimdiki zaman yapısında kullanılan “-yor” ekinin Türkçede üç farklı zamanı işaret ettiğini belirtmiştir. Bunlardan ilkinin fiilin konuşma esnasında yapılmakta olduğunu anlatmak için “şimdi”, “şu an”, “şu anda” gibi zaman

zarflarıyla kullanıldığını; ikincisinin ise alışkanlıkları, her zaman yapılan işlerin ve değişmeyen duyguları ifade etmek için “her gün”, “her zaman”, “her” , “yıllardır” gibi zaman zaaflarıyla kullanıldığını; üçüncüsünün ise gerçekleşmesi düşünülen veyahut önceden planlanmış işleri anlatmak için gelecek zaman anlamıyla kullanıldığını ve “yarın”, “az sonra”, “gelecek hafta” gibi zaman zarflarının eklenebileceğini ifade etmiştir. Şeylan (2013) da bu hususta A1 düzeyinde ağırlıklı olarak şimdiki zamanın kullanıldığını belirterek şimdiki zamanın birden fazla fonksiyonu olduğunu altını çizmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda örneğin: “Ben şu anda film izliyorum.” ifadesi o esnada yapılmakta olan anlık bir durum için kullanılırken “Ben, her akşam film izliyorum.” ifadesi alışkanlık hâline gelen bir rutini bildirmek için kullanılmaktadır. “Ben yarın sinemaya gidiyorum.” ifadesi ise önceden planlanmış bir eylemi anlatmak için kullanılmaktadır. Programda, şimdiki zamanın ardından kademeli bir şekilde görülen geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zamana da yer verildiği görülmektedir. Geçmiş zaman, öğrencilere daha önceki deneyimlerinden bahsetme imkânı sunarken geniş zaman alışkanlıkları, rutinleri; gelecek zaman ise planları ifade etmeyi sağlamaktadır. Bu sebeple Türkçedeki zaman yapıları öğretilirken bunların hangi işlevde kullanıldığının sezdirilmesi gerekmektedir. Ayrıca öğrencilere zamanları öğretirken salt zaman eklerine odaklanmak yerine programda da görüldüğü üzere zaman zarfları ve sıklık zarflarına da yer verilerek bütüncül bir yapının sunulması öğrencilerin günlük hayatta zaman bildiren ifadeleri doğru bir bağlamda kullanmalarına yardımcı olacaktır zira zaman zarflarına yeterince yer verildiği ve bağlam içerisinde tekrarlarla pekiştirildiği takdirde öğrenciler zaman yapıları arasındaki ilişkileri daha kolay bir şekilde kavrayacaktır.

Dilin başlıca işlevi iletişim kurmak olduğu için öğrencilerin günlük yaşamda sıkça ihtiyaç duyduğu kalıp ya da cümle yapılarını dil bilgisi kurallarıyla katı bir şekilde sınırlandırmak uygun bir yaklaşım değildir. Örneğin: “Yardım edebilir misiniz? “Lütfen, tekrar edin.” veya “Bir kitap almak istiyorum.” gibi ifadeler, A1 seviyesindeki öğrencilerin temel iletişim ihtiyaçlarını karşılamaları için gerekli cümle kalıplarındandır. Bu tür cümle kalıplarında yer alan dil bilgisi yapılarının temel seviyede öğretilmesi, dil edinimi açısından herhangi bir sakınca oluşturmaz. Çünkü bu yapılar, öğrencilerin günlük hayatta kendilerini ifade edebilmeleri için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle temel seviyeye uygun bu tür yapılar; konuşma, yazma, okuma ve dinleme etkinlikleriyle pekiştirilerek çeşitli kullanım alanlarına

taşınmalıdır (Türkiye Maarif Vakfı, 2020). Bu hususta Golynskaia ve Gürlek (2018) dil bilgisi öğretiminin salt kurallar yığını olarak sunulmaması ve dil öğretiminin anlama boyutunun göz ardı edilmemesi gerektiğini belirterek alıştırmaların cümle düzeyinde bırakılmadan yeterli bağlam yaratılarak sunulması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca yapıların nerede ve nasıl kullanılacağına da odaklanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı'nda yer alan A1 dil bilgisi içeriklerinin hepsinin tüm yönleriyle detaylı bir şekilde bir şekilde öğretilmesinden ziyade öğrencilerin gerçek yaşam bağlamında dilin nasıl kullanıldığını görebilmeleri için dinleme ve okuma metinlerinden istifade edilmesi; bu metinler vasıtasıyla sezdirilen yapının da yazma ve konuşma becerisine yönelik çeşitli etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir. Örneğin, “Dışarı çıkın.”, “Sessiz olun.” gibi basit emir cümleleri, okuma veyahut dinleme metnindeki bir diyalog içinde ya da günlük hayata ilişkin senaryolar ile verilebilir. Böylece öğrenciler, bu tür metinler aracılığıyla salt dil bilgisel kural ezberlemek yerine söz konusu yapının ne zaman, nasıl kullanıldığını ve hangi iletişimsel amaca hizmet ettiğini görerek daha kalıcı bir şekilde öğrenme imkânı elde ederler. Benzer şekilde, “Bir bilet almak istiyorum.” cümlesi, istek ve dilek bildiren yapıların doğal bir kullanımını sergilemektedir. Bu tarz cümlelere de yine okuma ve dinleme metinlerinde yer alan alışveriş, randevu ya da günlük konuşma diyalogları içerisinde yer verilebilir; böylece öğrenciler bu yapıyı farklı bağlamlarda nasıl kullanabileceklerini görürler. İzin isteme yapılarından “Gidebilir miyim?” veya “Dışarı çıkabilir miyim?” gibi ifadeler de günlük konuşma dilinde sıkça kullanıldığından dolayı A1 düzeyindeki öğrencilere dinleme ve okuma metinleri aracılığıyla kavratılabilir. Böylece dil öğretim süreci daha doğal ve iletişim odaklı bir hâle getirilerek öğrencilerin hem kuralı hem de bu kuralın günlük yaşamdaki kullanımını daha iyi anlamalarına katkıda bulunulacaktır. Golynskaia ve Gürlek'e göre (2018) dil bilgisi konularının öğretimi esnasında bu konuların bağlam içinde sunulması, öğrencinin motivasyonunun artmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca öğrencinin dikkatini çekmek adına vurgulanması gereken dil bilgisi kurallarının renkli, italik veya kalın yazılarak öne çıkarılması; konuyu daha ilgi çekici hâle getirmektedir. Öğrenciye doğrudan kurallar verilmek yerine merak uyandıracak bir giriş yapılması, onun derse ilgisini artırmaktadır. Bunların yanı sıra günlük hayatta karşılaşılması zor veya bağlamdan

kopuk örnek cümlelerin kullanılması hâlinde ise öğrencinin dil öğrenme süreci olumsuz etkilenecektir. Dil edinimi, bağlam içinde gerçekleştiğinde daha etkili olduğundan dolayı tıpkı ana dil öğreniminde olduğu gibi yabancı veya ikinci dil öğretiminde de bu yöntemin tercih edilmesi gerekmektedir. Yapay ve gerçek yaşamla bağlantısı olmayan metinlere fazla yer verilmesi, öğrencinin öğrendiklerini çevresiyle ilişkilendirmesini zorlaştırmasına neden olmaktadır.

Karakuş Tayşi ve Demir Atalay (2017) A1 düzeyinin başlangıcında temel dil bilgisi yapılarına yer verilip daha sonrasında özele doğru geçiş yapıldığını belirterek A1 düzeyinin sonlarına doğru ise öğrenciler tarafından A2 düzeyinin alt yapısının oluşturulduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle A1 düzeyindeki dil bilgisi içeriğinin temel iletişim becerilerini kazandırmanın yanı sıra aynı zamanda bir üst seviyeye geçiş destekleyen bir köprü görevi üstlendiği de görülmektedir. Bu doğrultuda A1 düzeyinde oluşturulan dil bilgisine ilişkin altyapı sayesinde öğrencilerin A2 ve daha sonraki seviyelerde dili daha bilinçli ve etkili kullanmaları sağlanacaktır.

Sonuç

A1 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancılar için dil bilgisi öğretiminin; öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmeyi ön planda tutarak dinleme, okuma, konuşma ve yazmadan oluşan dört temel dil becerisi ile bütünleşik bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu sayede öğrencilerin dili ezbere dayalı bir kurallar bütünü olarak görmelerinin önüne geçilerek dilin bir iletişim aracı olduğunun ön planda tutulması gerekmektedir. Bilhassa A1 düzeyinde dil bilgisi öğretimi, salt ezbere dayalı bir yapı olarak sunulduğu takdirde öğrenciler öğrendiklerini gerçek yaşamda nasıl kullanacaklarını bilemeyebilirler. Bu nedenle eylem odaklı yaklaşım temele alınarak dil bilgisi öğretildiğinde dilin iletişimsel yetiler ön plana çıkmakta, öğrencilerin Türkçeyi günlük hayatlarında aktif olarak kullanmaları sağlanmakta, dil bilgisine ilişkin öğrenmelerin daha kalıcı ve anlamlı hâle getirilmesi mümkün olmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilere, dil bilgisi yapılarının yer aldığı gerçek iletişim bağlamlarının sunulması gerekmektedir. Örneğin bir restoranda sipariş verme, yol tarifi isteme, birine kendini tanıtmak, biriyle karşılaşma veya pazarda, markette alışveriş yapma gibi günlük yaşam durumları üzerinden dil bilgisi kurallarının öğretilmesi; öğrencinin öğrendiği yapıları gerçek yaşamda nasıl kullanacağını sezdirir niteliktedir. Ayrıca, dinleme, konuşma,

okuma ve yazma gibi temel dil becerileriyle bütünleşik bir dil bilgisi öğretimi; öğrencinin dili kendi yaşamında aktif ve etkili bir şekilde kullanmasına yardımcı olmaktadır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri:

Etkinliğin Adı: Neler oluyor?

Düzey: A1

Dil Bilgisi İçeriği: Şimdiki zaman

Süre: 40 dakika

SÜREÇ

Öğrencilere, şimdiki zamanın bütün işlevleri kavratıldıktan sonra öğrendiklerini pekiştirmek ve kalıcılığı sağlamak adına “Neler Oluyor?” adlı etkinlik yaptırılır.

Öğretmen, dersin başlangıcında öğrencileri güdülemek ve derse karşı ilgi ve meraklarını sağlayabilmek adına renkli kâğıtlara yazdığı şimdiki zaman sorularını tahtaya asar.

Burada dikkat edilmesi gereken husus şimdiki zamanın birden fazla işlevi bulunması sebebiyle kâğıtlardaki her bir rengin farklı bir işlevi belirtir şekilde tasarlanması gerektiğidir. Örneğin yeşil renkli kâğıtlarda şimdiki zamanın içinde bulunulan esnada gerçekleşen olayları anlatma işlevine yönelik sorular yer alırken pembe kâğıtlarda rutinleri ve alışkanlıkları anlatma işlevine yönelik sorular yer alır. Son olarak mavi renkli kâğıtlarda ise planlanmış gelecek zaman işlevine yönelik sorular yer alır. Bu sorularda mümkün olduğunca sıklık zarflarına ve zaman zarflarına yer verilmesi hususuna dikkat edilir.

Her bir öğrenciye üç rengin tamamını da içeren kâğıtlar dağıtılır.

Öğrencilerin birbirlerine her biri farklı renkte kâğıtlardan olmak üzere toplam üç soru sormaları ve bu soruları yanıtlamaları istenir. Konuşma esnasında yapılan hatalar o sırada öğretmen tarafından düzeltilir.

Daha sonra her bir soru ve bu soruya verilen yanıt tahtaya yazılır.

NELER OLUYOR?

Şu anda ne yapıyorsun?

Öğretmen hangi dili konuşuyor?

Öğretmen, şu an ne yapıyor?

Şimdi yağmur yağıyor mu?

Kim ders anlatıyor?

Şu anda tahtada neler yazıyor?

Hafta içi neler yapıyorsun?

Hafta sonu neler yapıyorsun?

Kahvaltıda genellikle neler yiyorsun?

Sinemadan hoşlanıyor musun?

Her akşam film izliyor musun?

Her hafta pazara gidiyor musun?

Sınavlar ne zaman başlıyor?

Tatilde nereye gidiyorsun?

Önümüzdeki hafta buluşuyor musunuz?

Bu akşam hangi filmi izliyorsun?

Yarın okula geliyor musun?

Bu hafta sonu restorana geliyor musun?

Etkinliğin Adı: Kim, Neler Yaptı?

Düzey: A1

Dil Bilgisi İçeriği: Görülen geçmiş zaman

Süre: 40 dakika

SÜREÇ

Öğrencilere, geçmiş zamanın ne zaman ve hangi durumlarda kullanıldığı kavratıldıktan sonra öğrendiklerini pekiştirmek ve kalıcılığı sağlamak adına “Kim, Neler Yaptı?” adlı etkinlik yaptırılır.

Öğretmen, dersin başlangıcında, daha önce öğrenilenleri pekiştirmek adına öğrencilere geçmiş zamana yönelik sorular sorar. Örneğin:

- Türkiye’ye ne zaman geldin?
- Kütahya’ya kaç ay önce geldin?
- Dün neler yedin?
- Dün ödev yaptın mı?
- Geçen hafta alışverişe gittin mi?
- Geçen hafta sonu neler yaptın?
- Geçen yaz neler yaptın?
- Önceki hafta ders çalıştın mı?
- Hangi ülkeleri ziyaret ettin?

Öğrenciler, soruları cevaplandırırken hata yapmaları hâlinde bu hatalar o esnada öğretmen tarafından düzeltilir.

Daha sonra öğretmen; öğrencilere çalışma kâğıtları dağıtır ve öncelikle diyalog hâlinde verilen metni sessizce okumalarını daha sonrasında ise bu diyaloga yönelik soruları yanıtlamalarını ister.

Sonrasında çalışma kâğıdında yer alan sorular, rastgele öğrenciler seçilerek tahtada cevaplandırılır. Öğrencinin hata yapması hâlinde hatalı kısımlar o esnada düzeltilir.

KİM, NELER YAPTI?

Elena: Merhaba, nasılsın John?

John: Merhaba. İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın Elena?

Elena: Ben de iyiyim. Dün neler yaptın?

John: Dün, çok güzel bir gün geçirdim. Sabah, Çınar Kafe'ye gittim. Orada arkadaşlarımla buluştum. Hep birlikte kahvaltı ettik. Kahvaltıdan sonra sinemaya gittik. Güzel bir film izledik. Hepimiz filmi çok beğendik.

Elena: Biliyor musun? Ben daha önce sinemaya gitmedim.

John: Gerçekten mi?

Elena: Evet.

John: Peki, sen dün neler yaptın?

Elena: Dün sabahtan akşama kadar yağmur yağdı. Bu yüzden dışarı çıkmadım, bütün gün evde kaldım. Bol bol kitap okudum, müzik dinledim.

John: Hangi kitabı okudun?

Elena: Kitabın adı "Küçük Prens". Bence harika bir kitap.

John: Ben de 2 yıl önce Küçük Prens'i okudum ve çok beğendim.

Metne göre aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

Elena niçin dün dışarı çıkmadı?
Çünkü-----

John ve arkadaşları filmi
beğendi mi?
Evet, -----

John ve Elena hangi kitabı
okudu?
Onlar, -----

Elena sinemaya gitti mi?
Hayır, -----

John, dün neler yaptı?
John, dün -----

Elena, dün neler yaptı?
Elena, dün-----

KAYNAKÇA

- Balcı, M. ve Melanlioğlu, D. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı üzerine. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)* 10(2), 173-198.
- Bölükbaş Kaya, F. (2021). *Yabancılarla Türkçe dil bilgisi öğretimi*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Council of Europe (2021). *Diller için Avrupa ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme tamamlayıcı cilt*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Çevik, E. (2023). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yapımları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Deniz, K., Öztürk, İ. Y. ve Çekici, Y. E. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kapsamında Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde aracılık. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 25, 347-357.
- Erdil, M. ve Açık, F. (2021). Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ile Türkçe öğretim setlerinde dil bilgisi içeriklerinin incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9 (4), 129-161.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 5(27), 275-284.
- Golynskaia, A. ve Gürlek, M. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretimi. A. Şahin (Ed.), *yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kuramlar yaklaşımlar, etkinlikler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karakuş Tayşi, E. ve Demir Atalay, T. (2017). Dil bilgisi öğretimi. H. Balcı, M. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel kavramlar. H. Develi, C. Yıldız, M. Balcı, İ. Gültekin, D. Melanlioğlu (Ed.), *Uygulamalı Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı 2. cilt* içinde (s. 13-54). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karatay, H. & Kaya, S. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi için çerçeve program. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(2), 1-59.

- Kaya, M. ve Kardaş, M.N. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı 1: 2016, 2017 Türkçe Öğretim programı (MEB), M.N. Kardaş (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* içinde (s. 83-104). Ankara: Pegem Akademi.
- Kıymaz, M. S., ve Doyumgaç, İ. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel kavramlar ve kurumlar. M. N. Kardaş, (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* içinde (s.43-74). Ankara: Pegem Akademi
- Korkmaz, C. B. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe dil bilgisi öğretiminde tartışılmayan bir konu:-(I)k eki. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (32), 180-195.
- Kurt, M. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi. F. Yıldırım, B. Tüfekçioğlu (Ed.), *yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, kuramlar-yöntemler-beceriler-uygulamalar* (s. 261-266). Ankara: Pegem Akademi.
- Özel, S. (2010). *Yabancılarla Türkçe öğreten resmî kurumlarda dil bilgisi öğretimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Sebzecioğlu, T. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe dilbilgisi öğretimi üzerine dilbilim temelli uygulamalar. *Kesit Akademi Dergisi*, 2(3), 97-112.
- Şeylan, A. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: Şimdiki zamanı öğretme tekniği. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 29-47.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türkiye Maarif Vakfı (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı. İstanbul: Matsis Matbaa.
- Uyar, M. C. ve Tekin, E. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde web 2.0 araçlarıyla dil bilgisi öğretimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1111-1140.
- Yılmaz, Ö. ve Dilidüzgün, Ş. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin odaklı dilbilgisi öğretimi üzerine öğrenci görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 217-234.

III. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde

A2 Düzeyi Dil Bilgisi

Barış ZENGİN

Giriş

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, dil bilgisi, kelime bilgisi, dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerinin bütünleşik bir şekilde öğretilmesini gerektirmektedir. Bu süreçte dil bilgisi öğretimi, diğer becerilerin gelişimi için sağlam bir temel oluşturmakta ve özellikle A2 seviyesindeki öğrencilerin günlük iletişimde dil yapılarını doğru ve etkili bir şekilde kullanabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. A2 seviyesi, Avrupa Dil Portfolyosuna göre temel kullanıcı seviyesi olarak tanımlanmakta ve öğrenenlerin günlük hayatta karşılaştıkları basit durumlarda iletişim kurabilmelerini hedeflemektedir (MEB, 2018). Bu seviyede dil bilgisi öğretimi, öğrenenlerin dil yapılarını anlamalarını ve bu yapıları iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, Türkiye Maarif Vakfı gibi kurumlar da önemli bir rol oynamaktadır. Maarif Vakfı, yurt dışında Türkçe öğretimini yaygınlaştırmak ve kültürel bağları güçlendirmek amacıyla çeşitli eğitim programları ve materyaller geliştirmektedir. Bu çalışmalar, özellikle A2 seviyesindeki öğrencilerin dil becerilerini geliştirirken Türk kültürünü tanımlarına da katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, dil bilgisi öğretimi yalnızca dilsel becerilerin kazandırılması değil, aynı zamanda kültürlerarası iletişimin de desteklenmesi açısından büyük bir öneme sahip olmaktadır.

Kuramsal Çerçeve

Dil öğretimi, özellikle yabancı dil öğretimi, disiplinler arası bir alan olarak dilbilim, eğitim bilimleri, psikoloji ve sosyoloji gibi bilim dallarının katkılarıyla şekillenmektedir. A2 seviyesi, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni (CEFR) tarafından "temel kullanıcı" olarak tanımlanan ve öğrencilerin günlük yaşamda basit iletişim kurabilmelerini hedefleyen bir aşamadır. Bu seviyede dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dilin temel yapılarını kavramasını ve bu yapıları iletişimsel bağlamlarda kullanabilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Dil Bilgisi Öğretim Yöntemleri

A2 dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemler, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde tasarlanmaktadır. Bu yöntemler;

Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi:

Bu yöntemin amacı “dil bilgisi kuralları ve çeviri yoluyla öğrencilere okumayı, yabancı dildeki metinleri çevirmeyi, ardından dinleme ve konuşmayı öğretmektir. Dil bilgisi öğretiminde önce kural sunuluyor, açıklanıyor ve ardından cümle içinde gösteriliyordu. Öğrencilere verilen cümleler genellikle dil bilgisi kurallarını öğretmek için kurulmuş kalıp cümlelerdi. Bunlar metinden kopuk veriliyordu. Dil öğretimi çalışmaları ezber, taklit ve tekrar yoluyla gerçekleştirildiğinden öğrenciler sıkılmakta ve dersler tek düze yürütülmekteydi” (Güneş, 2013, 86).

Doğrudan Öğretim Yöntemi:

Bu yöntem dil bilgisi-çeviri yöntemi ile doğal yöntemin harmanlanmış ve eklemeler yapılarak biraz daha geliştirilmiş halidir. Bu yöntemde göre “dil bilgisi, konuşma ve okumayı tamamlayıcı bir öge olarak ele alınır ve dolaylı olarak öğretilir. Dil bilgisi öğretiminde kurallar ayrıntılı biçimde açıklanmadan, örneklerden hareket ederek dolaylı olarak öğretilir. Dil bilgisi bir amaç değil bir araçtır” (Güneş, 2013, 86).

Aktif Yöntem:

Bu yöntem “dil bilgisi-çeviri yöntemi ile doğrudan öğretim yöntemlerinin birleştirilmesiyle oluşmuştur. Bu yöntem de izlenen bazı süreç ve teknikler dil bilgisi-çeviri yöntemine, uygulanan eğitim ilkeleri ise doğrudan öğretim yöntemine aittir. Aynı zamanda bu yöntem daha sonraki yıllarda uygulanan görsel-işitsel yöntemin hazırlayıcısı olmuştur” (Güneş, 2013, 87).

İşitsel-Sözel (Dinle-Konuş) Yöntem:

Bu yöntem, “davranışçı yaklaşım ve yapısalcı dilbilim görüşlerinin birleştirilmesiyle oluşmuştur. Bu anlayışa göre dil bir insan davranışdır. Bu davranışlar uyarıcı-tepki ve pekiştirme bağlamında şartlandırılarak geliştirilir. Bir uyarıcıya verilen doğru cevaplar tepki olarak ele alınır. Uygun tepkileri almak için dil laboratuvarlarında yoğun tekrarlar yapılır. Bu tekrarlar öğrencilerin dil yapılarını ezberlemelerini ve otomatik tepki vermelerini

kolaylaştırır” (Güneş, 2013, 87). Aynı zamanda ilk etapta “dil bilgisine fazla yer verilmez, dil bilgisi öğretimi aşamalı olarak çeşitli konulara yerleştirilir” (Güneş, 2013, 87).

Geleneksel Yöntem:

Uzun zamandır uygulanan bu yöntemde “dil bilgisi öğretimi için önce bir dil bilgisi kuralı verilir, kural açıklanır veya tanımlanır. Ardından dil olayı gözlemlenir. Daha sonra çeşitli uygulama örnekleri verilir. Bu yöntemde tümünden gelim yöntemi, soyuttan somuta, kuraldan uygulamaya, genelden özele doğru ilerleme uygulanır. Keşfetme işlemleri yapılmaz” (Güneş, 2013, 87).

Sezdirme Yöntemi:

Yapılandırıcı yaklaşım ve yeni dil bilgisiyle birlikte uygulanan sezdirme yöntemi, dilin soyut kurallarını ezberlemeye değil, öğrencinin dil ve zihinsel becerilerini geliştirmeye odaklanır. Bu yöntem, öğrencilerde dili sorgulama, dille ilgili düşünme ve araştırma yapma alışkanlıklarını geliştirmeyi amaçlar. Öğrencinin dil hakkında bilinçli olması ve dili etkin kullanabilmesi önemlidir. Dilin yapısıyla ilgili bilgiler, işlemler ve kurallar öğrencilere doğrudan sözel bilgi şeklinde aktarılmaz. Öğrenciler bu bilgileri çeşitli deneysel etkinliklerle keşfederler. Bu süreçte dilin işlevlerini ve genel kurallarını anlamaya ve araştırmaya çalışırlar. Bu işlemler tümevarım modeliyle birleştirilir ancak tüm dengelimci düşünme de teşvik edilir. Bu yöntem, öğrencilerin gözlem yapma, kendilerini ifade etme, kanıtlama, düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirmeye yardımcı olur. Dil bilgisi bilgilerini sürekli olarak zihinde yapılandırmalarına olanak tanır. Bu yöntemde açıklama, süreç ve koşul bilgilerine de yer verilir (Güneş, 2013).

A2 Seviyesi Dil Bilgisi Öğretiminin Önemi

A2 seviyesi, dil öğrenenlerin dil bilgisi yapılarını sistematik bir şekilde öğrenmeye başladıkları ve bu yapıları kullanarak basit cümleler kurabildikleri bir aşamadır. Bu seviyede öğrenciler, temel zamanları, isim çekim eklerini, basit bağlaçları ve cümle yapılarını öğrenmektedirler. Dil bilgisi öğretimi, öğrenenlerin bu yapıları doğru bir şekilde kullanabilmeleri ve iletişim becerilerini geliştirebilmeleri için kritik bir rol oynamaktadır (Demir, 2016). Ayrıca A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi, öğrenenlerin dil öğrenme sürecinde özgüven

kazanmalarını sağlamakta ve daha üst seviyelere geçiş için sağlam bir temel oluşturmaktadır.

A2 Seviyesine Göre Dil Bilgisi Yapıları

Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'na göre (2020, 83) A2 seviyesinde öğretilmesi gereken temel dil bilgisi konuları şunlardır:

Zamanlar:

Gelecek Zaman+Zaman Zarfları: -(y)AcAk, -(y)AcAğ

Görülen Geçmiş Zaman+ Zaman Zarfları: -dİ, -tİ

Duyulan Geçmiş Zaman+ Zaman Zarfları: -mİş

Geniş Zaman+ Sıklık Zarfları: -r, -Ar, -Ir

Ek Fiil: Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman

Zamirler: -ki (Benimki), kişi zamirleri, işaret zamirleri, soru zamirleri.

Sıfatlar: Niteleme sıfatları, işaret sıfatları, soru sıfatları.

Zarflar: Zaman zarfları, sıklık zarfları, yer-yön zarfları, miktar Zarfları.

Zarf Fiiller: -Ip, -ArAk, -mAdAn, -A...-A

Gerekliklik Kipi: -mAİ / -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım.

Dilek-Şart Kipi: -sA

Yeterlik Fiili: -Abil (Yetenek, tahmin, olasılık)

Bağlaçlar: ve, ama, fakat, çünkü, veya hem...hem, ne...ne, veya, belki, ya...ya, dA, bu yüzden, bu sebeple, mesela, örneğin, sadece, değil, ayrıca/aynı zamanda

Edatlar: gibi, kadar (benzetme/karşılaştırma)

Fiilimsiler: -An (Sıfat Fiil)

Zarf Fiiller: mAdAn önce, DİkTAn sonra

Basit Adlaştırmalar: -mAyI sev-, mAk iste-

Amaç Bildirme: -mAk için, -mAk üzere, -mAİ için.

Doğrudan Anlatım: -diye sor-, -diye cevap ver-

Ünlemler

İkilemeler

Hoşa Giden Durumlar: -I beğen-, I beğenme-

Tercih Bildiren İfadeler: -I tercih et-, -I seç-

Kesinlik Bildiren İfadeler: Kesinlikle, mutlaka

İsim çekim ekleri: Belirtme hali (-i), yönelme hali (-e), bulunma hali (-de), ayrılma hali (-den).

Fiil çekimleri: Şimdiki zaman, geçmiş zaman (di'li geçmiş zaman ve miş'li geçmiş zaman), gelecek zaman, gereklilik kipi.

Cümle yapıları: Basit cümleler, olumlu-olumsuz cümleler, soru cümleleri.

Etkinliklerle Dil Bilgisi Kazanımlarının Öğrenciye Aktarılması ve Tavsiyeler

A2 seviyesindeki dil bilgisi kazanımlarını öğrencilere etkili bir şekilde vermek için dil öğretiminde kullanılan modern yaklaşımlar, etkileşimli etkinlikler ve öğrenci merkezli yöntemlerden yararlanılmalıdır. Aşağıda bu kazanımların nasıl öğretilebileceğine dair stratejiler ve örnekler sunulmuştur:

Zamanlar ve Zaman Zarfları

Gelecek Zaman: -(y)AcAk

Etkinlikler:

Gelecek zamanla ilgili olarak “Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar” adlı kitapta yer alan "gelecek planları" etkinliğini uygulayın. Öğrenciler, gelecekte yapmayı planladıkları aktiviteleri yazıp sunar (Aktaş vd., 2020).

Öğrencilere, Avrupa Dil Portfolyosunda (2020) önerilen "Kişisel Hedefler Belirleme" etkinliğini uygulayın. Öğrenciler, gelecekte yapmayı planladıkları aktiviteleri yazıp sunar. Öğrencilerden gelecek hafta için planlar yapmalarını isteyin. Örneğin, “Cumartesi günü ne yapacaksın?” sorusuna cevap vermelerini sağlayın.

Görsel materyal olarak da takvim üzerinde gelecekteki tarihleri işaretleyerek zaman zarflarını (yarın, gelecek hafta, gelecek ay) kullanmalarını sağlayın.

Örnek Cümleler:

Yarın sinemaya gideceğim.

Gelecek yıl İspanya'da tatil yapacağım.

Gelecek hafta bütün ödevlerimi bitireceğim.

Görülen Geçmiş Zaman + Zaman Zarfları: -dI, -tI

Etkinlikler:

Öğrencilerden geçen hafta yaptıkları bir etkinliği anlatmalarını isteyin.

Türkçe Öğretimi Derneği'nin (2021) önerdiği "Günlük Rutin Etkinliği"ni ve Maarif Yayınları'nın "Dünüm" adlı geçmiş zaman etkinliklerinden birini uygulayın. Öğrenciler, dün yaptıklarını anlatan bir günlük yazar. Örneğin: "Dün sabah erken kalktım, kahvaltı yaptım ve işe gittim."

"Dün, geçen hafta, geçen ay" gibi zarfları cümlelerde kullanmalarını sağlayın.

Örnek Cümleler:

Dün arkadaşımı gördüm.

Geçen hafta en iyi arkadaşım öldü.

Dün sabah erken kalktım, kahvaltı yaptım ve işe gittim.

Duyulan Geçmiş Zaman: -mIş

Etkinlikler:

Öğrencilerden başkalarından duydukları bir haberi paylaşmalarını isteyin.

Dedikodu Zinciri: Dilset Yayınları'nın (2022) "İletişimsel Dil Öğretimi" yaklaşımına uygun bir etkinlik. Bir öğrenci bir cümle kurar (Örneğin: "Ali dün sinemaya gitmiş.") Diğer öğrenciler de bu cümleyi duydukları şekilde aktarır.

"Geçen gün, birkaç gün önce" gibi zarfları kullanmalarını teşvik edin.

Örnek Cümleler:

Arkadaşım yeni bir araba almış.

Ali dün sinemaya gitmiş

Geniş Zaman (-r, -Ar, -Ir) ve Sıklık Zarfları:

Etkinlikler:

Öğrencilerden günlük rutinlerini anlatmalarını isteyin.

"Rutinlerim": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Türkçe Öğretimi Etkinlik Kitabında yer alan bir etkinlik. Öğrenciler, haftalık rutinlerini sıklık zarflarıyla anlatan bir tablo hazırlar. Örneğin: "Genellikle haftada üç kez spor yaparım."

"Her zaman, genellikle, bazen, hiç" gibi sıklık zarflarını kullanmalarını sağlayın.

Örnek Cümleler:

Her sabah kahvaltı yaparım.

Genellikle haftanın iki günü hiç uyumam.

Ek Fiil (Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman):

Etkinlikler:

Öğrencilerden geçmişte tanıdıkları birini anlatmalarını isteyin.

"Eski ve Yeni": "Karşılaştırmalı Dil Öğretimi" yaklaşımına uygun bir etkinlik. Öğrenciler, eski ve yeni resimler arasındaki farkları ek fiil kullanarak anlatır (Akbulut ve Yaylı, 2015; Alyılmaz, Onur ve Çoban, 2023). Örneğin: Bu ev eskiden küçüktü, şimdi büyük.

Örnek Cümleler:

Öğretmenimiz çok iyi biriydi.

En iyi arkadaşım Ahmet'miş.

Beni arayan babamdı.

Zamirler: -ki, Kişi Zamirleri, İşaret Zamirleri, Soru Zamirleri

Etkinlikler:

"Kimin Eşyası?": "Oyun Temelli Öğrenme" yaklaşımına uygun bir etkinliktir (Kazu, Hilal ve Kuvvetli, 2015). Öğrenciler, sınıftaki eşyaların kime ait olduğunu "-ki" ekini kullanarak ifade eder. Örneğin: "Bu kalem benimki."

"Kim, Ne, Nerede?": Yunus Emre Enstitüsünün (2023) "Soru-Cevap" etkinliklerinden biridir. Öğrenciler, soru zamirlerini kullanarak birbirlerine sorular sorar. Örneğin: "Bu kimin kitabı? O benim kitabım."

Öğrencilerden sınıftaki eşyaları sahipleriyle eşleştirmelerini isteyin. Örneğin, "Bu kalem kimin?" sorusuna "Benimki." şeklinde cevap vermelerini sağlayın.

Aynı zamanda şahıs zamirlerini de hatırlatarak öğrencilerin işleri de kolaylaştırılmalıdır.

Örnek Cümleler:

Bu benimki, seninki nerede.

Babamınki kaybolmuş.

Sizinki bizimkini hiç aramıyor.

Sıfatlar: Niteleme Sıfatları, belirtme sıfatları

Etkinlikler:

"Sıfat Avı": "Yaratıcı Dil Öğretimi" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, sınıftaki nesneleri sıfatlarla tanımlar (Göçer ve Kılıç, 2021). Örneğin: "Kırmızı bir kalem, büyük bir kitap."

Öğrencilerden çevrelerindeki nesneleri sıfatlarla tanımlamalarını isteyin. Örneğin, "Bu kırmızı bir araba."

Örnek Cümleler:

Büyük bir ev aldık.

Güzel bir kız bana bakıyor.

İyi insan olmak güzeldir.

Zarflar: Zaman Zarfları, sıklık zarfları, yer-yön zarfları, miktar zarfları

Etkinlikler:

Zaman Çarkı: "İnteraktif Öğrenme" yaklaşımına uygun bir etkinlik. Öğrenciler, çarkı çevirir ve çıkan zarfı kullanarak cümle kurar (Aydın, 2023). Örneğin: "Her zaman erken kalkarım."

"Zarf Avı": Dilset Yayınları'nın (2023) "Zarf Kullanımı" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir metindeki zarfları bulur ve kendi cümlelerinde kullanır. Örneğin: "Yukarı çıktım."

Öğrencilerden bir günlük rutin yazmalarını ve zaman zarflarını kullanmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Ali akşamları koşuyor.

Ben sabah kahvaltı yapmam.

Amcam her hafta sonu piknik yapar.

Derslerine çok çalışacaksın.

Bir adım daha geri git.

Ben genellikle onun yanında olurum.

Zarf Fiiller: -Ip, -ArAk, -mAdAn, -A...-A, -mAdAn önce, -DİkTAn sonra:

Etkinlikler:

Öğrencilerden bir hikâye yazmalarını ve zarf fiilleri kullanmalarını isteyin.

"Hikâye Tamamlama": "Yaratıcı Yazma" etkinliklerinden biridir. Öğrenciler, bir hikayeyi zarf fiillerle tamamlar (Temizkan, 2010). Örneğin: "Ali okula gidip ders çalıştı."

"Sıralama Oyunu": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Zaman İfadeleri" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir dizi aktiviteyi zarf fiillerle sıralar. Örneğin: "Yemek yemeden önce ellerimi yıkarım."

Örnek Cümleler:

Buraya koşarak geldim.

O bana gülerek bakıyor.

Derslerine çalışmadan sınavlarını geçti.

Veli, babasının yanına gidip ondan para istedi.

Gereklilik Kipi: -mAII / -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım

Etkinlikler:

"Tavsiye Mektubu": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "İletişimsel Görevler" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir problemle ilgili tavsiye mektubu yazar. Örneğin: "Doktora gitmelisin."

Öğrencilerden bir günlük plan hazırlamalarını ve gereklilik kipini kullanmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Yarın erken kalkmalıyım.

Ders çalışmak zorundayım.

Hemen para bulmak gerek.

Onunla görüşmek lazım.

Dilek-Şart Kipi: -sA

Etkinlikler:

"Hayaller ve Koşullar": Aktaş vd. (2020) "Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar" kitabındaki "Yaratıcı Düşünme" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, hayallerini dilek-şart kipiyle ifade eder. Örneğin: "Eğer zengin olsam, dünyayı gezerdim."

Öğrencilerden hayallerini dilek-şart kipiyle ifade etmelerini isteyin.

Örnek Cümleler:

Param olsa sana veririm.

Ev alırsam seni çağırırım.

Keşke çok param olsa.

Keşke arkadaşım burada olsa.

Yeterlik Fiili: -Abil

Etkinlikler:

Yetenek Yarışması": "Sosyal Etkileşim" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, yeteneklerini yeterlik fiiliyle ifade eder (Yalçın, 2014).
Örneğin: "Ahmet güzel şarkı söyleyebilir."

Öğrencilerden yeteneklerini veya tahminlerini yeterlik fiiliyle ifade etmelerini isteyin.

Örnek Cümleler:

Bu soruyu çözebilirim.

Ahmet, bu işi yapabilir.

Bağlaçlar: ve, ama, fakat, çünkü, veya hem...hem, ne...ne, veya, belki, ya...ya, dA, bu yüzden, bu sebeple, mesela, örneğin, sadece, değil, ayrıca/aynı zamanda

Etkinlikler:

"Bağlaç Zinciri": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Bağlaç Kullanımı" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir cümleyi bağlaçlarla genişletir. Örneğin: "Hem kitap okumayı seviyorum hem film izlemeyi seviyorum."

"Seçim Yap": Aktaş vd. (2020) "Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar" kitabındaki "Karar Verme" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, iki seçenek arasında karar verir ve bağlaçlarla ifade eder. Örneğin: "Hem sinemaya hem tiyatroya gidebilirim."

Öğrencilerden bağlaçları kullanarak bir paragraf yazmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Hem kitap okurum hem de müzik dinlerim.

Hasta oldum. Bu yüzden ödev yapamadım.

O beni ne aradı ne sordu.

Edatlar: gibi, kadar

Etkinlikler:

Benzetme Oyunu: Yunus Emre Enstitüsünün (2018) "Benzetme ve Karşılaştırma" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, nesneleri edatlarla benzetir. Örneğin: "Bu bulut pamuk gibi."

Öğrencilerden benzetme ve karşılaştırma cümleleri kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

O benim kadar hızlı koşar.

Esmâ, Sude kadar ders çalışmıyor.

Aslan gibi bir adam olmuşsun.

Fiilimsiler: -An

Etkinlikler:

Öğrencilerden fiilimsileri kullanarak cümleler kurmalarını isteyin.

"Tanımla ve Bul": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Yaratıcı Dil Öğretimi" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir resimdeki nesneleri sıfat fiillerle tanımlar. Örneğin: "Uçan kuş, gülen çocuk."

Örnek Cümleler:

Kitap okuyan çocuk.

İçeride uyuyan bir bebek var. Ses yapmayın.

Gülen insanları çok seviyorum.

Basit Adlaştırmalar: -mAyI sev-, -mAk iste-

Etkinlikler:

"Sevdiğim Şeyler": Aktaş vd. (2020) "Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar" kitabındaki "Kişisel İfadeler" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, sevdikleri ve sevmedikleri şeyleri adlaştırmalarla ifade eder. Örneğin: "Kitap okumayı seviyorum. Yüzmek istiyorum."

Öğrencilerden sevdikleri, sevmedikleri veya istedikleri şeyleri adlaştırmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Yüzmeyi seviyorum.

Araba kullanmayı öğrenmek istiyorum.

Amaç Bildirme: -mAk için, -mAk üzere, -mAsl için

Etkinlikler:

Hedeflerim: Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Hedef Belirleme" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir hedef belirler ve bu hedefe ulaşmak için yapacaklarını anlatır. Örneğin: "İyi bir doktor olmak için çok çalışıyorum."

Öğrencilerden amaç bildiren cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Kitap okumak için kütüphaneye gittim.

Seni görmek için Kütahya'ya geleceğim.

Doğrudan Anlatım : -diye sor-, -diye cevap ver-

Etkinlikler:

"Röportaj Oyunu": Aktaş vd. (2020) "Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar" kitabındaki "İletişimsel Görevler" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, birbirlerine sorular sorar ve cevaplarını doğrudan anlatım kullanarak ifade eder. Örneğin: "Nereye gidiyorsun?" diye sordum. "Okula gidiyorum." diye cevap verdi.

Öğrencilerden bir diyalog yazmalarını ve doğrudan anlatımı kullanmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

"Ne yapıyorsun?" diye sordu.

"Ödevlerimi yapıyorum." diye cevap verdi.

Ünlemler:

Etkinlikler:

Duyguları İfade Et: Aktaş vd. (2020) “Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 Kurallar ve Alıştırmalar” kitabındaki "Duygusal İfadeler" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, farklı duyguları ünlemlerle ifade eder. Örneğin: "Vay canına! Çok güzel!"

Öğrencilerden duygularını ünlemlerle ifade etmelerini isteyin.

Örnek Cümleler:

Vay canına!

Çabuk buraya gel!

İkilemeler:

Etkinlikler:

"İkileme Avcısı": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Yaratıcı Dil Öğretimi" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir metindeki ikilemeleri bulur ve kendi cümlelerinde kullanır. Örneğin: "Yavaş yavaş yürüdüm."

Öğrencilerden ikilemeleri kullanarak cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Yavaş yavaş yürüdü.

Yan yana oturuyorlar.

Kol kola geziyorlar.

Hoşa Giden Durumlar: -I beğen-, -I beğenme-

Etkinlikler:

Beğeni Yorumları: "İletişimsel Görevler" etkinliklerinden biridir (Coşkun, 2017). Öğrenciler, bir film veya kitap hakkında beğeni yorumları yazar. Örneğin: "Bu filmi çok beğendim."

Öğrencilerden beğendikleri veya beğenmedikleri şeyleri ifade etmelerini isteyin.

Örnek Cümleler:

Bu filmi çok beğendim.

Senin arabanı beğenmedim.

Tercih Bildiren İfadeler: -I tercih et-, -I seç-

Etkinlikler:

"Tercihlerim": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Kişisel Tercihler" etkinliklerinden biridir. Öğrenciler, iki seçenek arasında tercih yapar ve bunu ifade eder. Örneğin: "Çayı kahveye tercih ederim."

Öğrencilerden tercihlerini ifade eden cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Çayı kahveye tercih ederim.

Gezmeyi çalışmaya tercih ederim.

Kesinlik Bildiren İfadeler: Kesinlikle, mutlaka

Etkinlikler:

"Kesin Karar": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Karar Verme" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, kesinlik bildiren ifadelerle cümleler kurar. Örneğin: "Kesinlikle bu kitabı okuyacağım."

Öğrencilerden kesinlik bildiren cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Bu işi kesinlikle yapacağım.

Ben oraya kesinlikle gitmeyeceğim.

İsim Çekim Ekleri: -i, -e, -de, -den

Etkinlikler:

"Yol Tarifi": Yeni İstanbul Ders Kitabı (2024) "Yönelme ve Bulunma" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir yer tarifi yapar ve isim çekim eklerini kullanır. Örneğin: "Okula gidiyorum. Parkta buluşalım."

Öğrencilerden isim çekim eklerini kullanarak cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Kitabı masaya koydum.

Telefonu evde unutmuş.

Evden okula gidiyorum.

Ben seni evde bekliyorum.

Fiil Çekimleri: Şimdiki Zaman, Geçmiş Zaman, Gelecek Zaman

Etkinlikler:

"Zamanlar Arası Geçiş": Yunus Emre Enstitüsü'nün (2023) "Zaman Çekimleri" etkinliklerinden biri. Öğrenciler, bir cümleyi farklı zamanlarda çekimler. Örneğin: "Şimdi kitap okuyorum. Dün kitap okudum. Yarın kitap okuyacağım."

Öğrencilerden farklı zamanlarda fiil çekimlerini kullanarak cümleler kurmalarını isteyin.

Örnek Cümleler:

Şimdi kitap okuyorum.

Yarın size geleceğim.

Her gün ders çalışırım.

Ali, Ayşe'yle evlenmiş.

Ben onu akşam sinemada gördüm.

Sonuç olarak A2 seviyesindeki dil bilgisi kazanımlarını öğrencilere aktarırken öğrenci merkezli ve iletişimsel yaklaşımlar kullanmak büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını anlamlı bir bağlamda öğrenmelerini sağlamak için etkileşimli etkinlikler, görsel materyaller ve gerçek yaşam örnekleri kullanılmalıdır. Bu süreçte, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak esnek ve yaratıcı bir öğretim stratejisi benimsemesi önerilmektedir.

İlgili Kazanımların Verilmesinde Öncelik-Sonralık İlişkisi

A2 seviyesinde dil bilgisi yapılarının öğretim sıralaması, öğrencilerin dil öğrenme sürecindeki ihtiyaçlarına, dilin yapısal karmaşıklığına ve iletişimsel gereksinimlere göre belirlenmektedir. Bu sıralama, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını adım adım ve anlamlı bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır. Aşağıda A2 seviyesinde gramer yapılarının öğretim sıralamasına yönelik değerlendirmeler ve gerekçeler sunulmuştur:

1. Temel Zamanlar ve Zaman Zarfları

Temel zamanlar, dil öğreniminin başlangıcında en önemli yapılardır. Öğrencilerin günlük iletişimde kullanabilecekleri bu yapılar, dil bilgisi öğretiminin temelini oluşturmaktadır.

Geniş Zaman (-r, -Ar, -Ir) + Sıklık Zarfları: Geniş zaman, öğrencilerin günlük rutinlerini ve alışkanlıklarını ifade etmelerini sağlar. Bu yapı, dil öğreniminin başlangıcında en temel ve kolay anlaşılır zamanlardan biridir (Demirel, 2012).

Örnek: "Her sabah erken kalkarım."

Şimdiki Zaman (-Iyor): Şimdiki zaman, geniş zamana göre biraz daha karmaşıktır çünkü fiil çekimlerinde ekler değişir ancak günlük iletişimde sık kullanıldığı için geniş zamandan hemen sonra öğretilmelidir (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Şu anda kitap okuyorum."

Gelecek Zaman (-(y)AcAk) + Zaman Zarfları: Gelecek zaman, öğrencilerin planlarını ve niyetlerini ifade etmelerini sağlar. Bu yapı, geniş ve şimdiki zamanlara göre daha karmaşık olmasından dolayı daha sonra öğretilmelidir (Öztürk, 2022).

Örnek: "Yarın sinemaya gideceğim."

Görülen Geçmiş Zaman (-dI, -tI) + Zaman Zarfları: Geçmiş zaman, öğrencilerin geçmişte yaşadıkları olayları anlatmalarını sağlar (Delice, 2012).

Örnek: "Dün arkadaşımı gördüm."

Duyulan Geçmiş Zaman (-mIş) + Zaman Zarfları: Duyulan geçmiş zaman, öğrencilerin başkalarından duydukları bilgileri aktarmalarını sağlar. Bu yapı, diğer zamanlara göre daha soyuttur (Yıldız, 2023).

Örnek: "Arkadaşım yeni bir araba almış."

2. Zamanlardan Sonra Verilmesi Gereken Dil Bilgisi Yapıları

2.1. Ek Fiil ve Zamirler

Bu yapılar, öğrencilerin cümlelerde sahiplik ve işaret ifade etmelerini sağlar.

Ek Fiil (Görülen ve Duyulan Geçmiş Zaman): Ek fiil, özellikle geçmiş zamanla birlikte kullanıldığı için temel zamanlar öğretildikten sonra öğretilmelidir (Demirel, 2012).

Örnek: "Öğretmenimiz çok iyi biriydi."

Zamirler (-ki): Zamirler, özellikle iyelik ve işaret zamirleri, temel cümle yapıları öğretildikten sonra öğretilmelidir. Bu yapı, öğrencilerin cümlelerde sahiplik ve işaret ifade etmelerini sağlar (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Bu kitap benimki."

2.2. Sıfatlar ve Zarflar

Temel cümle yapılarıyla birlikte verilen sıfatlar ve zarflar, öğrencilerin nesneleri ve kişileri tanımlamalarını sağlar.

Sıfatlar: Sıfatlar, öğrencilerin nesneleri ve kişileri tanımlamalarını sağlar (Demirel, 2012).

Örnek: "Büyük bir ev aldık."

Zarflar (Zaman, Sıklık): Zarflar, özellikle zaman ve sıklık zarfları, temel zamanlar öğretildikten sonra öğretilmelidir. Bu yapı, öğrencilerin cümlelerde zaman ve sıklık ifade etmelerini sağlar (Delice, 2012).

Örnek: "Her sabah erken kalkarım."

2.3. Zarf Fiiller ve Gereklilik Kipi

Temel fiil çekimleri öğretildikten sonra verilen zarf fiiller ve gereklik kipi, öğrencilerin cümlelerde eylemlerin nasıl yapıldığını ve zorunluluk ifade etmelerini sağlar.

Zarf Fiiller (-Ip, -ArAk, -mAdAn, -A...-A): Zarf fiiller, öğrencilerin cümlelerde eylemlerin nasıl yapıldığını ifade etmelerini sağlar (Öztürk, 2022).

Örnek: "Koşarak geldim."

Gereklik Kipi (-mAII / -mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım): Gereklik kipi, öğrencilerin zorunluluk ve gereklik ifade etmelerini sağlar (Yıldız, 2023).

Örnek: "Yarın erken kalkmalıyım."

2.4. Dilek-Şart Kipi ve Yeterlik Fiili

Dilek-şart kipi ve yeterlik fiili, öğrencilerin koşul, istek, yetenek, tahmin ve olasılık ifade etmelerini sağlar.

Dilek-Şart Kipi (-sA): Dilek-şart kipi, öğrencilerin koşul ve istek ifade etmelerini sağlar (Demirel, 2012).

Örnek: "Eğer zamanım olsa, seni ziyaret ederim."

Yeterlik Fiili (-Abil): Yeterlik fiili, öğrencilerin yetenek, tahmin ve olasılık ifade etmelerini sağlar. Bu yapı, diğer fiil çekimlerine göre daha karmaşıktır (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Bu soruyu çözebilirim."

2.5. Bağlaçlar ve Edatlar:

Bağlaçlar (hem...hem, ne...ne, veya, belki, ya...ya, dA, bu yüzden, bu sebeple, mesela, örneğin, sadece, değil, ayrıca/aynı zamanda

Bağlaçlar ve edatlar, öğrencilerin cümleleri birbirine bağlamalarını ve benzetme, karşılaştırma yapmalarını sağlar.

Bağlaçlar, öğrencilerin cümleleri birbirine bağlamalarını sağlar (Öztürk, 2022).

Örnek: "Hem kitap okurum hem de müzik dinlerim."

Edatlar: gibi, kadar

Edatlar, öğrencilerin benzetme ve karşılaştırma yapmalarını sağlar (Delice, 2012).

Örnek: "O benim kadar hızlı koşar."

2.6. Fiilimsiler ve Basit Adlaştırmalar

Fiilimsiler ve basit adlaştırmalar, öğrencilerin cümlelerde eylemlerin niteliğini ifade etmelerini ve eylemleri isim haline getirmelerini sağlar.

Fiilimsiler: (-An, -mAdAn önce, -DIkTAn sonra): Fiilimsiler, öğrencilerin cümlelerde eylemlerin niteliğini ifade etmelerini sağlar (Yıldız, 2023).

Örnek: "Kitap okuyan çocuk."

Basit Adlaştırmalar (-mAyI sev-, -mAk iste-): Basit adlaştırmalar, öğrencilerin eylemleri isim haline getirmelerini sağlar (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Yüzmeyi seviyorum."

2.7. Amaç Bildirme ve Doğrudan Anlatım

Amaç bildirme ve doğrudan anlatım, öğrencilerin eylemlerin amacını ifade etmelerini ve başkalarının sözlerini aktarmalarını sağlar.

Amaç Bildirme (-mAk için, -mAk üzere, -mAİ için): Amaç bildirme, öğrencilerin eylemlerin amacını ifade etmelerini sağlar (Demirel, 2012).

Örnek: "Kitap okumak için kütüphaneye gittim."

Doğrudan Anlatım (-diye sor-, -diye cevap ver-): Doğrudan anlatım, öğrencilerin başkalarının sözlerini aktarmalarını sağlar (Öztürk, 2022).

Örnek: "Nereye gidiyorsun diye sordu."

2.8. Ünlemler ve İkilemeler

Ünlemler ve ikilemeler, öğrencilerin duygularını ifade etmelerini ve cümlelerde vurgu yapmalarını sağlar.

Ünlemler: Ünlemler, öğrencilerin duygularını ifade etmelerini sağlar. Bu yapı, temel cümle yapıları öğretildikten sonra öğretilmelidir (Delice, 2012).

Örnek: "Vay canına!"

İkilemeler: İkilemeler, öğrencilerin cümlelerde vurgu yapmalarını sağlar (Yıldız, 2023).

Örnek: "Yavaş yavaş yürüdü."

2.9. Hoşa Giden Durumlar ve Tercih Bildiren İfadeler

Hoşa giden durumlar ve tercih bildiren ifadeler, öğrencilerin beğenme, beğenmeme ve tercihlerini ifade etmelerini sağlar.

Hoşa Giden Durumlar (-İ beğen-, -İ beğenme-): Hoşa giden durumlar, öğrencilerin beğeni ve beğenmeme ifade etmelerini sağlar (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Bu filmi çok beğendim."

Tercih Bildiren İfadeler (-I tercih et-, -I seç-): Tercih bildiren ifadeler, öğrencilerin tercihlerini ifade etmelerini sağlar (Demirel, 2012).

Örnek: "Çayı kahveye tercih ederim."

2.10. Kesinlik Bildiren İfadeler

Kesinlik bildiren ifadeler, öğrencilerin kesinlik ve zorunluluk ifade etmelerini sağlar.

Kesinlik Bildiren İfadeler (Kesinlikle, mutlaka): Kesinlik bildiren ifadeler, öğrencilerin kesinlik ve zorunluluk ifade etmelerini sağlar (Öztürk, 2022).

Örnek: "Bu işi kesinlikle yapacağım."

2.11. İsim Çekim Ekleri ve Fiil Çekimleri

İsim çekim ekleri ve fiil çekimleri, öğrencilerin cümlelerde nesnelerin durumunu ve eylemlerin zamanını ifade etmelerini sağlar.

İsim Çekim Ekleri (-i, -e, -de, -den): İsim çekim ekleri, öğrencilerin cümlelerde nesnelerin durumunu ifade etmelerini sağlar (Demirel, 2012).

Örnek: "Kitabı masaya koydum."

Fiil Çekimleri (Şimdiki zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman): Fiil çekimleri, öğrencilerin cümlelerde eylemlerin zamanını ifade etmelerini sağlar (Maarif Vakfı, 2020).

Örnek: "Şimdi kitap okuyorum."

Sonuç olarak A2 seviyesinde dil bilgisi konularının verilmiş sıralaması öğrencilerin dil öğrenme sürecindeki ihtiyaçlarına ve dilin yapısal karmaşıklığına göre belirlenmelidir. Bu sıralama, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını adım adım ve anlamlı bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda zaman ekleri öğretildikten sonra verilen diğer dil bilgisi yapıları öğrenci nezdinde öğrenmeyi ve anlamayı kolaylaştırmaktadır. Öğretmenler, bu sıralamayı dikkate alarak öğretim stratejilerini şekillendirmeli ve öğrencilerin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalarıdır.

A2 Seviyesinde Dil Bilgisi Öğretirken Karşılaşılan Zorluklar

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, özellikle A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi sırasında bir dizi zorlukla karşılaşabilmektedirler. Bu zorluklar dilin yapısal özelliklerinden, öğrencilerin dil öğrenme geçmişlerinden ve öğretim sürecinde kullanılan yöntemlerden kaynaklanabilir. Aşağıda Türkçe A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi sırasında sıklıkla karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların nedenleri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Türkçenin Yapısal Özelliklerinden Kaynaklanan Zorluklar

Türkçenin sondan eklemeli bir dil olması ve zengin bir ek sistemine sahip olması, yabancı dil öğrenenler için önemli bir zorluk teşkil eder. Bu durum, özellikle A2 seviyesindeki öğrenciler için dil bilgisi öğretimini karmaşık hale getirir.

Eklerin Çokluğu ve İşlevleri: Türkçede ekler, kelimelerin anlamını ve işlevini değiştirmede kritik bir rol oynamaktadır ancak A2 seviyesindeki öğrenciler için bu eklerin doğru kullanımı zor olabilir. Demir (2022), "İşlevsel Dilbilim ve Dil Öğretimi" adlı çalışmasında, öğrencilerin ana dillerinde benzer bir yapı olmaması nedeniyle Türkçe ekleri öğrenirken zorlandıklarını belirtmektedir.

Ünlü Uyumu Kuralları: Türkçede büyük ve küçük ünlü uyumu kuralları, öğrencilerin doğru ekleri seçmesini gerektirir. A2 seviyesindeki öğrenciler, bu kuralları öğrenirken sıklıkla hata yapabilir. Örneğin, "kitap" kelimesine gelen eklerin "kitaba, kitapta" şeklinde olması gerektiğini öğrenmek, özellikle ses olayları kurallarına aşina olmayan öğrenciler için zorlayıcı olabilir.

Fiil Çekimleri: Türkçede fiil çekimleri; zaman ekleri, kişi ekleri ve olumsuzluk ekleri gibi çeşitli unsurları içermektedir. Özkan (2021), "Yapılandırmacı Yaklaşım ve Dil Öğretimi" adlı çalışmasında, A2 seviyesindeki öğrencilerin fiil çekimlerini öğrenirken sıklıkla hata yaptığını belirtmektedir. Örneğin, "görmek" fiilinin çekimi (gidiyorum, gittim, gideceğim) öğrencilerin kafa karışıklığı yaşamasına neden olabilir.

Öğrencilerin Dil Öğrenme Geçmişinden Kaynaklanan Zorluklar

Öğrencilerin ana dilleri ve dil öğrenme geçmişleri, Türkçe A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi sırasında karşılaşılan zorlukları etkileyebilir.

Ana Dil Etkisi: Öğrenciler, ana dillerinin dil bilgisi yapılarını Türkçeye aktarma eğiliminde olabilir. Şen (2020), "İletişimsel Yaklaşım ve Dil Öğretimi" adlı çalışmasında, özellikle İngilizce konuşan öğrencilerin Türkçede sıfatların isimlerden önce gelmesi kuralını öğrenirken zorlandıklarını belirtmektedir. Bu durum, öğrencilerin hata yapmasına neden olabilir.

Dil Öğrenme Stratejilerinin Eksikliği: A2 seviyesindeki öğrenciler, henüz dil öğrenme stratejilerini tam olarak geliştirmemiş olabilir. Arslan (2021), "Görev Temelli Dil Öğretimi" adlı makalesinde, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını ezberlemeye çalışmak yerine, bu kuralları anlamlandırmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu strateji eksikliği, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenirken zorlanmalarına neden olur.

Öğretim Yöntemlerinden Kaynaklanan Zorluklar

Dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenme sürecini etkileyebilir. Geleneksel yöntemler, özellikle A2 seviyesindeki öğrenciler için yetersiz kalabilir.

Ezbere Dayalı Öğretim: Geleneksel dil bilgisi öğretimi, kuralların ezberletilmesine dayanır ancak bu yöntem, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını anlamlı bir bağlamda kullanmalarını sağlamaz. Karahan (2021), "Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme" adlı çalışmasında, bu durumun öğrencilerin dil bilgisi kurallarını unutmasına veya yanlış kullanmasına neden olduğunu belirtmektedir.

İletişimsel Becerilerin Eksikliği: Dil bilgisi öğretimi, sadece kuralların öğretilmesine odaklandığında, öğrencilerin iletişimsel becerileri gelişmeyebilir. Öztürk (2022), "İçerik Temelli Dil Öğretimi" adlı çalışmasında, bu durumun öğrencilerin dil öğrenme motivasyonunu düşürdüğünü ifade etmektedir.

Öğrenci Motivasyonu ve Özgüven Eksikliği

A2 seviyesindeki öğrenciler, dil bilgisi kurallarını öğrenirken motivasyon ve özgüven eksikliği yaşayabilir. Bu durum, özellikle dil bilgisi hatalarının sık tekrarlanması durumunda ortaya çıkar.

Hata Yapma Korkusu: Öğrenciler, dil bilgisi kurallarını yanlış uygulama korkusuyla konuşmaktan çekinebilir. Demirel (2020), "Yabancı Dil Öğretimi" adlı çalışmasında, öğretmenlerin öğrencilerin

hatalarını düzeltirken yapıcı bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Dil bilgisi Kurallarının Soyutluğu: Dil bilgisi kuralları, özellikle A2 seviyesindeki öğrenciler için soyut gelebilir. Kırkgöz (2019), "Dil Öğretiminde Bilişsel Yaklaşımlar" adlı makalesinde, dil bilgisi kurallarının somut örneklerle desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Çözüm Önerileri

Türkçe A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi sırasında karşılaşılan zorlukların üstesinden gelmek için aşağıdaki çözüm önerileri öne çıkmaktadır:

İletişimsel Yaklaşımın Benimsenmesi: Dil bilgisi kuralları, iletişimsel bağlamlarda öğretilmelidir. Şen (2020), bu yöntemin öğrencilerin dil bilgisi kurallarını anlamlı bir bağlamda öğrenmelerine olanak tanıdığını belirtmektedir.

Somut Örnekler ve Görsel Materyaller: Dil bilgisi kuralları, somut örnekler ve görsel materyallerle desteklenmelidir. Öztürk (2022), bu yöntemin öğrencilerin kuralları daha kolay anlamasını sağladığını vurgulamaktadır.

Hata Toleransı ve Yapıcı Geri Bildirim: Öğretmenler, öğrencilerin hatalarını düzeltirken yapıcı bir yaklaşım benimsemelilerdir. Karahan (2021), bu durumun öğrencilerin özgüvenlerini artırdığını belirtmektedir.

Oyun ve Etkileşimli Etkinlikler: Dil bilgisi öğretimi, oyunlar ve etkileşimli etkinliklerle desteklenmelidir. Arslan (2021), bu yöntemin öğrencilerin dil bilgisi kurallarını eğlenerek öğrenmelerini sağladığını ifade etmektedir.

Sonuç olarak Türkçe A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmayı gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu zorluklar, dilin yapısal özelliklerinden, öğrencilerin dil öğrenme geçmişlerinden ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanabilir. Ancak iletişimsel yaklaşımlar, somut örnekler ve yapıcı geri bildirim gibi stratejilerle bu zorlukların üstesinden gelinebilir. Bu süreçte, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak esnek ve yaratıcı bir öğretim yaklaşımı benimsemesi büyük önem taşır. Güncel Türkçe kaynaklar, bu sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi için önemli bir rehberlik sunar.

Etkili Dil Bilgisi Öğretimi İçin Öneriler

A2 seviyesinde etkili dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin temel dil yapılarını kavramasını ve bu yapıları iletişimsel bağlamlarda kullanabilmesini sağlamayı hedefler. Bu süreçte, öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımlar benimsemesi, etkileşimli etkinlikler kullanması ve öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alması büyük önem taşır. Aşağıda, A2 seviyesinde etkili dil bilgisi öğretimi için öneriler sunulmuştur:

İletişimsel Bağlamda Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi kurallarının iletişimsel bağlamlarda öğretilmesi, öğrencilerin bu kuralları anlamlı bir şekilde öğrenmelerini sağlamaktadır. İletişimsel Dil Öğretimi, dil bilgisi öğretiminde bu yaklaşımı benimser.

Gerçek Yaşam Örnekleri: Öğrencilerin günlük yaşamda karşılaşılabilecekleri durumlara odaklanmak, dil bilgisi kurallarını daha anlamlı hale getirir. Örneğin, şimdiki zamanı öğretirken öğrencilerden günlük rutinlerini anlatmaları istenebilir (Maarif Vakfı, 2020).

Rol Yapma ve Diyalog Kurma: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını iletişimsel bağlamlarda kullanmalarını sağlamak için rol yapma ve diyalog kurma etkinlikleri düzenlenmelidir. Örneğin, bir restoranda yemek siparişi verme veya bir otelde rezervasyon yapma gibi senaryolar oluşturulabilir (Şen, 2020).

Görsel ve İşitsel Materyallerle Destekleme

Görsel ve işitsel materyaller, dil bilgisi öğretimini daha etkili hale getirir. Bu materyaller, özellikle A2 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha kolay anlamalarını sağlar.

Görsel Materyaller: Resimler, grafikler ve diyagramlar kullanarak dil bilgisi kurallarını somutlaştırmak mümkündür. Örneğin, fiil çekimlerini öğretirken bir zaman çizelgesi kullanılabilir (Demirel, 2012).

İşitsel Materyaller: Ses kayıtları ve videolar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını doğru telaffuzla öğrenmelerini sağlar. Örneğin, geçmiş zamanı öğretirken bir hikâye anlatan bir ses kaydı dinletilebilir (Çetin,2017).

Etkileşimli ve Oyun Temelli Etkinlikler

Etkileşimli ve oyun temelli etkinlikler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını eğlenerek öğrenmelerini sağlar. Bu tür etkinlikler, özellikle A2 seviyesindeki öğrencilerin motivasyonunu artırır.

Oyunlar: Dil bilgisi kurallarını öğretirken oyunlar kullanılabilir. Örneğin, fiil çekimlerini öğretmek için bir kart oyunu düzenlenebilir. Öğrenciler, kartlarda yazan fiilleri doğru şekilde çekimleyerek puan kazanabilir (Öztürk, 2022).

Grup Çalışmaları: Öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını sağlamak için grup çalışmaları düzenlenebilir. Örneğin, öğrencilerden bir hikâye yazmaları ve bu hikâyede belirli dil bilgisi kurallarını kullanmaları istenebilir (Arslan, 2021).

Somut Örnekler ve Pratik Uygulamalar

Somut örnekler ve pratik uygulamalar, dil bilgisi kurallarının daha anlaşılır hale gelmesini sağlar. Bu yöntem, özellikle A2 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını içselleştirmesine yardımcı olur.

Somut Örnekler: Dil bilgisi kurallarını öğretirken somut örnekler kullanılmalıdır. Örneğin, gelecek zamanı öğretirken öğrencilerden gelecek hafta için planlar yapmaları istenebilir (Maarif Vakfı, 2020).

Pratik Uygulamalar: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını pratikte kullanmalarını sağlamak için alıştırmalar ve ödevler verilmelidir. Örneğin, öğrencilerden bir günlük tutmaları ve bu günde belirli dil bilgisi kurallarını kullanmaları istenebilir (Demirel, 2012).

Öğrencilerin İhtiyaçlarını Dikkate Alma

Öğrencilerin dil öğrenme geçmişlerini ve ihtiyaçlarını dikkate almak, dil bilgisi öğretiminin etkililiğini artırır. Bu yaklaşım, öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak öğretim stratejilerini şekillendirmeyi gerektirir.

Bireysel Farklılıklar: Öğrencilerin öğrenme stillerine göre öğretim stratejileri belirlenmelidir. Örneğin, bazı öğrenciler görsel materyallerle daha iyi öğrenirken diğerleri işitsel materyallerle daha iyi öğrenebilir (Yıldız, 2023).

Geri Bildirim: Öğrencilere düzenli olarak geri bildirim verilmeli ve bu geri bildirimler yapıcı bir şekilde sunulmalıdır. Örneğin,

öğrencilerin dil bilgisi hatalarını düzeltirken doğru kullanım örnekleri sunulmalıdır (Gürses, 2006).

Teknoloji Kullanımı

Teknoloji, dil bilgisi öğretimini daha etkili ve çekici hale getirir. Dijital araçlar ve çevrimiçi kaynaklar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi başlarına öğrenmelerini sağlar.

Dijital Araçlar: Dil bilgisi kurallarını öğretmek için interaktif uygulamalar ve çevrimiçi alıştırmalar kullanılabilir. Örneğin, dil bilgisi kurallarını öğreten mobil uygulamalar önerilebilir (Öztürk, 2022).

Çevrimiçi Kaynaklar: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi başlarına öğrenmelerini sağlamak için çevrimiçi kaynaklar önerilebilir. Örneğin, dil bilgisi kurallarını açıklayan videolar ve interaktif alıştırmalar içeren web siteleri önerilebilir (Arslan, 2021).

Dil Bilgisi Kurallarını Anlamlandırma

Dil bilgisi kurallarını açık ve anlaşılır bir şekilde açıklamak, öğrencilerin bu kuralları daha kolay öğrenmelerini sağlar. Bu süreçte, örnek cümleler ve kural açıklamaları kullanılmalıdır.

Kural Açıklamaları: Dil bilgisi kurallarını adım adım açıklamak, öğrencilerin bu kuralları daha iyi anlamalarını sağlar. Örneğin, şimdiki zamanın nasıl oluşturulduğunu adım adım anlatmak (Demirel, 2012).

Örnek Cümleler: Dil bilgisi kurallarını örnek cümlelerle desteklemek, öğrencilerin bu kuralları daha iyi anlamalarını sağlar. Örneğin, gelecek zamanı öğretirken "Yarın sinemaya gideceğim." gibi örnek cümleler kullanmak (Maarif Vakfı, 2020).

Dil Bilgisi Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

A2 seviyesinde dil bilgisi öğretiminin etkililiği, ölçme ve değerlendirme yöntemleriyle belirlenir. Bu süreçte, öğrencilerin dil bilgisi yapılarını ne ölçüde kavradıkları ve iletişimsel bağlamlarda kullanabildikleri değerlendirilir. Geleneksel yöntemler (örneğin, çoktan seçmeli testler) yanında, performansa dayalı değerlendirme yöntemleri (örneğin, projeler, sunumlar) de kullanılır. Karahan (2021), "Dil Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme" adlı çalışmasında, performansa dayalı değerlendirme yöntemlerinin öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek yaşam durumlarında kullanmalarını sağladığını belirtmektedir.

Aynı zamanda Dil bilgisi kurallarını ölçmek için çoktan seçmeli testler ve boşluk doldurma alıştırmaları kullanılabilir (Demirel, 2012).

1.9. A2 SEVİYESİNDE DİL BİLGİSİ ETKİNLİK ÖRNEKLERİ

Etkinlik 1 : “Kim Ne Yapacak?” – Gelecek Zaman

Ders Süresi: 40 dakika.

Hedef: Öğrenciler gelecek zaman soru cümlelerini kurabilir ve kısa cevaplar verebilir.

1. Giriş (5 dk)

Amaç: Gelecek zaman soru yapısını hatırlatma

Yöntem:

Tahtaya örnek soru yazılır:

“Ali ne yapacak?”, “Sen ne yapacaksın?”

Kısa cevaplar örneklenir:

“Ali kitap okuyacak.”

“Ben sinemaya gideceğim.”

2. Ön Bilgi Aktivasyonu (15 dk)

Etkinlik: Hızlı fiil tekrar kartları

Öğrencilere fiil kartları dağıtılır (örneğin: yemek, gitmek, okumak, yazmak, yüzmek).

Her öğrenci fiili gelecek zamanda söyler:

“Yüzmek → Yüzeceğim”

“Yemek → Yemeyeceğim”

3. Ana Etkinlik: “Kim Ne Yapacak?” (20 dk)

Hazırlık:

Öğrencilere içinde isim + fiil olan kartlar verilir. Örnek kartlar:

“Ayşe – kitap okuyacak”, “Mehmet – sinemaya gidecek”

“Zeynep – yüzmeye gidecek”

Uygulama:

Öğrenci kartı gizli tutar ve sınıfa sorar:

“Ayşe ne yapacak?”

Diğer öğrenciler tahmin eder:

“Kitap mı okuyacak?”, “Sinemaya mı gidecek?”

Kart açılır, doğru tahmin eden puan alır.

Alternatif:

Grup çalışması yapılabilir. Her grup 3 kart hazırlar ve diğer gruba sorar.

Kapanış ve Geri Bildirim (5 dk)

Öğrencilerden bir cümleyle gelecek hafta ne yapacaklarını söylemeleri istenir.

Öğretmen doğru yapı ve fiil kullanımını pekiştirir.

Etkinlik 2: “Geleceği Tahmin Et – Doğru mu, Yanlış mı?”

Ders Süresi: 40 dakika.

Hedef:

Gelecek zaman olumlu/olumsuz cümleleri tanımak

Cümleleri dönüştürerek doğru yapıyı kullanmak

Doğru-yanlış cümleleri ayırt edebilmek

Etkinlik Aşamaları

1. Cümle Dönüştürme (Hazırlık – 20 dakika)

Amaç: Öğrenciler olumlu cümleleri olumsuz ve soru cümlesine dönüştürür.

Örnek Cümle Listesi:

Ben yarın sinemaya gideceğim.

Ali kitap okuyacak.

Biz piknik yapacağız.

Görev:

Öğrencilerden her cümleyi şu şekilde dönüştürmeleri istenir:

Olumsuz: Ben yarın sinemaya gitmeyeceğim.

Soru: Sen yarın sinemaya gidecek misin?

Uygulama:

Öğrenciler bireysel ya da ikili çalışarak dönüşümleri yazar.

Öğretmen tahtada doğru cevapları kontrol eder.

2. Doğru-Yanlış Oyunu (Uygulama – 20 dakika)

Amaç: Öğrenciler verilen cümlelerin doğru mu yanlış mı olduğunu belirler.

Hazırlık:

Öğretmen tahtaya veya slayta karışık cümleler yazar:

Ben yarın sinemaya gidecek.

Ali kitap okumayacak.

Biz piknik yapacak mıyız?

Sen yarın okula gitmeyecek misin?

Uygulama:

Öğrenciler ellerini kaldırarak “Doğru” veya “Yanlış” der.

Yanlış olan cümleler birlikte düzeltilir.

Alternatif:

Gruplara ayrılarak puanlı yarışma yapılabilir. Her doğru tahmin 1 puan.

SONUÇ

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, özellikle A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi, dil öğrenenlerin temel iletişim becerilerini kazanmaları ve dil yapılarını doğru bir şekilde kullanabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, A2 seviyesinde dil bilgisi öğretiminin kuramsal çerçevesi, öğretim yöntemleri, karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların üstesinden gelmek için önerilen stratejiler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca, A2 seviyesinde öğretilmesi gereken temel dil bilgisi yapıları ve bu yapıların öğrencilere nasıl aktarılacağına dair etkinlik örnekleri sunulmuştur.

Çalışmanın bulguları, A2 seviyesinde dil bilgisi öğretiminin iletişimsel yaklaşımlar, görev temelli öğretim ve içerik temelli öğretim gibi modern yöntemlerle desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle iletişimsel dil öğretimi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını

anlamalı bir bağlamda öğrenmelerini ve bu kuralları gerçek yaşam durumlarında kullanmalarını sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, görsel ve işitsel materyallerin kullanımı, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha kolay kavramalarına yardımcı olmaktadır.

A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi sırasında karşılaşılan zorluklar, özellikle Türkçenin sondan eklemeli yapısı, fiil çekimlerinin karmaşıklığı ve öğrencilerin ana dillerinden kaynaklanan transfer hataları gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek için, öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımlar benimsemesi, somut örnekler ve pratik uygulamalar kullanması ve öğrencilere yapıcı geri bildirim vermesi önerilmektedir. Ayrıca, teknolojinin dil öğretimine entegre edilmesi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayabilir.

Sonuç olarak A2 seviyesinde dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olacak şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu süreçte, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate alarak esnek ve yaratıcı bir öğretim stratejisi benimsemesi büyük önem taşır. Güncel Türkçe kaynaklar ve modern öğretim yöntemleri, bu sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi için önemli bir rehberlik sunar. Bu çalışma, A2 seviyesinde dil bilgisi öğretiminin nasıl daha etkili hale getirilebileceğine dair önemli bir katkı sağlamakta ve bu alanda yapılacak gelecek çalışmalar için bir temel oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akbulut, S., & Yaylı, D. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi A1-A2 düzeyi ders kitapları üzerine bir izlenim çalışması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 35-46.
- Aksan, D. (2018). *Dilbilim ve dil öğretimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aktaş, T., Çetin, B., Demirhan, Y., Oflaz Kölecı, E., Şen, E., & Uzdu Yıldız, F. (2020). *Yabancılar için Türkçe dil bilgisi : A1-A2 kuralları ve alıştırmalar*.
- Alyılmaz, C., Onur, E. R., & Çoban, İ. (Eds.). (2023). *Türkçe eğitiminin güncel sorunları*. Teke Akademi.
- Aydın, S. D. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dijital materyal ve internet kaynakları kullanımı üzerine bir inceleme. *Türkeri Dergisi*, 2023(1), 17-29.
- Coşkun, O. (2017). Yabancı dil öğretiminde eylem odaklı yaklaşım. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 16(16), 83-101.
- Çetin, B. (2017). İletişimsel edinç ve yabancı dil olarak Türkçede dil bilgisi öğretimi. *Electronic Turkish Studies*, 12(6).
- Delice, H. İ. (2012). Sözcük türleri nasıl tasnif edilmelidir?. *Electronic Turkish Studies*, 7(4).
- Demir, C. (2022). İşlevsel dilbilim ve dil öğretimi. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, 10(1), 22-35.
- Demirel, Ö. (2012). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dilset Yayınları. (2023). *Yabancılar için Türkçe A2: Ders kitabı*. İstanbul: Dilset Yayınları.
- Göçer, A., & Kılıç, B. S. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında kelime öğretimi üzerine öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 1-20.
- Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-82.
- Gürses, R. (2006). Dil öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin yeri. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 54(2006/1), 131-154.

- Kazu, İ. Y., Kazu H. ve Kuvvetli, M. (2022). Dijital oyun temelli yabancı dil öğreniminde dil beceri alanlarının değerlendirilmesi. *SSD Journal*, 7(29), 117-127.
- Maarif Vakfı. (2020). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. Maarif Vakfı Yayınları.
- Memiş, M. R., & Erdem, M. D. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies*, 8(9), 297-319.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Şenel, A., & Şengül, K. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişimsel yaklaşım temelli dil öğrenme stratejilerine uygun etkinliklerin dinleme becerisine yönelik başarıya etkisi (Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi).
- Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 621-643.
- Yalçın, C. (2014). Yabancı dil öğretiminde sosyal öğrenme modeli. *Turkish Studies*, 9(12), 699-710.
- Yıldız, N. (2023). *A1-A2 seviyesi yabancılara Türkçe öğretimi dil bilgisi kitabı*. Akademisyen Kitabevi.
- Yılmaz, F., & Kocaoğlu, İ. (2017). Yabancılara Türkçe öğretiminde görev temelli yaklaşımı kullanmaya yönelik etkinlikler. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 234-248.

IV. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B1 Düzeyi Dil Bilgisi

Uğur YILDIRIM

Giriş

Dil öğrenimi, bireylerin farklı kültürlerle etkileşim kurmasını, bilgiye erişimini kolaylaştırmasını ve kişisel gelişimlerini desteklemesini sağlayan temel bir beceridir. Özellikle yabancı dil öğrenimi, günümüzde küreselleşen dünyada bireylerin hem sosyal hem de profesyonel hayatlarında önemli bir rol oynamaktadır. Türkçe, dünya üzerinde geniş bir coğrafyada konuşulan ve öğrenilen bir dil olarak yabancı dil öğretimi alanında önemli bir yere sahiptir ancak, Türkçenin dil bilgisi yapısı, eklemeli (agglutinative) bir dil olması ve söz dizimi (sentaks) kuralları gibi özellikleri nedeniyle, özellikle yabancı dil olarak öğrenenler için birtakım zorluklar içermektedir.

Bu çalışma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğrenimine odaklanmaktadır. B1 seviyesi, dil öğrenme sürecinde orta düzey olarak kabul edilir ve bu seviyedeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle B1 seviyesindeki öğrencilere yönelik dil bilgisi öğretimi hem dil bilgisi kurallarının öğretilmesini hem de bu kuralların iletişimsel becerilerle bütünleştirilmesini gerektirmektedir.

Çalışmada, dil öğrenme kuramlarının ve bu kuramların B1 seviyesindeki öğrencilere nasıl uygulanabileceği ele alınmaktadır. Davranışçı, bilişsel, iletişimsel ve yapılandırmacı yaklaşımlar gibi farklı dil öğrenme kuramları, Türkçe dil bilgisi öğretiminde nasıl kullanılabileceği açıklanmaktadır. Ayrıca Türkçenin yapısal özellikleri, özellikle eklemeli yapısı ve söz dizimi kuralları, B1 seviyesindeki öğrenciler için önemli olan dil bilgisi konuları ile birlikte incelenmiştir. B1 seviyesinde dil bilgisi öğretiminde karşılaşılan zorluklara ve bu zorlukların nasıl aşılabileceği üzerinde durulmaktadır. Öğrencilerin ana dillerinden kaynaklanan zorluklar, Türkçenin eklemeli yapısının getirdiği zorluklar ve iletişimsel becerilerin geliştirilmesindeki engeller gibi konular, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu süreçte karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri sunulurken ele alınmıştır.

Son olarak B1 seviyesinde dil bilgisi öğretiminde kullanılabilecek öğretim yöntemleri, materyaller ve değerlendirme

stratejileri incelenmektedir. Geleneksel yöntemlerden iletişimsel yöntemlere, teknoloji destekli öğretimden yapılandırmacı yaklaşımlara kadar farklı öğretim yöntemleri, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerini ve bu kuralları iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlamak amacıyla tartışılmaktadır. Ayrıca, öğretim materyalleri ve kaynakların seçimi, öğrencilerin dil bilgisi öğrenimini destekleyecek şekilde nasıl kullanılabileceği üzerinde durulmuştur.

Bu çalışma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında özellikle B1 seviyesindeki öğrencilere yönelik dil bilgisi öğretimine dair kapsamlı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Dil öğrenme kuramları, Türkçenin yapısal özellikleri, öğretim yöntemleri ve değerlendirme stratejileri gibi konular, öğretmenlerin ve öğrencilerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olacak şekilde ele alınmaktadır. Bu sayede, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını etkili bir şekilde öğrenmeleri ve bu kuralları iletişimsel bağlamda kullanmaları hedeflenmektedir.

1. Dil Öğrenme Kuramları ve B1 Seviyesi

Dil öğrenme kuramları, dil bilgisi öğretiminin temelini oluşturan ve öğrenme süreçlerini açıklayan yaklaşımlardır. Bu kuramlar, dil öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğini, hangi yöntemlerin etkili olduğunu ve öğrencilerin dil becerilerini nasıl geliştirebileceğini açıklar. B1 seviyesi, dil öğrenme sürecinde orta düzey olarak kabul edilir ve bu seviyedeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş, ancak bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duyan bireylerdir. Bu bölümde, dil öğrenme kuramları ve bu kuramların B1 seviyesindeki öğrencilere nasıl uygulanabileceği ele alınacaktır.

1.1. Davranışçı Yaklaşım

Davranışçı yaklaşım, dil öğrenme sürecini uyarıcı-tepki ve pekiştirme ilişkisi üzerinden açıklar. Bu yaklaşıma göre dil öğrenme, tekrar ve alıştırımlarla gerçekleşir. Skinner (1957), dil öğrenmenin davranışçı ilkelerle açıklanabileceğini savunmuştur. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yaklaşım, dil bilgisi kurallarının tekrar edilmesi ve alıştırımlarla pekiştirilmesi anlamına gelir. Örneğin, geçmiş zaman eklerinin (-Dı/-Di) cümlelerde sıkça kullanılması ve bu yapıların alıştırımlarla sistemleştirilmesi hedeflenir.

Her ne kadar davranışçı yaklaşımın iletişimsel becerilerin geliştirilmesinde yetersiz kaldığı eleştirilse de (Demirel, 2012) özellikle Türkçe temel dilbilgisi yapılarının öğretilmesinde etkilidir.

1.2. Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, dil öğrenme sürecini zihinsel süreçlerle açıklar. Bu yaklaşıma göre dil öğrenme, kuralların anlamlandırılması ve analitik düşünme ile gerçekleşir. Chomsky (1965), dil öğrenmenin doğuştan gelen bir dil edinim cihazı (Language Acquisition Device) ile mümkün olduğunu savunmuştur. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yaklaşım, dil bilgisi kurallarının mantığını anlamaya ve bu kuralları farklı bağlamlarda uygulamaya odaklanır.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde bilişsel yaklaşım, özellikle karmaşık dil bilgisi yapılarının öğretilmesinde etkilidir. Örneğin, Türkçenin eklemeli yapısının öğrenciler tarafından anlaşılması ve bu yapıların farklı bağlamlarda kullanılması bu yaklaşımın temel hedeflerindendir (Korkmaz, 2003).

1.3. İletişimsel Yaklaşım

İletişimsel yaklaşım, dil öğrenme sürecini iletişimsel becerilerin geliştirilmesi üzerinden açıklar. Bu yaklaşıma göre dil öğrenme, dil bilgisi kurallarının iletişimsel bağlamda kullanılması ile gerçekleşir. Hymes (1972), dil öğrenmenin sadece dil bilgisi kurallarını öğrenmekle değil, bu kuralları iletişimde kullanabilmekle mümkün olduğunu savunmuştur. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yaklaşım, dil bilgisi yapılarının gerçek hayat durumlarında kullanılmasını hedefler.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde iletişimsel yaklaşım, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin iletişimsel becerilerini geliştirmek için etkilidir. Örneğin, geçmiş zaman eklerinin bir hikâye anlatma etkinliğinde kullanılması bu yaklaşımın temel uygulamalarındandır (Demirel, 2012).

1.4. Yapılandırımcı Yaklaşım

Yapılandırımcı yaklaşım, dil öğrenme sürecini öğrencinin aktif katılımı ve bilgiyi kendi öğrenme sürecinde yapılandırması üzerinden açıklar. Bu yaklaşıma göre dil öğrenme, öğrencinin dil bilgisi kurallarını keşfetmesi ve bu kuralları uygulaması ile gerçekleşir. Vygotsky (1978), dil öğrenmenin sosyal etkileşim ve işbirliği ile mümkün olduğunu savunmuştur. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu

yaklaşım, dil bilgisi yapılarının öğrenciler tarafından keşfedilmesini ve bu yapıların farklı bağlamlarda kullanılmasını hedefler.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde yapılandırmacı yaklaşım, özellikle öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi öğrenme süreçlerinde yapılandırmalarını sağlamak için etkilidir. Örneğin, öğrencilerin bir metni analiz ederek dil bilgisi kurallarını keşfetmeleri bu yaklaşımın temel uygulamalarındandır (Korkmaz, 2003).

2. B1 Seviyesinde Dil Öğrenme Kuramlarının Uygulanması

B1 seviyesindeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş, ancak bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duyan bireylerdir. Bu nedenle B1 seviyesinde dil öğrenme kuramlarının bir arada kullanılması önemlidir. Örneğin, davranışçı yaklaşım dilbilgisi kurallarının tekrar edilmesi ve pekiştirilmesi için kullanılırken iletişimsel yaklaşım bu kuralların sosyal yaşamda kullanılmasını sağlar.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde bu kuramların bir arada kullanılması, dili öğrenenlere dil bilgisi kurallarının ediniminin yanı sıra bu kuralların sosyal yaşamda kullanma becerisi de sağlar. Bu yaklaşım, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için etkili bir yöntemdir (Demirel, 2012; Korkmaz, 2003).

3. Türkçe Dilbilgisinin Yapısal Özellikleri - B1 Seviyesi

Türkçe, dilbilgisi açısından eklemeli (agglutinative) bir dil olarak sınıflandırılır. Bu özelliği, dilbilgisi öğretimini hem ilgi çekici hem de zorlu hale getirir. B1 seviyesindeki öğrenciler, temel dilbilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duyar. Bu bölümde, Türkçe dilbilgisinin yapısal özellikleri ve bu özelliklerin B1 seviyesindeki öğrenciler için önemi ele alınacaktır.

3.1. Türkçenin Eklemeli Yapısı

Türkçe, eklemeli bir dil olarak kök kelimelere eklenen çeşitli eklerle yeni anlamlar ve dil bilgisi yapıları oluşturur. Bu özellik, Türkçenin dilbilgisi öğretiminde önemli bir rol oynar. Örneğin, bir fiil köküne farklı ekler eklenerek farklı zamanlar, kipler ve çekimler oluşturulabilir. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yapı, dilbilgisi kurallarının sistematik bir şekilde öğrenilmesini gerektirir.

Örnek: "git-" fiil köküne eklenen eklerle farklı anlamlar oluşturulabilir:

git-ti > gitti (geçmiş zaman),

git-iyor > gidiyor (şimdiki zaman),

git-ecek > gidecek (gelecek zaman).

Bu yapı, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını anlamalarını kolaylaştırırken aynı zamanda eklerin doğru kullanımı konusunda dikkatli olmalarını gerektirir (Korkmaz, 2003).

3.2. B1 Seviyesinde Öğretilmesi Gereken Temel Dilbilgisi Konuları

Maarif Vakfı Yayınları, B1 seviyesindeki öğrenciler için öğretilmesi gereken dilbilgisi yapılarını detaylı bir şekilde sıralamıştır. B1 seviyesindeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş olsalar da, bu yapıların daha karmaşık ve iletişim odaklı durumlarda kullanılabilmesi için becerilerini geliştirmeye ihtiyaçları vardır. Bu yapılar, öğrencilerin hem dil bilgisi kurallarını kavramalarını hem de bu kuralları sosyal hayatta etkili bir şekilde kullanmalarını amaçlar. İşte bu yapılar ve açıklamaları:

3.2.1. Birleşik Zaman Çekimleri

Hikâye Birleşik Zaman Çekimleri: Geçmişte yaşanan olayların anlatılması için kullanılır. Örneğin, "gelmişti" (gel-miş-ti).

Rivayet Birleşik Zaman Çekimleri: Başkasından duyulan veya rivayet edilen olayların anlatılması için kullanılır. Örneğin, "gelmiş" (gel-miş).

Şart Birleşik Zaman Çekimleri: Koşul ifadeleri için kullanılır. Örneğin, "gelseydi" (gel-se-ydi). Bu yapılar, öğrencilerin geçmişte yaşanan olayları ve koşul ifadelerini doğru bir şekilde anlatmalarını sağlar.

3.2.2. Yeterlik Fiili ve Zaman Ekleri

Yeterlik Fiili (-ebil/-abil): Bir eylemin yapılabilirliğini ifade eder. Örneğin, "yapabilirim" (yap-abil-ir-im).

Yeterlik Fiili + Zaman Ekleri: Yeterlik fiilinin farklı zamanlarda kullanımını ifade eder. Örneğin, "yapabilirdim" (yap-abil-ir-di-m). Bu

yapı, öğrencilerin bir eylemin yapılabilişliğini farklı zamanlarda ifade etmelerini sağlar.

3.2.3. Gereklilik Kipi ve Zorunluluk İfadeleri

Gereklilik Kipi (-mAII): Bir eylemin yapılmasının gerekli olduğunu ifade eder. Örneğin, "yapmalıyım" (yap-malı-y-ım).

Zorunluluk İfadeleri (-mAk zorunda, -mAk gerek, -mAk lazım): Bir eylemin yapılmasının zorunlu olduğunu ifade eder. Örneğin, "yapmak zorundayım" (yap-mak zorunda-y-ım).

Gereklilik Kipinin Hikâyesi: Geçmişte yapılması gereken eylemleri ifade eder. Örneğin, "yapmalıydım" (yap-malı-y-dı-m). Bu yapılar, öğrencilerin gereklilik ve zorunluluk ifadelerini doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.4. İsim Fiiller ve Kullanımları

İsim Fiiller (-mA, -mAk, -Iş): Fiillerin isim gibi kullanılmasını sağlar. Örneğin, "Öğretmenlik yapmayı seviyorum" "yap-mak".

İsim Fiillerle Kullanılan Kalıp İfadeler:

-mAyI tercih et-: Kişinin "bir eylemi yapmayı tercih etmesini" ifade eder. Örneğin, "Öğretmenlik yapmayı tercih ederim" "yap-ma-y-ı tercih et-er-im".

-mAktAnsa... -mAyI tercih et-: "Bir eylemi yapmaktansa başka bir eylemi yapmayı tercih etmeyi" ifade eder. Örneğin, "Gitmektense kalmayı tercih ederim" "Git-mek-ten-se kal-ma-y-ı tercih e(t)d-er-im" aynı şekilde olumsuz kullanımı da "Hiçbir şey yapmamaktansa az bir şey yapmayı tercih ederim", "Hiç-bir şey yap-ma-mak-tan-sa az bir şey yap-ma-y-ı ter-ci-h e(t)d-er-im" örneğiyle gösterilebilir.

-mAsInA rağmen: Kişinin "Bir eylemi yapmasına/yapmamasına rağmen başka bir eylemin gerçekleşmesi/gerçekleşmemesi"ni ifade eder. Örneğin olumlu-olumsuz yönlü örnekte "Çalışmasına rağmen kazanamadı" "Ça-lış-ma-sı-na rağ-men ka-za-na-ma-dı" şeklinde gösterilirken, olumsuz-olumlu yönlü örnekte "Çalışmamasına rağmen kazandı" "Ça-lış-ma-ma-sı-na rağ-men ka-zan-dı" şeklinde gösterilebilmektedir.

Bu yapılar, öğrencilerin isim fiilleri ve bu fiillerle kullanılan kalıp ifadeleri doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.5. Sıfat Fiiller ve Kullanımları

Sıfat Fiiller (-Dİk, -AcAk, -mİş, -An): Fiillerin sıfat gibi kullanılmasını sağlar. Örneğin, "yapılan" (yap-ı-l-an).

Sıfat Fiillerle Kullanılan İyelik Ekleri: Sıfat fiillerin iyelik ekleriyle kullanımı. Örneğin, "yaptığım" (yap-tığ-ım).

Bu yapılar, öğrencilerin sıfat fiilleri ve bu fiillerle kullanılan iyelik eklerini doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.6. Zarf Fiiller ve Kullanımları

Zarf Fiiller (-Ip, -ArAk, -IncA, -IncAyA kadar, -(y)ken, -mAdAn, -A...-A, -r...-mAz, -DİğIndA, -DıkçA, -Dİğİ için, -Dİğİ zaman, -DİğIndAn, -DİğIndan beri, -DİğIndAn dolayı, -AcAğİ için): Fiillerin zarf gibi kullanılmasını sağlar. Örneğin, "yaparak" (yap-arak).

Bu yapılar, öğrencilerin zarf fiilleri ve bu fiillerle kullanılan kalıp ifadeleri doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.7. Doğrudan ve Dolaylı Anlatım

Doğrudan Anlatım: Birinin söylediği sözün olduğu gibi aktarılması. Örneğin, "Ali, bugün geleceğim, dedi."

Dolaylı Anlatım: Birinin söylediği sözün dolaylı olarak aktarılması. Örneğin, Ali, bugün geleceğini söyledi.

Bu yapılar, öğrencilerin doğrudan ve dolaylı anlatımı doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.8. Edat ve Bağlaçlar

Edatlar (gibi, göre, sanki, kadar, için, üzere, -A doğru, -A karşı, -A değin, -A dek, -DAn dolayı, -DAn başka, ile, yalnız, ancak, -A karşın/rağmen, sadece, fakat, ama, ne var ki, bile, sanki, ise, yanı sıra, ayrıca, hatta, aksine, hariç, öncelikle, artık, itibaren, dolayısıyla, -In

yüzünden, -In sayesinde): Cümle içindeki ilişkileri belirten kelimeler. Örneğin, "Ali gibi çalışkan."

Bu yapılar, öğrencilerin edat ve bağlaçları doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.9. Fiilde Çatı

Etken ve Edilgen Çatı: Fiilin özne tarafından yapılması (etken) veya öznenin fiilden etkilenmesi (edilgen). Örneğin, "Ali kitabı okudu" (etken), "Kitap okundu" (edilgen).

İşteş Çatı: Fiilin birden fazla özne tarafından birlikte veya karşılıklı yapılması durumudur. Örneğin "Okula çok yaklaştık"(birlikte anlamlı), "Birbirlerini görünce selamlaştılar" (karşılıklı anlamlı).

Dönüşlü Çatı: Öznenin yaptığı fiilden etkilenmesini ifade eder. Örneğin, "Ali yıkandı". Bu yapılar, öğrencilerin fiilde çatıyı doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

3.2.10. Diğer Yapılar

Örnek verme ifadeleri:

Örneğin, örnek olarak, örnek verecek olursak.

Tekrar ifadeleri:

Yine, Yine mi?

İsimlerin zarf gibi kullanılması:

İsim+ken : Örneğin, "Öğrenciyken" (öğrenci-y-ken).

Fiillerin zarf gibi kullanılması:

-ken (fiil+zaman zarfı+ken): Örneğin, "Gelirken" (gel-ir-ken).

Varsayım ifadeleri:

Varsayalım ki, varsayıyorum, diyelim ki. Bu yapılar, öğrencilerin örnek verme, tekrar ifadeleri ve varsayım ifadelerini doğru bir şekilde kullanmalarını sağlar.

Maarif Vakfı Yayınları, B1 seviyesindeki öğrenciler için dil bilgisi öğretimini oldukça kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Söz konusu yapılar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını anlamalarını ve bu kuralların

günlük hayatta kullanımını amaç edinir. Özellikle birleşik zaman çekimleri, yeterlik fiili, gereklilik kipi ve zarf fiiller gibi yapılar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha karmaşık bağlamlarda kullanmalarını sağlar. Ayrıca edat ve bağlaçların öğretilmesi, öğrencilerin cümle içindeki ilişkileri doğru bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olur. Bu yapıların öğretilmesi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını hem yazılı hem de sözlü iletişimde etkili bir şekilde kullanmalarını sağlayacaktır.

3.3. Türkçenin Söz Dizimi (Sentaks) Özellikleri

Türkçe, özne-nesne-yüklem sıralamasına sahip bir dildir. Bu özellik, cümle yapısının öğrenilmesini önemli kılar. B1 seviyesindeki öğrenciler, cümlelerin doğru sıralamasını öğrenmeli ve bu yapıyı farklı bağlamlarda kullanabilmelidir.

Örnek: "Ali kitabı okudu "

Bu yapı, öğrencilerin cümle kurarken dikkat etmesi gereken temel bir kuraldır. Ayrıca, Türkçede sıfatların isimlerden önce gelmesi gibi diğer sentaks kuralları da B1 seviyesindeki öğrenciler için önemlidir (Göksel & Kerslake, 2005).

3.4. B1 Seviyesinde Karşılaşılan Zorluklar

B1 seviyesindeki öğrenciler, Türkçenin yapısal özelliklerini öğrenirken bazı zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorluklar şunlardır:

Eklerin Doğru Kullanımı: Türkçenin sondan eklemeli yapısı, öğrencilerin ekleri doğru kullanmasını gerektirir. Özellikle, eklerin ses uyumu kurallarına uygun şekilde kullanılması önemlidir.

Cümle Yapısı: Türkçenin cümle sıralaması birçok dil bilgisi unsurunu bünyesinde barındırmaktadır. Ancak en basit haliyle “özne-nesne-yüklem” sıralaması öğrencilerin cümle kurarken dikkat etmesi gereken bir kuraldır. Bu yapı, özellikle ana dili farklı olan öğrenciler için zorluk yaratabilir.

İletişimsel Beceriler: B1 seviyesindeki öğrenciler, dil bilgisi kurallarını iletişimsel bağlamda kullanma konusunda zorluk yaşayabilir. Bu nedenle dilbilgisi öğretimi ile iletişimsel becerilerin birlikte geliştirilmesi önemlidir (Demirel, 2012).

4. Dil bilgisi Öğretim Yöntemleri - B1 Seviyesi

Dil bilgisi öğretimi, dil öğrenme sürecinin temel taşlarından biridir. Özellikle B1 seviyesindeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte, bu yapıları daha karmaşık durumlarda kullanma gayretiyle bu becerisini geliştirmeye çalışır. Bu nedenle, B1 seviyesinde dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını anlamalarını ve bu kuralları günlük hayatta kullanmalarını sağlayacak yöntemlerle gerçekleştirilmelidir. Bu bölümde, B1 seviyesinde dil bilgisi öğretiminde kullanılabilecek yöntemler ve bu yöntemlerin Türkçe öğretimine uyarlanması ele alınacaktır.

4.1. Geleneksel Yöntemler

Geleneksel yöntemler, dil bilgisi kurallarının açıklanması ve bu kuralların alıştırma ile pekiştirilmesi üzerine kuruludur. Bu yöntem, özellikle dil bilgisi kurallarının öğrenilmesinde etkilidir. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yöntem, dil bilgisi kurallarının sistematik bir şekilde öğrenilmesini sağlar.

Uygulama Örnekleri:

Dil bilgisi kurallarının tahtada açıklanması ve örnek cümlelerle desteklenmesi.

Alıştırma kitapları ve dil bilgisi testleri ile kuralların pekiştirilmesi.

Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kullanarak cümleler kurması.

Bu yöntem, özellikle Türkçenin eklemeli yapısının öğretilmesinde etkilidir.

4.2. İletişimsel Yöntemler

İletişimsel yöntemler, dil bilgisi kurallarının kişiler arası iletişimde kullanılması üzerine kuruludur. Bu yöntem, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını sosyal hayatta kullanmalarını amaçlamaktadır. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yöntem, dil bilgisi kurallarının iletişimsel becerilerle bütünleştirilmesini sağlar.

Uygulama Örnekleri:

Rol yapma etkinlikleri: Öğrencilerin gerçek hayat durumlarında dilbilgisi kurallarını kullanması.

Grup çalışmaları: Öğrencilerin bir proje üzerinde çalışırken dilbilgisi kurallarını kullanması.

İletişimsel görevler: Öğrencilerin bir görevi tamamlarken dilbilgisi kurallarını kullanması.

Bu yöntem, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin iletişimsel becerilerini geliştirmek için etkilidir. Örneğin, öğrencilerin geçmiş zaman eklerini bir hikâye anlatma etkinliğinde kullanmaları bu yöntemin temel uygulamalarındandır (Richards & Rodgers, 2001).

4.3. Görev Temelli Öğretim

Görev temelli öğretim, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını gerçek hayat görevlerinde kullanmalarını hedefler. Bu yöntem, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını anlamalarını ve bu kuralları kullanmalarını sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yöntem, dilbilgisi kurallarının gerçek hayat durumlarında kullanılmasını hedefler.

Uygulama Örnekleri:

Öğrencilerin bir restoranda yemek siparişi vermesi.

Öğrencilerin bir seyahat planı yapması ve bu planı sunması.

Öğrencilerin bir hikâye yazması ve bu hikâyeyi sınıfta anlatması.

Bu yöntem, B1 seviyesi öğrencilerinin dil bilgisi kurallarını günlük hayatta kullanmalarını sağlar. Örneğin, öğrencilerin gelecek zaman eklerini bir seyahat planı yaparken kullanmaları bu yöntemin temel uygulamalarındandır (Ellis, 2003).

4.4. Teknoloji Destekli Öğretim

Teknoloji destekli öğretim, dilbilgisi kurallarının dijital araçlar ve uygulamalarla öğretilmesini hedefler. Bu yöntem, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını interaktif bir şekilde öğrenmelerini sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu yöntem, dilbilgisi kurallarının eğlenceli ve etkileşimli bir şekilde öğrenilmesini hedefler.

Uygulama Örnekleri:

Çevrim içi dil bilgisi alıştırmaları ve testleri.

Mobil uygulamalar ve dil öğrenme platformları.

Video ve podcastlerle dil bilgisi kurallarının öğretilmesi.

Bu yöntem, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını interaktif bir şekilde öğrenmelerini sağlar. Örneğin, öğrencilerin bir mobil uygulama üzerinden dil bilgisi alıştırmaları yapmaları bu yöntemin temel uygulamalarındandır (Chapelle & Jamieson, 2008).

4.5. Yapılandırmacı Yaklaşım

Yapılandırmacı yaklaşım, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi öğrenme süreçlerinde yapılandırmasını hedefler. Bu yöntem, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını keşfetmesini ve bu kuralları farklı bağlamlarda kullanmasını sağlar.

Uygulama Örnekleri:

Öğrencilerin bir metni analiz ederek dil bilgisi kurallarını keşfetmesi.

Öğrencilerin bir proje üzerinde çalışırken dil bilgisi kurallarını kullanması.

Öğrencilerin bir sunum hazırlarken dil bilgisi kurallarını kullanması.

Bu yöntem, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi öğrenme süreçlerinde yapılandırmalarını sağlamak için etkilidir. Örneğin, öğrencilerin bir metni analiz ederek dil bilgisi kurallarını keşfetmeleri bu yöntemin temel uygulamalarındandır (Brooks & Brooks, 1999).

5. B1 Seviyesi Dil bilgisi Öğretiminde Karşılaşılan Zorluklar

B1 seviyesi, dil öğrenme sürecinde orta düzey olarak kabul edilir ve bu seviyedeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duyar. Ancak bu süreçte öğretmenler ve öğrenciler çeşitli zorluklarla karşılaşabilir. Bu bölümde,

B1 seviyesinde Türkçe dilbilgisi öğretiminde karşılaşılan zorluklar ve bu zorlukların nasıl aşılabileceği ele alınacaktır.

5.1. Öğrencilerin Ana Dillerinden Kaynaklanan Zorluklar

Öğrencilerin ana dilleri, Türkçe dilbilgisi öğrenme sürecinde önemli bir etkiye sahiptir. Ana dilin dilbilgisi yapıları, Türkçenin yapılarından farklı olduğunda, öğrenciler dilbilgisi kurallarını öğrenirken zorluk yaşayabilir. Bu durum, özellikle Türkçenin eklemeli yapısı ve söz dizimi (sentaks) kuralları açısından belirgindir.

Örnek: İngilizce konuşan öğrenciler, Türkçenin (özne-nesne-yüklem) sıralamasına alışmakta zorlanabilir.

Çözüm Önerileri:

Öğrencilerin ana dilleri ile Türkçe arasındaki farklılıkların vurgulanması.

Karşılaştırmalı dilbilgisi alıştırmaları ile öğrencilerin farklılıkları anlamalarının sağlanması (Demirel, 2012).

5.2. Türkçenin Eklemeli Yapısının Zorlukları

Türkçe, eklemeli bir dil olarak kök kelimelere eklenen çeşitli eklerle yeni anlamlar ve gramer yapıları oluşturur. Bu yapı, özellikle B1 seviyesindeki öğrenciler için zorluk yaratabilir. Öğrenciler, eklerin doğru kullanımı ve ses uyumu kuralları konusunda hata yapabilir.

Örnek: Öğrenciler, "git-ti" (geçmiş zaman) yerine "git-di" gibi hatalı ek kullanımı yapabilir.

Çözüm Önerileri:

Eklerin öğretilmesi ve alıştırmalarla pekiştirilmesi.

Ses uyumu kurallarının görsel ve işitsel materyallerle desteklenmesi (Korkmaz, 2003).

5.3. İletişimsel Becerilerin Geliştirilmesindeki Zorluklar

B1 seviyesindeki öğrenciler, günlük yaşamda dil bilgisi kurallarını kullanma konusunda zorluk yaşayabilirler. Bu durum,

özellikle dilbilgisi kurallarının iletişimsel görevlerde kullanılması gerektiğinde ortaya çıkmaktadır.

Örnek: Öğrenciler, dil bilgisi kurallarını doğru bir şekilde öğrenmiş olsalar bile, bu kuralları gerçek hayat durumlarında kullanmakta zorlanabilir.

Çözüm Önerileri:

İletişimsel yöntemlerin kullanılması: Rol yapma etkinlikleri, grup çalışmaları ve iletişimsel görevler.

Öğrencilere gerçek hayat durumlarında dil bilgisi kurallarını kullanma fırsatı verilmesi (Richards & Rodgers, 2001).

5.4. Öğretmenlerin Pedagojik Zorlukları

Öğretmenler, B1 seviyesindeki öğrencilere dil bilgisi öğretirken çeşitli pedagojik zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorluklar, özellikle dil bilgisi kurallarının etkili bir şekilde öğretilmesinde, öğrencilerin bu kuralları içselleştirme süreçlerinde ve günlük hayatta kullanmaya başladıklarında ortaya çıkmaktadır.

Örnek: Öğretmenler, dilbilgisi kurallarını öğretirken öğrencilerin ilgisini çekmekte zorlanabilir.

Çözüm Önerileri:

Çeşitli öğretim yöntemlerinin bir arada kullanılması: Geleneksel yöntemler, iletişimsel yöntemler, görev temelli öğretim ve teknoloji destekli öğretim.

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik eğitimler alması ve yeni öğretim yöntemlerini öğrenmesi (Demirel, 2012).

5.5. Motivasyon ve Özgüven Eksikliği

B1 seviyesindeki öğrenciler, dil bilgisi kurallarını öğrenirken motivasyon ve özgüven eksikliği yaşayabilir. Bu durum, özellikle dil bilgisi kurallarının karmaşık ve zor olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Örnek: Öğrenciler, dilbilgisi kurallarını öğrenirken hata yapmaktan korkabilir ve bu nedenle özgüvenlerini kaybedebilir.

Çözüm Önerileri:

Öğrencilere olumlu geri bildirim verilmesi ve hataların öğrenme sürecinin bir parçası olduğunun vurgulanması.

Öğrencilerin başarılarının ödüllendirilmesi ve motivasyonlarının artırılması (Ellis, 2003).

6. Öğretim Materyalleri ve Kaynaklar - B1 Seviyesi

B1 seviyesindeki öğrencilerin, temel dilbilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte bu yapıları daha karmaşık ve günlük iletişim yönünden kullanma becerisini geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte, öğretim materyalleri ve kaynaklar, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını öğrenmelerini ve bu kuralları günlük yaşamda kullanmalarını sağlamak açısından büyük önem taşır. Bu bölümde, B1 seviyesinde Türkçe dilbilgisi öğretiminde kullanılabilecek öğretim materyalleri ve kaynaklar ele alınacaktır.

6.1. Ders Kitapları ve Alıştırma Kitapları

Ders kitapları ve alıştırma kitapları, dilbilgisi öğretiminin temel kaynaklarıdır. Bu kitaplar, dilbilgisi kurallarının öğretilmesini ve bu kuralların alıştırma ile pekiştirilmesini sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu kitaplar, dilbilgisi kurallarının öğrenilmesi ve uygulanması açısından büyük önem taşır.

Örnekler:

Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe serisi (Orta seviye): Bu seri, B1 seviyesindeki öğrenciler için dilbilgisi kurallarını öğreten ve bu kuralları alıştırma ile pekiştiren bir kaynaktır.

İstanbul Yabancılar için Türkçe serisi (B1 seviyesi): Bu seri, dilbilgisi kurallarını iletişimsel bağlamda öğreten ve öğrencilerin bu kuralları kullanmalarını sağlayan bir kaynaktır. Bu kitaplar, özellikle Türkçenin eklemeli yapısının öğretilmesinde etkilidir.

6.2. Dijital Kaynaklar ve Uygulamalar

Dijital kaynaklar ve uygulamalar, dil bilgisi öğretimini daha interaktif ve eğlenceli hale getirir. Bu kaynaklar, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını interaktif bir şekilde öğrenmelerini ve bu kuralları alıştırma ile pekiştirmelerini sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için

bu kaynaklar, dilbilgisi kurallarının öğrenilmesi ve uygulanması açısından büyük önem taşır.

Örnekler:

Duolingo: Türkçe öğrenmek için kullanılan bir dil öğrenme uygulaması. Bu uygulama, dilbilgisi kurallarını interaktif alıştırmalarla öğretir.

Memrise: Türkçe kelime ve dilbilgisi öğrenmek için kullanılan bir uygulama. Bu uygulama, dilbilgisi kurallarını görsel ve işitsel materyallerle destekler.

Çevrim içi dil bilgisi alıştırmaları: Çeşitli web siteleri üzerinden sunulan dil bilgisi alıştırmaları. Bu alıştırmalar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını pekiştirmesini sağlar. Bu kaynaklar, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını interaktif bir şekilde öğrenmelerini sağlar. Ancak, bu kaynakların iletişimsel becerilerin geliştirilmesinde yetersiz kaldığı eleştirilmiştir (Chapelle & Jamieson, 2008).

6.3. Özgün Materyaller

Özgün materyaller, gerçek hayat durumlarında kullanılan materyallerdir. Bu materyaller, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek hayat bağlamlarında kullanmalarını sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu materyaller, dil bilgisi kurallarının kullanılması açısından büyük önem taşır.

Örnekler:

Gazeteler ve dergiler: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek metinlerde görmelerini ve bu kuralları anlamalarını sağlar.

Şiirler ve şarkılar: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını şiirlerde ve şarkılarda görmelerini ve bu kuralları anlamalarını sağlar.

Filmler ve diziler: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek hayat diyaloglarında görmelerini ve bu kuralları anlamalarını sağlar.

Bu materyaller, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlar. Ancak bu

materyallerin öğrencilerin seviyelerine uygun olarak seçilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Richards & Rodgers, 2001).

6.4. Öğretmenler Tarafından Hazırlanan Materyaller

Öğretmenler tarafından hazırlanan materyaller, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş materyallerdir. Bu materyaller, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerini ve bu kuralları günlük yaşamda kullanmalarını sağlar. B1 seviyesindeki öğrenciler için bu materyaller, dil bilgisi kurallarının öğrenilmesi ve uygulanması açısından büyük önem taşır.

Örnekler:

Özel dil bilgisi alıştırmaları: Öğretmenler tarafından hazırlanan ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre özelleştirilmiş alıştırmalar.

Rol yapma etkinlikleri: Öğretmenler tarafından hazırlanan ve öğrencilerin dil bilgisi kurallarını sosyal yaşamda kullanmalarını sağlayan etkinlikler.

Proje tabanlı öğrenme materyalleri: Öğretmenler tarafından hazırlanan ve öğrencilerin dil bilgisi kurallarını projelerde kullanmalarını sağlayan materyallerdir.

Bu materyaller, özellikle B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerini ve bu kuralları iletişim yönlü kullanmalarını sağlar. Ancak bu materyallerin hazırlanmasının zaman alıcı olduğu eleştirilmiştir (Ellis, 2003).

7. Değerlendirme ve Geri Bildirim - B1 Seviyesi

B1 seviyesindeki öğrenciler, temel dilbilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla birlikte, bu yapıları daha karmaşık ve günlük kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duyar. Bu süreçte, değerlendirme ve geri bildirim, öğrencilerin dilbilgisi kurallarını öğrenme süreçlerini takip etmek ve bu süreci desteklemek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bölümde, B1 seviyesinde Türkçe dilbilgisi öğretiminde kullanılabilecek değerlendirme yöntemleri ve geri bildirim stratejileri ele alınacaktır.

7.1. Değerlendirme Yöntemleri

Değerlendirme, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını ne kadar öğrendiklerini ve bu kuralları ne kadar etkili bir şekilde kullanabildiklerini ölçmek için kullanılır. B1 seviyesindeki öğrenciler için değerlendirme, hem dil bilgisi kurallarının öğrenilmesini hem de bu kuralların sosyal çevrede kullanılmasını ölçmelidir.

7.1.1. Geleneksel Değerlendirme Yöntemleri

Testler: Çoktan seçmeli, boşluk doldurma ve doğru-yanlış soruları içeren testler. Bu testler, dil bilgisi kurallarının öğrenilmesini ölçer.

Örnek: Geçmiş zaman eklerinin doğru kullanımını ölçen bir test.

Yazılı Sınavlar: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kullanarak cümleler ve paragraflar yazmasını gerektiren sınavlar. Bu sınavlar, dil bilgisi kurallarının yazılı iletişimde kullanılmasını ölçer.

Örnek: Öğrencilerin gelecek zaman eklerini kullanarak bir paragraf yazması.

7.1.2. İletişimsel Değerlendirme Yöntemleri

Rol Yapma Etkinlikleri:

Rol yapma etkinlikleri öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek hayatta nasıl kullanmaları gerektiğini gösteren etkinliklerde. Bu etkinlikler, dil bilgisi kurallarının sözlü iletişimde kullanılmasını ölçer.

Örnek: Öğrencilerin bir restoranda yemek siparişi verirken dil bilgisi kurallarını kullanması.

Projeler:

Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kullanarak bir proje hazırlamasını gerektiren değerlendirme yöntemi. Bu yöntem, dil bilgisi kurallarının iletişimsel olarak nasıl kullanıldığını ölçer.

Örnek: Öğrencilerin bir seyahat planı hazırlarken dil bilgisi kurallarını kullanması.

7.1.3. Süreç Odaklı Değerlendirme

Portfolyo Değerlendirmesi:

Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kullanarak hazırladıkları çalışmaların bir portfolyoda toplanması ve bu çalışmaların değerlendirilmesi. Bu yöntem, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını zaman içinde nasıl geliştirdiklerini ölçer.

Örnek: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kullanarak hazırladıkları yazılı ve sözlü çalışmaların bir portfolyoda toplanması.

7.2. Geri Bildirim Stratejileri

Geri bildirim, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını öğrenme süreçlerini desteklemek ve bu süreçte karşılaştıkları zorlukları aşmalarına yardımcı olmak için kullanılır. B1 seviyesindeki öğrenciler için geri bildirim, hem dilbilgisi kurallarının doğru kullanımını teşvik etmeli hem de öğrencilerin özgüvenlerini artırmalıdır.

7.2.1. Düzeltme ve Açıklama

Hata Düzeltme:

Öğrencilerin dil bilgisi hatalarının düzeltilmesi ve bu hataların nedenlerinin açıklanmasıdır. Bu strateji, öğrencilerin hatalarını anlamalarını ve bu hataları tekrarlamamalarını sağlar.

Örnek: Öğrencinin yanlış kullandığı bir dil bilgisi kuralının doğru şeklinin gösterilmesi ve bu kuralın neden doğru kullanılması gerektiğinin açıklanması.

7.2.2. Olumlu Geri Bildirim

Övgü ve Motivasyon:

Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını doğru kullandıkları durumlarda övgü ve motivasyon sağlanması. Bu strateji, öğrencilerin özgüvenlerini artırır ve dil bilgisi kurallarını kullanma konusunda motive olmalarını sağlar.

Örnek: Öğrencinin doğru kullandığı bir dilbilgisi kuralı için "Aferin, bu kuralı çok iyi kullandın!" gibi olumlu geri bildirim verilmesi.

7.2.3. Öğrenci Merkezli Geri Bildirim

Öz Değerlendirme:

Öğrencilerin kendi dil bilgisi kullanımlarını değerlendirmeleri ve bu değerlendirme sonucunda kendilerine geri bildirim vermeleri. Bu strateji, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha iyi anlamalarını ve bu kuralları kullanma konusunda daha bilinçli olmalarını sağlar.

Örnek: Öğrencilerin bir yazılı çalışmalarını kendilerinin değerlendirmesi ve bu değerlendirme sonucunda kendilerine geri bildirim vermesi.

7.3. Değerlendirme ve Geri Bildirim Sürecinde Dikkat Edilmesi Gerekenler

Öğrencilerin Bireysel Farklılıkları:

Her öğrencinin dil bilgisi öğrenme süreci farklıdır. Bu nedenle, değerlendirme ve geri bildirim sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.

Geri Bildirimin Zamanlaması:

Geri bildirim, öğrencilerin hatalarını hemen düzeltmelerini sağlamak için anında geri dönüt verilmelidir.

Geri Bildirimin Yapıcı Olması:

Geri bildirim, öğrencilerin hatalarını düzeltmelerine yardımcı olacak şekilde yapıcı ve destekleyici olmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, özellikle B1 seviyesindeki öğrenciler için hem dil bilgisi kurallarının öğrenilmesini hem de bu kuralların iletişimsel bağlamlarda kullanılmasını gerektiren karmaşık bir süreçtir. Bu çalışmada, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğrenimine yönelik dil öğrenme kuramları, Türkçenin yapısal özellikleri, öğretim yöntemleri ve değerlendirme stratejileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğreniminde karşılaştıkları zorlukların, doğru yöntem ve materyallerle aşılabileceğini göstermektedir.

B1 seviyesi, dil öğrenme sürecinde önemli bir aşamadır. Bu seviyedeki öğrenciler, temel dil bilgisi yapılarını öğrenmiş olmakla

birlikte, bu yapıları daha karmaşık ve iletişimsel bağlamlarda kullanma becerisini geliştirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle, dil bilgisi öğretimi sadece kuralların öğretilmesiyle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda bu kuralların gerçek hayat durumlarında kullanılmasını sağlayacak iletişimsel becerilerin geliştirilmesine de odaklanmalıdır.

Dil öğrenme kuramları, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğrenimine farklı perspektifler sunmaktadır. Davranışçı yaklaşım, dil bilgisi kurallarının tekrar ve alıştırmalarla öğrenilmesini vurgularken bilişsel yaklaşım; kuralların mantığını anlamaya ve analitik düşünmeye odaklanır. İletişimsel yaklaşım ise dil bilgisi kurallarının iletişimsel bağlamda kullanılmasını ön plana çıkarır. Yapılandırmacı yaklaşım ise öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi öğrenme süreçlerinde keşfetmelerini ve yapılandırmalarını hedefler. Bu kuramların bir arada kullanılması, öğrencilerin hem dil bilgisi kurallarını öğrenmelerini hem de bu kuralları iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlayacaktır.

Türkçenin eklemeli yapısı ve söz dizimi kuralları, B1 seviyesindeki öğrenciler için önemli bir öğrenme alanıdır. Özellikle eklerin doğru kullanımı ve cümle yapısının öğrenilmesi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını etkili bir şekilde kullanmalarını sağlar. Ancak bu yapıların öğrenilmesi sürecinde öğrenciler, ana dillerinden kaynaklanan zorluklar ve iletişimsel becerilerin geliştirilmesindeki engellerle karşılaşabilirler. Bu nedenle öğretmenlerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını dikkate alarak farklı öğretim yöntemlerini bir arada kullanmaları gerekmektedir.

Çok Yönlü Öğretim Yöntemlerinin Kullanılması: B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğreniminde, farklı dil öğrenme kuramlarını bir arada kullanmak etkili olacaktır. Örneğin, davranışçı yaklaşım ile dil bilgisi kurallarının tekrar edilmesi ve pekiştirilmesi sağlanırken iletişimsel yaklaşım ile bu kuralların gerçek hayat durumlarında kullanılması hedeflenebilir. Bu sayede, öğrenciler hem dil bilgisi kurallarını öğrenecek hem de bu kuralları günlük hayatta iletişimsel kullanma becerisi kazanacaktır.

Teknoloji Destekli Öğretim: Dijital kaynaklar ve uygulamalar, dil bilgisi öğretimini daha interaktif ve eğlenceli hale getirebilir. Özellikle mobil uygulamalar, online alıştırmalar ve video materyalleri, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayabilir. Bu tür kaynaklar, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi hızlarında öğrenmelerine ve tekrar etmelerine olanak tanır.

İletişimsel Becerilerin Geliştirilmesi: Dil bilgisi öğretimi sadece kuralların öğretilmesiyle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda öğrencilerin bu kuralları iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlayacak etkinliklere de yer verilmelidir. Rol yapma etkinlikleri, grup çalışmaları ve proje tabanlı öğrenme gibi yöntemler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek hayat durumlarında kullanmalarını sağlayacaktır.

Öğrenci Merkezli Öğrenme: Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesi, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını kendi öğrenme süreçlerinde keşfetmelerini ve yapılandırmalarını sağlayacaktır. Öğrencilerin bir metni analiz ederek dil bilgisi kurallarını keşfetmeleri veya bir proje üzerinde çalışırken bu kuralları kullanmaları, öğrenme sürecini daha anlamlı hale getirecektir.

Geri Bildirim ve Motivasyon: Öğrencilerin dil bilgisi öğrenim sürecinde hata yapmaları doğal bir süreçtir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğrencilere yapıcı ve destekleyici geri bildirim vermeleri önemlidir. Ayrıca, öğrencilerin başarılarının ödüllendirilmesi ve motivasyonlarının artırılması, öğrenme sürecini daha keyifli hale getirecektir.

Özgün Materyallerin Kullanımı: Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını gerçek hayat bağlamlarında görmelerini sağlayacak özgün materyallerin kullanılması, öğrenme sürecini daha etkili hale getirecektir. Gazeteler, dergiler, şiirler, şarkılar, filmler ve diziler gibi materyaller, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını iletişimsel bağlamda kullanmalarını sağlayacaktır.

Sonuç olarak, B1 seviyesindeki öğrencilerin dil bilgisi öğrenimi, hem dil bilgisi kurallarının öğretilmesini hem de bu kuralların iletişimsel olarak kullanılmasını gerektiren kapsamlı bir süreçtir. Bu süreçte, farklı öğretim yöntemlerinin bir arada kullanılması, teknoloji destekli öğretim, iletişimsel becerilerin geliştirilmesi ve öğrenci merkezli öğrenme gibi stratejiler, öğrencilerin dil bilgisi kurallarını daha etkili bir şekilde öğrenmelerini sağlayacaktır. Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilere yapıcı geri bildirim vermesi ve motivasyonlarını artırması, öğrenme sürecini daha verimli hale getirecektir. Bu sayede, B1 seviyesindeki öğrenciler, dil bilgisi kurallarını hem anlamlı bir şekilde öğrenecek hem de bu kuralları gerçek hayat durumlarında etkili bir şekilde kullanabileceklerdir.

Kaynakça

- Brooks, J. G., & Brooks, M. G. (1999). In search of understanding: The case for constructivist classrooms. Alexandria, VA: ASCD.
- Brown, H. D. (2004). Language assessment: Principles and classroom practices. White Plains, NY: Pearson Education.
- Chapelle, C. A., & Jamieson, J. (2008). Tips for teaching with CALL: Practical approaches to computer-assisted language learning. White Plains, NY: Pearson Education.
- Chomsky, N. (1965). Aspects of the theory of syntax. Cambridge, MA: MIT Press.
- Demirel, Ö. (2012). Yabancı dil öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Ellis, R. (2003). Task-based language learning and teaching. Oxford: Oxford University Press.
- Göksel, A., & Kerslake, C. (2005). Turkish: A comprehensive grammar. London: Routledge.
- Hymes, D. (1972). On communicative competence. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics* (pp. 269-293). Harmondsworth: Penguin.
- Korkmaz, Z. (2003). Türkçenin grameri. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). Approaches and methods in language teaching (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Skinner, B. F. (1957). Verbal behavior. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ETKİNLİK ÖRNEKLERİ:

Etkinlik 1: “Bir Günüm Nasıl Geçti?”

Dilbilgisi Konusu: Geçmiş Zaman (-DI, -mİş) ve Zarf-Fiiller (-Ip, -ArAk, -IncA, -(y)ken)

Seviye: B1

Yaklaşım: İletişimsel + Görev Temelli Öğretim

Süre: 35 dakika

Araç-Gereçler: Kısa örnek metin, çalışma kâğıdı, tahta, kalem, ses kaydı veya video (isteğe bağlı)

Amaç:

Öğrencilerin geçmiş zamanda olayları sıralı biçimde anlatabilmesi ve zarf-fiil eklerini doğru bağlamlarda kullanarak eylemler arası zaman ilişkisini kurabilmesi.

Uygulama Aşamaları:

1. Giriş (5 dk)

Öğretmen “Bir günüm nasıl geçti?” konulu kısa bir örnek metin okur.

Öğrenciler metinde yer alan zarf-fiil eklerini bulur ve anlamlarını tartışır.

Örnek metin: “Sabah erken kalkıp kahvaltı yaptım. Kahvemi içtikten sonra işe gittim. Eve dönünce dinlendim.”

2. Gelişme (15 dk)

Öğrenciler kendi bir günlerini anlatan kısa bir metin yazar.

Metinde en az **3 farklı zarf-fiil eki** kullanmaları istenir.

Öğrenciler yazdıkları metni sınıf içinde okur veya küçük gruplarda paylaşır.

3. Etkileşim (10 dk)

Öğrenciler eşlerinin anlattıklarını **dolaylı anlatım** biçiminde aktarır.

“Ayşe, sabah erken kalktığını söyledi.”

Böylece öğrenciler hem zarf-fiilleri hem de dolaylı anlatımı tekrar etmiş olur.

4. Değerlendirme ve Kapanış (5 dk)

Öğretmen, öğrencilerin metinlerini değerlendirir ve hataları açıklayıcı biçimde düzeltir.

Olumlu geri bildirimlerle motivasyon artırılır.

“Çok akıcı bir şekilde anlatmışsın, ama -İp yerine -ArAk kullanmak daha uygun olurdu.”

Değerlendirme Ölçütleri:

Ölçüt	Açıklama
Zarf-fiil eklerinin doğru kullanımı	En az 3 doğru kullanım
Olay sıralamasının mantığı	Eylemler zaman sırasına uygun anlatılmış
Cümle akıcılığı	Cümleler doğal ve bağlantılı
İletişimsel etkililik	Anlatım dinleyici tarafından anlaşılır
Öz değerlendirme	Öğrenci kendi anlatımını kısa biçimde değerlendirir

Etkinlik 2: “Hayalimdeki Tatil”

Dilbilgisi Konusu: Sıfat-Fiiller (-AcAk, -Dİk, -mİş, -An) + Gelecek Zaman (-AcAk)

Seviye: B1

Yaklaşım: Yapılandırmacı + Proje Tabanlı Öğretim

Süre: 40 dakika

Araç-Gereçler: Renkli kartonlar, dergi görselleri, makas, yapıştırıcı, kalem, poster kâğıdı

Amaç:

Öğrencilerin sıfat-fiil yapılarının işlevini anlamaları, gelecek planlarını sıfat-fiillerle ifade etmeleri ve kendi üretimleri üzerinden dilbilgisi yapılarını keşfetmeleri.

Uygulama Aşamaları:

1. Keşif (10 dk)

Öğretmen, örnek cümleler üzerinden öğrencilerle sıfat-fiil eklerini buldurur:

“Gideceğim şehir deniz kenarında olacak.”
“Kalacağım otel çok sessiz olacak.”

Öğrenciler eklerin anlam farklarını tartışır (gelecek plan, nitelik belirtme vb.).

2. Üretim (15 dk)

Öğrenciler “Hayalimdeki Tatil” başlıklı kısa bir **poster veya broşür** hazırlar.

Posterlerde görsel + kısa cümleler yer alır:

“Gideceğim ülke Japonya. Kalacağım otel dağların arasında olacak.”

3. Sunum ve Paylaşım (10 dk)

Her öğrenci veya grup hazırladığı posterini sınıfta sunar.

Diğer öğrenciler arkadaşlarının planlarını sıfat-fiil cümleleriyle özetler:

“Ali’nin kalacağı otel deniz kenarında olacakmış.”

4. Değerlendirme ve Geri Bildirim (5 dk)

Öğretmen öğrenci ürünlerini değerlendirir, yapıcı geri bildirim verir.

“Metninde -Dlk yapısını da denemeni öneririm, çok güzel bir anlatım olmuş.”

Değerlendirme Ölçütleri:

Ölçüt	Açıklama
Sıfat-fiil eklerinin doğru kullanımı	En az 3 farklı sıfat-fiil eki kullanılmış
Gelecek zaman ifadelerinin uygunluğu	Zaman ekleri anlamlı bağlamda kullanılmış
Yaratıcılık ve özgünlük	Öğrencinin özgün fikir üretme düzeyi
Sunum becerisi	Anlatım akıcı, anlaşılır ve kendine güvenli
İşbirliği	Grup içinde görev paylaşımı ve etkileşim düzeyi

V. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde B2 Düzeyi Dil Bilgisi

Gülsüm ARSLAN

Dil Bilgisinin Önemi ve Amacı

Dil bilgisi bir dilin yapısal öğelerini, kurallarını, mekanizmasını ve bileşenlerini inceleyen bilim dalıdır. Aynı zamanda bir dilin sözcük türlerini, seslerini, bunların yapılarını, cümle olarak dizilimlerini ve cümle içindeki görevlerini inceleyen bir bilim dalıdır. Türkçe gibi zengin ve köklü bir tarihe sahip olan bir dilin öğretilmesinde, dil bilgisi becerisi değerli bir yer edinmiştir. Göğüş'e (1978: 337) göre dil bilgisi, yalnız dil becerilerini kazandırmaya yönelik değil, ana dili eğitiminin amaçlarından biridir. Dil bilgisi bir dilin yapısıyla ilgili genellemeler oluşturmayı hedefler (Chomsky, 2001, s. 105). Dil bilgisi öğretimi öğrencilerin ana dili doğru şekilde kullanmalarında ve iletişim yeteneklerini geliştirerek dilin mantığını kavramalarında büyük kolaylıklar sağlamıştır. Türkçeye ait olan dil bilgisi kuralları, dilin tarihsel gelişimi ve devinimi, ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisi gibi alt disiplinler üzerine temellendirilmiştir. Bu kurallar hem dilin desteklenmesini sağlamada hem de dilin zenginliğini korumada önemli rol oynarlar. Dil bilgisi öğretimi sadece öğrenilmesi hedeflenen dilin kural bilgisini kazandırmaktan ziyade dilin bilişsel boyutlarını, işlevsel bir şekilde kullanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Dil bilgisi öğretimi, dilin yapısının muhafaza edilmesini ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayarak dilin yalnızca bir iletişim amacı taşımaktan daha fazlası olduğunu göstermesi açısından kritik bir rol oynar. Barın ve Demir (2008: 4), dil bilgisi öğretiminin önemi üzerinde durarak şu hususları dile getirmişlerdir:

Başarılı bir dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin kazandırılmasına, kullandığımız dile ilişkin yanlışların azaltılmasına, zihnin gelişmesine, iyi bir iletişim kurmaya, dile ilişkin özgüvenin ve hoşgörünün kazanılmasına, bir yabancı dilin daha rahat öğrenilmesine yardımcı olmaktadır. Şüphesiz, ana dilinin dil bilgisini iyi bilmeyen bir kimsenin başka bir dili tam öğrenebilmesi mümkün değildir. Kullandığımız dile ait yanlışlar da ancak dil bilgisi kurallarıyla karşılaştırılırsa belirlenir ve düzeltilebilir. İnsanlarla olan iletişimin

sağlıklı ve etkili olabilmesi de dili doğru bilmeye ve iyi kullanmaya bağlıdır.

Hedef dilin, dil bilgisi kurallarının eksiksiz ve doğru bir şekilde öğrenilmesi diğer dillerin kazanılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Bundan dolayı dil bilgisi öğretimi dil farkındalığı kazandırdığı ve hedeflenen dilin mantığını kavratıldığı için temel bir yapı taşı konumundadır. Dil bilgisini öğrenen kişiler farklı diller arasındaki ortak özellikleri ve birbirinden ayrılımlarını sağlayan yapıları kolaylıkla fark edebilirler. Dil bilgisi dilin kuşaktan kuşağa aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özünü kaybetmeden aktarılan dil sayesinde bugün Türkçenin köklü bir tarihi bulunmaktadır. Bu köklü dilin yeni öğrenen kişiler tarafından anlaşılabilmesi için dil bilgisine ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer dört beceriye göre dil bilgisine daha öncelik verilmesini savunulması da bunun içindir. Buna ek olarak detaylı bir perspektifle öğrenilmesiyle bireylerin hem yazılı hem sözlü anlatımları kuvvetlenir.

Türkçenin dil bilgisini öğrenen bireyler dilin kurallarını çözümleyerek çok katmanlı fikirleri daha sistemli ve anlaşılabilir bir şekilde izah edebilirler. Bu süreç analitik düşünme becerilerini, eleştirel düşünme yeteneklerini ve metinleri kolaylıkla algılayabilmelerine olanak tanımaktadır ayrıca dil bilgisi kişilerin yenilikçi fikirler üretebilmelerini sağladığı için kendilerini etkin bir şekilde de anlatabilirler. Kendilerini ifade ederken zengin bir kelime dağarcığı da oluşmaktadır. Yeni öğrendikleri dil bilgisi kuralları ile yeni kelimeleri zihinlerinde birleştirerek kullanmaya çalışırlar. Bu sayede yeni dil öğrenirken daha bilinçli olunmaktadır. Dil daha planlı ve sistematik bir formda öğrenilir.

Dil bilgisi öğretiminin esas gayesi, bireylerin dili bütünüyle öğretilmesini sağlamaktır. Ayrıca dil bilgisi diğer tüm becerileri de (okuma, konuşma, yazma, dinleme becerilerini de geliştirmelerine yardımcı olur.) desteklemek için başvuru olan önemli kaynaklardan birisidir. Dilin işleyişini de öğrenciler önceden sezebilirler. Türkçede dil bilgisi kuralları oldukça düzenli ve istikrarlıdır. Bu istikrarı dil bilgisi sayesinde öğrencilere aktarabiliriz. Özellikle yazılı anlatımda dil bilgisi kurallarının hatalardan kaçınarak uygulanması, metinlerin anlaşılabilirliğini artırır. Dil bilgisi öğretiminde kuralları formül haline getirip aktarmak doğru bir hareket değildir. Kuralları direkt vermekten ziyade onları sezdirerek öğretmek daha kalıcı olacaktır. Öğretilen kurallara ilave olarak sosyal hayatlarında öğrendikleri bilgileri nasıl

daha işlevsel ve verimli olabilecekleri de öğretilmelidir. Dilimizde işlev sözcüğü iki anlamda kullanılmaktadır: 1. Dilin, dil birimlerinin dış dünya, düşünce, konuşan bireyler vb. açısından yerine getirdiği, üstlendiği iş; dilin, dil birimlerinin belli bir amaçla kullanılışı. 2. Bir tümcede bir dil biriminin öbür birimlerle ilişkisi aracılığıyla yerine getirdiği iş, görev (Vardar vd.,1998:128). İşlevsel dil bilgisi bir metin içinde dil bileşenleri ile yapılarının tercihlerini, hangi çerçevede seçildiğini ve hangi amaçlar ile kullanıldığını derinlemesine inceler. İşlevsel dil bilimi, dünya üzerindeki tüm dilleri geniş bir perspektifle incelerken dil bilgisi ise yalnızca bir dili etraflıca ele alır. Kapsamlı bir şekilde incelediği o dilin kendine has anlam inceliklerini, yapısını, etraflıca irdeler. Bu yaklaşım, dilin yalnızca kurallarını değil aynı zamanda onun dinamik ve fonksiyonel taraflarını da anlamamıza imkân tanır.

Türkçede dil bilgisi öğretiminin rolü sadece dilin kurallarını öğretmek değildir. Bundan daha fazlasını kapsamaktadır. Dil bir ulusun tarih boyunca getirdiği yaşam biçimlerini hakkında bilgi verir. Kültürel değerler dil vasıtasıyla açığa çıkabildiği için Türkçenin dil bilgisi kurallarının öğretilmesi, dil mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından da büyük bir rol oynar. Birey, ana dili sayesinde toplumla ilişki kurar ve onun bir parçası olur (Aksan, 1975). Toplumdaki saygı, sevgi hoşgörü, adalet ve dürüstlük, özgürlük, empati gibi bazı değerler, kişiye dil yoluyla aktarılır. "Bütün insanlık serüveni, bilim, sanat, tarih, kısacası insanının tüm yapıp etmeleri dile yansır, dil aracılığıyla taşınır. Dil; insan, toplum ve ekini birleştiren bir bağdır" (Adalı, 1983; 31). Aydın insanın kendi dilini iyi kullanan insan demek olduğunu belirten Ergin'e (2002) göre: "Hayatta başarının ilk şartı da kullandığı dile vakıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır." (Ergin, 2002; 17).

Dil Bilgisinin Türkçedeki Yeri

Türkçedeki dil bilgisi kendine özgü olan karakteristik yapısı ile şekillenmiştir. Dil bilgisi bu yapıyı tahlil ederek dil öğreniminin temel evrelerinden birisi olmuştur. Türkçede dil bilgisi sadece gramatik ilkelere dayanmaz. Aynı zamanda sosyal bağlamı da şekillendirmektedir. Bundan dolayı Türkçenin morfolojik (biçim bilgisi) ve sentaks (cümle bilgisi) yapısının derinlemesine öğretilmesi gerekmektedir. Bu yapıların öğretilmesi dil bilgisinin doğru bir şekilde aktarılmasından geçmektedir. Bu karmaşık yapıları anlamak, kurallarını uygulayabilmek ve dili etkin bir biçimde kullanabilmek için

dil bilgisi çok önemli bir disiplin olarak yer almaktadır. Türkçede kelimelere eklenen yapım ve çekim eklerine göre şekillenirler ve yeni anlamlar kazanırlar. Dil bilgisi kurallarının öğretilmesi ve doğru aktarılması işte bu yapıların inceliklerinin öğretilmesinde büyük rol oynar. Bu sayede Türkçeyi hem ana dil olarak öğrenen kişiler için hem de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için daha kolay anlaşılır bir hale gelebilir. Dil bilgisi Türkçedeki mecaz anlamlı kelimelerin ve söz öbeklerinin altındaki derin anlamları çözebilmek için bir rehber niteliğindedir. Kelimelerin etimolojik tahlillerini dil bilgisi sayesinde açıklayabiliriz.

Türkçede dil bilgisi iletişimi sağlayan bir araç olarak görüldüğü için kuralları da buna bağlı olarak toplumlar arasındaki farklılıkları ortaya çıkarır. Örneğin günlük yaşamda kullanılan kalıp ifadeler, hitap şekilleri, ikilemeler, atasözleri ve deyimler değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla dil bilgisi kurallarını öğrenmek demek dilin sadece teknik özelliklerini öğrenmek değildir. Aynı zamanda o dilin konuşulduğu toplumun sosyal düzeyi de öğretilmiş olunur. Dil bir toplumun kökenini ve kimliğini taşıyan canlı bir hazinedir. Dil bilgisi kuralları da bu yaşayan canlı hazinenin kapılarını bize açar.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi

Dil bilgisi, bireyin yazılı ya da sözlü iletişimde kendini açık bir şekilde ifade etmesi ve iletilen mesajı doğru bir biçimde anlaması için gerekli olan yapı taşlarını oluşturur. “Bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim” (TDK,2018); “dillerin doğuşu, gelişmeleri, yapılış özellikleri gibi nitelikleri konu edinen; doğru, düzgün kullanım yollarını gösteren bilgilerin tümüdür”(Gencan, 2001: 28).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi son dönemlerde oldukça fazla bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Kendine has dil bilgisi özelliklerinin olmasından dolayı Türkçenin öğrenilmesini cazip bir hale getirmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dil bilgisi becerisi ayrı bir öneme sahiptir. Dil bilgisi öğretimi tartışmaya açık konulardan birisi olmuştur. Dil bilgisi, tüm kuralları verilerek mi öğretilmeli yoksa sezdirilerek mi öğretilmeli? Hangi seviyede hangi dil bilgisi kuralları verilmeli? Dil bilgisi öğretiminde hangi yöntem ve teknikler kullanılmalı? gibi sorular sıklıkla tartışılmıştır. Birinci

sorunun cevabı bu başlık altında verilecek, diğer soruların cevapları sonraki başlıklarda verilecektir.

Aşağıda öne sürülen argümanlar sebebiyle yabancılara Türkçe öğretilirken dil bilgisinin kurallarının öğretilmesi kanaatindeyiz.

a. Dil bilgisi öğretimi dil öğrencilerinin dilde var olan yeteneklerini daha ileri seviyeye taşımalarında hayati bir öneme sahiptir. Kendilerini doğru bir biçimde ifade edebilmeleri açısından da önemi bulunmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin, öğrencilerin diğer akademik hayatlarında diğer disiplinler arasındaki bağlantıyı yakalayabildiklerini ve insanlarla olan iletişim kabiliyetlerinin geliştirdiğini de kanıtlar.

b. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde daha hızlı ve verimli olunabilmesi için dil bilgisi kurallarının adım adım verilmesi gerekmektedir. Bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmelidir. Yeni konu verilmeden önce eski konu ile ilişki kurulmalıdır. Dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin bildiklerinden yola çıkarak örnekler yoluyla bilinmeyenlere doğru kademe kademe ilerlenmeli, öğrencinin bilgiyi keşfetmesi sağlanmalıdır. Çünkü dil bilgisinin dili anlamak, iletişim kurmak, zihinsel becerileri geliştirmek gibi amaçlarının olduğu ve dil bilgisinin dil eğitimi için araç olduğu unutulmamalıdır (Güneş, 2013).

c. Dil edinimi ve dil öğrenimi dil bilgisi gelişiminin iki farklı süreçleridir fakat birbirleriyle bağlantılılardır. Dil edinimi doğaldır. Öğrencilerin farkında olmadan çevrelerindeki kişilerden duyduklarıyla kendiliğinden gelişebilir. Kişilerin özellikle çocukluk dönemlerinden itibaren gelişmeye başlar ve dil herhangi bir formal eğitim almadan öğrenilebilir. Dil edinimi dil bilgisi kurallarının içselleştirilmesidir. Birey, bu kadar önemli olan bir dili aile ve yakın çevresinden öğrenir; böylece bilinçaltında yer edinen ana diliyle dış dünyaya bağlanır (Aksan, 1975).

Dil öğrenimi ise daha kural odaklı ilerler ve sistemlidir. Dil öğretiminde dil bilgisinin gramatik kuralları, söz varlığı, kelime hazinesi, doğru sesletimi ve dilin yapısal özellikleri usta bir öğretici tarafından öğretilir ve uygulanır. Dil öğrenimi sıklıkla sınıf ortamlarında ders kitapları ve materyalleri eşliğinde öğretilir. Bu sayede Türkçeyi öğrenen bireylerde süreç daha kontrollü yürütüldüğü için dil hakkındaki farkındalıkları da gelişmektedir. Bundan dolayı dilin kurallarının analitik bir şekilde öğretilmesi fikrini savunmaktayız.

ç. Diğer becerilerin (okuma, konuşma, yazma, dinleme) öğretiminin dil bilgisi öğretimiyle desteklenmesi gerekmektedir. Bu sayede hedef dilin daha hızlı ve doğru bir şekilde öğrenilmesine katkı sağlanır. Örneğin okuma becerileri geliştirilirken okuma parçasındaki dil bilgisi kuralları önceden vurgulanabilir. Temel dil becerilerinin öğretiminin dil bilgisi öğretimiyle bütünleşik olarak yapılması, öğrencilerin hedef dili daha hızlı ve doğru öğrenmelerine katkı sağlamaktadır (Hans ve Hans, 2017: 45).

d. Dil bilgisi öğretimi sadece Türkçeyi geliştirmekle sınırlı değildir. Aynı zamanda diğer derslerde de başarılı olmasında rol oynamaktadır. Bu nedenle dil bilgisi öğretimi doğru yöntem ve teknikle, sistematik ve çerçevesi olan bir ders planıyla sunulmalıdır. Öğretilen dil bilgisi kurallarının örnekleri öğrencilerin dikkatlerini çekebilmeli ve günlük hayatlarında karşılaşılabilecekler durumlardan seçilmelidir. Böylelikle öğrendikleri kurallar daha çok akılda kalacaktır.

e. Dil bilgisi kuralları sayesinde çok sayıda yeni ve anlamlı cümleler oluşturulur. Örneğin dil bilgisi kurallarını öğrenen öğrenci öğretmenin verdiği basit yapıyla bir cümleyi daha kapsamlı ve çeşitli cümle öğelerini de içine katarak kurallı bir cümle oluşturabilir.

f. Dil bilgisi sadece kurallar dizgisi olarak görülmemeli aynı zamanda dilin bilinçli bir şekilde kullanılması olarak da düşünülmelidir. Metnin içeriğini kavrama sürecinde dil bilgisi kurallarını bilmek metindeki anlam örgüsünü çözümlemeye ve yazarın vermek istediği mesajı bütünlüklü bir şekilde kavramaya imkân tanır. Sağır (2002), dil bilgisinden yararlanılmadan duygu ve düşüncelerin doğru ve eksiksiz anlatılamayacağını ifade eder; konuşulanları, okunanları, izlenenleri daha iyi anlamak için dil bilgisi öğretiminin gerekliliği üzerinde durur, anlayarak okumanın da Türkçe dersinden önce dil bilgisinin alanına girdiğini belirtir.

g. Dil bilgisi cümlelerdeki anlam karmaşıklıklarını giderme bakımından da öneme sahiptir. Özellikle yazı dili konuşma diline göre daha açık olmalıdır. Çünkü konuşma dilinde jest ve mimikler destekleyici niteliktedir fakat yazı dilinde destekleyici unsurlar ne yazık ki bulunmamaktadır. Dil bilgisi kuralları cümlelerin eksiksiz ve doğru şekilde aktarılmasını sağlar. Bu sebeple dil bilgisi dildeki yanlış anlaşılımların önüne geçmede etkilidir.

ğ. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi becerisi öğrencilere modern yaklaşımlar ile kazandırılmalıdır. Öğretmenin merkezde olarak kuralları katı bir şekilde ezberleterek vermesi süreci zorlaştırmaktan başka bir işe yaramayabilir. Öğrencilere kendi tecrübeleri ile keşfetme şansı verilmelidir.

Sonuç olarak dil bilgisi, dil öğrenim ve edinim sürecini daha verimli bir hale getirmektedir ve kalıcı olmasını sağlamaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğretirken dil bilgisini hem günlük hayatta hem de akademik çalışmalarında rahatlıkla kullanabilecekleri bir şekilde öğretmek önemlidir. Bu bağlamda dil bilgisini temel beceri olarak kabul edilmelidir. Öğrencilerin dilsel açıdan daha iç içe geçmiş yapıları da anlamaya imkân verecek şekilde dil bilgisi desteği sağlanılmalıdır.

Dil bilgisi kurallarının öğretildikten sonra daha kalıcı bir hale gelmesi için öğrenme sürecinin bol tekrara yer vererek planlanması gerekmektedir. Düzenli tekrar ve pratik yapmak, öğrenilen kuralların pekişmesine yardımcı olur. Gün içinde öğrenilen dil bilgisi kurallarının günlük hayattaki olaylar ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Görsel ve işitsel materyaller kullanılarak dil bilgisi kurallarının desteklenmesi özellikle bilgilerin kalıcı hafızaya iletilmesi için baş yardımcılardandır.

Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını pekiştirebilmeleri için yazma etkinlikleri ile anlatılan konunun içselleştirilebilmesi için önemli bir detaydır. Yapılan hatalar hakkında geri dönüt vermek, onları düzeltmek, dil bilgisi kuralının doğru olarak nasıl kullanıldığını anlatmak ve hata yapmanın doğal bir süreç olduğunu vurgulamak dil öğrencisini rahatlatır.

Öğrenci merkezli yaklaşım benimsemek, eğitimi bireyselleştirmek dil bilgisi öğretimini daha da kolaylaştırdığını düşünmekteyiz. Bu sebeple öğrencilerin gereksinimlerine, ilgi alanlarına ve öğrenme şekillerine uygun olarak ders planı hazırlanması gerektiğini vurgulamalıyız.

B2 Dil Seviyesinde Hangi Dil Bileşenleri Verilmelidir?

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM); yabancı dil öğrenenlerin bu dili iletişim kurmada kullanabilmek için neleri bilmeleri ve bu dilde yetkinlik kazanmak için hangi bilgi ve yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı bir şekilde açıklayan

bu çerçevede dil öğretiminin sınırlıklarını, standartlarını ve imkânlarını belirleyen kullanıcıları için müşterek bir başvuru kaynağıdır (TELC, 2013, s. 11). Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (Common European Framework of Reference for Languages, CEFR), yabancı dili iletişim kurmak ve dili öğrenirken gerekli olan dört becerinin gelişmesinde dil eğitimi için bir referans belgesi olarak tasarlanmıştır. Metin, planlama ve değerlendirmeye ilgili olarak son on yılın en önemli müfredat belgelerinden biri olarak tanımlanmıştır (Graves, 2008).

AOBM, dil yeterliliklerinin ölçülmesi için ortak bir kriter seti sunmuştur. Türkçe öğretiminde de bu kriterler kullanılarak öğrencilerin dil becerileri objektif bir şekilde değerlendirilebilmiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde dilin en verimli şekilde kullanılmasını sağlayacak en temel yapı taşı planlı ve genel geçerliliği olan bir öğretim programının olmasıdır. Böyle bir program sayesinde sistematik, planlı ve tutarlı bir şekilde öğretim süreci gerçekleştirilir. Öğretim programlarının amacı becerilerdeki temel kazanımların kazanılmasını sağlamak ve bu kazanımların kalıcı hale getirmektir. Ayrıca dil becerilerinin orantılı bir formda geliştirmelerini de desteklemektedirler. Bu çerçevede Türkçenin herkes için aynı öğretilmesi adına bir program hazırlanmıştır. Maarif Vakfı'nın hazırlamış olduğu bu örnek planı sizlerle de paylaşalım:

1. TEMA
Dünyayı Dönüştürenler: Olaylar, Olgular, Kişiler
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler. 2. Olay ve bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar. 3. Dinlediklerini /izlediklerini içerik açısından karşılaştırır. 4. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır. 5. İlgili veya uzmanlık alanına ilişkin bir söyleyişi/ dersi veya konuşmayı takip eder. 6. İlgili veya ihtiyacına yönelik bilimsel bir sunumu takip eder. 7. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili çıkarımlara bulunur.	1. Diyaloga uygun (giriş, sürdürme, sonlandırma) ifadeler kullanır. 2. Diyaloglarında karşılaştırmalara yer verir. 3. Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeler kullanarak bir konuşmaya katılır. 4. Konuşmalara uygun ifade ve kalıpları kullanarak katılır. 5. Farklı bakış açılarına yer vererek konuşmalara katılır. 6. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 7. Diyaloglarında karşılaştırmalara yer verir.	1. Bir olayı/durumu/ işi oluş sırası ve mantık akışına göre anlatır. 2. Okuduklarını, izlediklerini/dinlediklerini özetler. 3. Bir süreci aşamalarıyla ayrıntılı anlatan konuşmalar yapar. 4. Görsel öğelerle verilen bilgileri anlatır. 5. Geçmiş veya gelecekle ilgili (kişi, durum, olay vb.) duygu ve düşüncelerini anlatır.	1. Okuduklarında biyografik bilgileri belirler. 2. Metnin türünü ve türle ilgili temel özellikleri belirler. 3. Söz varlığı unsurlarını bağlamdan hareketle anlamlandırır. 4. Karmaşık metinlerdeki karşılaştırmaya unsurlarını belirler. 5. Gazete, dergi ve çoklu ortamlardan ilgi alanına giren metinleri bulur. 6. Metinlerde olay ve bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar. 7. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler.	1. Bilgilendirme veya değerlendirme içeren tanıtım metinleri yazar. 2. Farklı kaynaklardan elde ettiği bilgileri sentezleyen metinler yazar. 3. Biyografi metinleri yazar. 4. Aynı kavram alanına giren kelimeleri kullanarak metinler yazar. 5. Okuduklarını/ dinlediklerini/izlediklerini özetler.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel İşlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular	Açıklamalar
*Tanıtma (olaylar, olgular, kişiler) * Geçmiş Bir Olaydaki Kişileri ve Durumu Tasvir Etme *Sıralama *Olayları ve süreçleri anlatma *Karşılaştırma *Gerekçelendirme *Değerlendirme *Ekleme *Çıkarım yapma *Özetleme	*Önceki Dil Bilgisi Yapılarının Kullanımı *-Dl *Birleşik Zamanlar (-yordu, -yormuş, -mıştı, -AcAkDı) *Bağlaç ve edatlar: dahi/ bile/hatta/ üstelik, veya, veyahut, *Buna ek olarak, ilaveten *** *Birleşik cümle yapıları *Oranla, nispetle, kıyasla	Bilim insanlarının biyografileri Tarihi kişiliklerin biyografileri önemli bir olayın (keşifler, icatlar vb.) anlatımı Tarihi bir olay ve olaylar dizgesi (infografik, olay anlatımı) Dil İfadeleri -Tıp adamı, astronom, yazar ve filozof İbn-i Sina, Buhara yakınlardaki Eşene köyünde 980 yılında dünyaya gelmiş ve Hamedan şehrinde 1037 yılında vefat etmiştir. *** - İbn-i Sina'nın "Sağlık Kitabı" kitabı "Hekimlik Yasası" kitabına oranla/nispetle/ kıyasla/nispeten daha kapsamlıdır. - İbn-i Sina'nın tıp ilmine dair araştırmaları özgün nitelikler taşır. Bu yüzden doğu ve batı hekimliğine kelimenin tam anlamıyla 600 yıl hükmetmiştir. *** - Sonuç olarak İbn-i Sina, çoğu fizik, astronomi ve felsefeyle ilgili 150'yi aşkın eser yazmıştır. ** - Günümüzde dahi/bile tıp fakültelerinde İbn-i Sina'nın Tıp Kanunu kitabı kullanılır. *** - Üstelik/ hatta günümüzde tıp fakültelerinde İbn-i Sina'nın Tıp Kanunu kitabı kullanılır.	Dil Bilgisi: Kademelerin yapılandırılmasında temalara göre ve her tema kapsamında dil bilgisi konuları önerilmekle birlikte ders kitap setlerinin hazırlanmasında dil bilgisi konularının dağılımı işlenen konuya iletişimsel işleve göre aşamalılık ve sarmallık ilkeleri dikkate alınarak yeniden yapılandırılabilir. Edatlar ve Bağlaçlar dil bilgisi tablosundan seçilerek konuya uygun şekilde kullanılabilir.

2. TEMA
Mecazların Dünyası
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Mecazlı ifadeleri belirler. 2. Öyküleyici/bilgilendirici metinlerde konu ve ana düşünceyi belirler. 3. Öyküleyici metinlerdeki temel unsurları belirler. 4. Mizahi ifadelerin anlamlarını belirler. 5. Mizahi metinlerin iletisini belirler. 6. Konuşmacının duygu durumlarını ayırt eder. 7. Vurgu, tonlamadan kaynaklanan anlam farkını ayırt eder. 8. Betimleyici ifadeleri belirler.	1. Diyaloglarında deyim ve mecazlı ifadeleri kullanır. 2. Diyaloglarında vurgu ve tonlamaya dikkat eder. 3. Konuşmalarında zenginleştirici unsurlara (anekdot, fıkra) yer verir. 4. Konuşma esnasında sorular sorar ve sorulara cevap verir. 5. Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıplar kullanır. 6. Sözsüz iletişim unsurlarını konuşma amacına uygun biçimde kullanır. 7. Diyaloglarda duygularını ifade eder ve duygularını yansıtan kişiye uygun karşılıklar verir.	1. Bir metni uygun vurgu ve tonlamayla seslendirir. 2. Konuşmalarında bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır. 3. Konuşmalarında mizahi öğeler kullanır. 4. Bir olayı/durumu/iş oluş sırası ve mantık akışına göre anlatır. 5. Yazılı/sözlü bir metni kendi cümleleriyle aktarır. 6. Konuşmalarını doğrudan/dolaylı alıntılarla destekler.	1. Bağlamdan hareketle mecazlı ifadeleri ve kalıpları anlamlandırır. 2. Öyküleyici metinlerdeki olay örgüsü, yer, zaman ve kişileri belirler. 3. Öyküleyici metinlerde yer alan kişilerin özelliklerini belirler. 4. Öyküleyici bir metnin konusunu, ana fikrini belirler. 5. Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler. 6. Mizahi unsurları belirler. 7. Metinlerde olay ve bilgileri zaman ve mantık akışına göre sıralar. 8. Metinlerdeki örtük iletileri belirler. 9. Okuduklarından hareketle çıkarımlar yapar.	1. Metinlerinde bağlama uygun mecazlı ifadeleri kullanır. 2. Bir metni kendi cümleleriyle yeniden yazar. 3. Giriş, gelişme ve sonuç paragrafları yazar. 4. Öyküleyici metinler yazar. 5. Dolaylı anlatım içeren metinler yazar. 6. Kurmaca metinler yazar.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel İşlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular
* Sıralama - Süreçleri Anlatma * Betimleme * İma etme * Çıkarımda bulunma * Doğrudan/Dolaylı anlatma * Duyguları ifade etme * Telafi etme	* Birleşik zamanlar * Bağlaç ve edatlar: öyleyse, meğerse, bilakis, bundan böyle, ki * Doğrudan ve dolaylı anlatım (-DİĞİNLİ söyledi/söylemiş, -AcAĞİNLİ söyledi/söyler vb.)	Deyim/Atasözü hikâyeleri Şiir Masal Mizahi Metinler Türküler, Şarkılar/ Hikâyeleri Hikâye Efsaneler
	Dil İfadeleri - Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, bir padişahın üç oğlu varmış. Padişah, her gün yaşlandığını fark etmekte, kendisinden sonra hangi oğlunu tahta çıkaracağını kara düşünmektedir. Günlerden bir gün, üç oğlunu da yanına çağırır, onlara : -Söyleyin bakayım, diye sormuş, beni ne kadar seviyorsunuz? diye sormuş. *** - Bilgenin eteklerine zil takarmış ki böcekler kaçsın da ezmeyleyim diye.	

3. TEMA
Bir Açık Hava Müzesi: Anadolu
KAZANIMLAR

Dinleme/İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Dinlediklerine ilişkin notlar alır. 2. Sesli ve/veya görüntülü haberlerden ihtiyaç/ilgi duyduğu bilgileri seçer. 3. İlgili veya ihtiyacına yönelik bilimsel bir sunumu takip eder. 4. Betimleyici ifadeleri belirler. 5. Sesli ve/veya görüntülü yönergeleri takip eder. 6. Görüntülü ortamlarda gerçekleşen karmaşık duyuru ve anonsları takip eder. 7. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren (röportaj vb.) anlar.	1. Herhangi bir konuda röportaj yapar/verir. 2. Ana dili konuşurları arasında geçen konuşmalara katılır. 3. Uygun kelime ve kalıp ifadeleri kullanarak anlık gelişen durumlara yönelik diyaloglar kurar. 4. Afiş/brosür veya reklam metninin dili veya içeriği hakkındaki konuşmalara katılır. 5. İhtiyacı olan herhangi bir konuda ayrıntılı bilgi ve açıklama ister. 6. Kurgusal (hayal, varsayım vb.) olay ve durumlara yönelik diyaloglar kurar.	1. Gözlem ve izlenim içeren konuşmalar yapar. 2. Betimleyici ifadeleri kullanarak konuşmalar yapar. 3. Kurgusal/hayali durum veya olaylara ilişkin konuşur. 4. Görsel öğelerle verilen bilgileri anlatır.	1. Karmaşık bilgiler içeren duyuru, ilan, afiş/brosür veya reklam metninden ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer. 2. Reklam metninin ayırt edici dil özelliklerini belirler. 3. İlgili veya uzmanlık alanına giren metinlerdeki ana ve yardımcı düşünceleri belirler. 4. Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler. 5. Görsellerle oluşturulmuş bir metindeki iletileri belirler. 6. Metin içi ve/veya metinler arası karşılaştırmalar yapar. 7. Karmaşık betimleyici ifadeleri belirler.	1. Haber metinleri yazar. 2. Afiş veya broşür benzeri metinler hazırlar. 3. Kişisel gözlem ve izlenimleri içeren gezi yazıları yazar. 4. Bir konuyla ilgili bilgi notları hazırlar.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel İşlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular	
* Kişiler/yerler hakkında bilgi isteme, bilgi verme * Örneklendirme * İzlenimleri anlatma * Betimleme * Varsayımda bulunma * Değerlendirme * Açıklama isteme	* Sıfatlar ve Sıfat fiiller (-Ar, -mAz, -AsI) * Örnek verecek olursak, örnek vermek gerekirse * Edatlar : Meğerse, mademki ... * Fiillerde edilgenlik, ettirgenlik (tarafından) * Varsayalım (ki), varsayıyorum, diyelim (ki), farz edelim (ki)	Anadolu'nun Tarihi ve Doğal Güzellikleri (Turizm kataloğu şeklinde: Göbeklitepe, Kapadokya, Efes Antik Kent, Nemrut vb.) Evliya Çelebi Bir Başka Gözle Anadolu (Yabancıların gözünden Anadolu)	
		Dil İfadeleri	
		- Türkiye'de 18 tarihi eser UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır. *** - Örnek verecek olursak/örnek vermek gerekirse Adıyaman'da bulunan Nemrut dağı görüşü bir güzelliğe sahiptir. *** - Varsayalım (ki), varsayıyorum, diyelim (ki), farz edelim (ki) ... ne yaparsın?	- Dünyanın en mükemmel gün doğumu ya da gün batımı keyfi için Nemrut Dağı kesinlikle görülmeli. *** - Mademki İstanbul'a gidiyorsunuz o zaman Kız Kulesi'ni de kesinlikle görmelisiniz. *** - Meğerse Truva atı UNESCO Tarihi Kültür Mirası listesindeymiş. *** - Selimiye Camii, Osmanlı hükümdarları II. Selim tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır.

4. TEMA
Kariyer Planım
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. İlgi veya uzmanlık alanına ilişkin bir söyleyişi/dersi veya konuşmayı takip eder. 2. Tartışmaya dayalı metinlerde iddia, açıklama ve yorumları ayırt eder. 3. Plan/tasarı/hayalleri anlatan bir konuşmayı anlar. 4. Etkin katılmadığı konuşmaları ana hatlarıyla takip eder. 5. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 6. Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili çıkarımlarda bulunur. 7. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren (röportaj vb.) anlar.	1. Bir tartışmaya, uygun soru ve yönlendirmelerle başkalarının da katılımını sağlar. 2. Yüz yüze veya iletişim araçlarını kullanarak kişisel veya mesleki görüşmeler gerçekleştirir. 3. Tekrarı istendiğinde söylediklerini ayrıntılandırarak açıklar. 4. Bir tartışmada görüşlerini gerekçeleriyle ifade eder. 5. Diyaloglarında öneri ifadeleri kullanır. 6. Kendisinden bilgi istenen konuşmalara (anket, mülakat vb.) katılır. 7. Konuşmalarında onay/kabul/ret veya ekleme ifadelerini kullanır. 8. Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıpları kullanır.	1. Kişisel gelişimine (kariyer, meslek, yetenek vb.) ilişkin planlarını anlatır. 2. Plan/tasarı/hayallerini uygun ifadeleri kullanarak anlatır. 3. İçinde bulunduğu durum/edat süreci veya yaptığı iş hakkında konuşur. 4. Bir konuyla ilgili görüşlerini gerekçelendirerek açıklar. 5. İlgi alanına giren bir konuda grafik, diyagram, tablo vb. kullanarak sunumlar yapar.	1. İlgi veya uzmanlık alanına giren metinlerdeki ana ve yardımcı düşünceleri belirler. 2. Okuduklarından hareketle çıkarımlar yapar. 3. Grafik, tablo, diyagram gibi unsurlarla sunulan terim, kısaltma, kavram ve bilgileri belirler. 4. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 5. Talimat içeren yönlendirmeleri takip eder. 6. Kabul/ret/onay veya ekleme ifadelerini belirler. 7. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 8. Karmaşık bir metinde telafi edici/düzeltilici kalıp ifadeleri ayırt eder.	1. Plan/tasarı/hayallerini anlatan basit metinler yazar. 2. Amacına uygun öz geçmiş yazar. 3. Anket hazırlar. 4. İş mektubu yazar. 5. Tartışma ortamında konuşulanları not eder. 6. Grup çalışmalarında konuşulanları içeren özet metin yazar.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel İşlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular
* Meslekler hakkında bilgi isteme, bilgi verme * İlgi alanları hakkında bilgi isteme, bilgi verme * Tercihleri Bildirme * Planlarını/tasarılarını/hayallerini anlatma * Çıkarımda Bulunma * Gerekçelendirme * Görüş Bildirme/ Öneride bulunma * Koşul/şart bildirme * Yorumlama/Değerlendirme * Telafi etme * Söz sırası alma * Açıklama İsteme	*Yeterlilik fiilinin basit zamanlı çekimleri * Yeterlilik Fiilinin Şart Birleşik Zamanlı Çekimleri (-sAyDI, -İrsA) *Edat ve bağlaçlar: ne var ki, lakin, yeter ki, hâlbuki, ... *AcAğl için, -AcAğından, mAdİğl sürece *İnanıyorum ki ... yeter ki ...	Mesleki eğilim testi-öneri Kişilik Envanteri Uzmanlar Tartışıyor: Güncel meslekler /Geleceğin meslekleri Kariyer Planlaması Dil İfadeleri - İnanıyorum/eminim ki sen çok güzel öyküler yazabilirsin. Yeter ki çok çalış. *** - Kesinlikle sana/size katılıyorum. - Kesinlikle sana katılıyorum. - Sana/size katılıyorum/ Bence de/ kesinlikle/ (çok) haklısın(ız)/ senin/sizin gibi düşünüyorum. *** - Sizi anlayamadım, ne demek istediniz? - Bunu mu söylemek istediniz? - Nasıl yani? /Söyle ki ... - Nasıl anlatabilirim? - Hâlâ anlamıyorum. - Demem o ki ... - Daha açık ifade etmek gerekirse ... - Başka bir deyişle ... - Yani, ... / - Şunu söylemeye/anlatmaya çalışıyorum. *** -Sen ne düşünüyorsun/ bana ne önerirsin/ ne tavsiye edersin?/benim yerimde olsan ne yapardın? - Ben olsaydım/Senin yerinde ben olsaydım/ Bana sorarsan/ Ben olsam/Bence/ Bana göre/ Ban a kalırsa *** Sonuçlara göre sen kariyer planlamayı meslek üzerine yapabilirsin/ Çünkü

5. TEMA
Türkiye’de Öğrenci Olmak
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Sesli ve/veya görüntülü sosyal medya iletilerini yorumlar. 2. Kişisel bilgi ve görüş isteyen/bildiren metinleri (röportaj vb.) anlar. 3. Resmi konuşmalar-daki kalıp ifadeleri tanıır. 4. Görüntülü ortamlarda gerçekleşen karmaşık duyuru ve anonsları takip eder. 5. Görüntülü ve/veya sesli reklamlarda sunulan açık ve örtük iletileri belirler. 6. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 7. Görüş/eleştirir veya yorumları ayırt eder.	1. Herhangi bir konuda röportaj yapar/verir. 2. Konuşmalarında ikna edici ifadeleri kullanır. 3. Gerekli durumlarda yeniden yapılandırarak ayrıntılı sorular sorar. 4. Diyaloglarında öneri ifadeleri kullanır. 5. Kamu, iş veya eğitim alanında çeşitli sorunlara ilişkin tartışmalara katılır. 6. Resmi ve diplomatik ortamlara uygun kalıp ifadeleri kullanır. 7. Gerekçelendirerek günlük hayata ilişkin (özür dileme, şikâyet, telafi etme vb.) diyaloglara katılır. 8. İhtiyacı olan herhangi bir konuda ayrıntılı bilgi ve açıklama ister.	1. Kendisiyle ilgili durum/eğitim süreci veya yaptığı iş hakkında konuşur. 2. Gözlem ve izlenim içeren konuşmalar yapar. 3. İlgi alanına giren bir konuda grafik, diyagram, tablo vb. kullanarak sunumlar yapar. 4. Görsel öğelerle verilen bilgileri anlatır. 5. İstek veya şikâyetlerini anlatır.	1. Karmaşık bilgiler içeren duyuru, ilan, afiş/brosür veya reklam metinlerinden ihtiyaç duyduğu bilgileri seçer. 2. Görsellerle oluşturulmuş bir metindeki iletileri belirler. 3. Grafik, tablo, diyagram gibi unsurlarla sunulan terim, kısaltma, kavram ve bilgileri belirler. 4. Kişisel veya resmi yazışmalarla iletilen mesajlardaki ayrıntıları belirler. 5. Eğitim veya iş hayatıyla ilgili metinleri anlar. 6. Resmi veya özel yazışmalardaki kelime ve kalıp ifadeleri belirler.	1. Biçim ve içerik özelliklerine dikkat ederek resmi yazılar (dilekçe vb.) yazar. 2. Resmi yazışmalarda uygun kalıp ifadeleri kullanır. 3. Kendisiyle ilgili durum/eğitim süreci veya yaptığı iş hakkında metinler yazar. 4. Ayrıntılı e-posta ve iletiler yazar. 5. Günlük hayata ilişkin karmaşık bir süreci (oturma izni alma, iş/burs başvurusunda bulunma vb.) basamaklarıyla açıklayan metinler yazar.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel işlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular	
* Kişiler/Yerler hakkında bilgi isteme, bilgi verme *Gereklilik bildirme *Gerekçelendirme *Talep Etme *Tavsiye etme *Öneride bulunma *Şikâyet/yakınma bildirme *İzlenimleri anlatma *Görüş bildirme *İkna Etme *Yorumlama/Değerlendirme *Sıralama	*Zarf fiiller (-All, -DlkÇA, -DİĞİ(m) kadarıyla, süreç/boyunca/süresince) * -DİĞİ için, -dAn dolayı * -mlş olman lazım * -mAktA * Gereklilik Kipleri (-mAİll, lazım/gerek) * -mAdAn önce/-dlktAn sonra ...-mAİllsIn	Türkiye’de Eğitim/ Eğitim Sistemi Barınma, sosyal hayat vb. bilgiler Türkiye’deki Üniversiteler (Afiş, Brosür vb.) Öğrenci Röportajları Öğrenci Kulüpleri Üniversiteye Başvuru/ Davet Denklik Formu Oturma İzni Formları	
		Dil İfadeleri	
		- Türk tarihi ve dili hakkında araştırmalar yapan bir öğrenciyim. Üniversitenizde bu alanda lisans öğrenimi görmek istiyorum. Üniversitenizin öğrenci kabul şartlarını öğrenebilir miyim? *** - Türkiye’ye geleli iki ay olmasına rağmen buraya hemen alıştım. - Türkiye’de kaldıkça Türkçemi daha da ilerleteceğim. -Türkiye’de kaldığım süreç/ boyunca/ süresince Türkçemi daha da geliştireceğim.	- Türkiye’ye gelmeden önce mutlaka konsolosluktan eğitim vizesi almalısın. - Türkiye’ye geldikten sonra oturma izni için mutlaka randevu almalısın. *** -Ne tavsiye edersin?/benim yerimde olan ne yapardın? -Yurtta kalmamı tavsiye eder misin? - Kesinlikle/ Emin değilim / Olabilir / Bana sorarsan/ Ben olsam ...

6. TEMA
Geleceğin Dünyası
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Dinledikleriyle / izledikleriyle ilgili çıkarımlarda bulunur. 2. Teknoloji ve yeniliklerle ilgili ifadeleri belirler. 3. Metinlerdeki anahtar kelimeleri belirler. 4. Bir konuşmayı başlatma, sürdürme ve sonlandırmaya yönelik kalıp ifadeleri belirler. 5. Tahmin ifadeleri içeren bir metni anlar. 6. İlgili veya uzmanlık alanına ilişkin bir söyleyiş/dersi veya konuşmayı takip eder. 7. Görüş/eleştiri veya yorumları ayırt eder. 8. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki ana düşünce ve yardımcı düşünceleri belirler.	1. Gerekli durumlarda yeniden yapılandırarak ayrıntılı sorular sorar. 2. Yanlış anlamaları veya hatalarını telafi edici kalıpları kullanır. 3. Bir tartışmada görüşlerini gerekçeleriyle ifade eder. 4. İhtiyacı olan herhangi bir konuda ayrıntılı bilgi ve açıklama ister. 5. Telefonla alınan hizmetlere yönelik görüşmeler gerçekleştirir. 6. Bir şeyin işleyişine/yapılışına ilişkin diyaloglara katılır. 7. Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeleri kullanarak bir diyaloga katılır. 8. Kurgusal (hayal, varsayım vb.) olay ve durumlara yönelik diyaloglar kurar.	1. İlgili alanına giren bir konuda grafik, diyagram, tablo vb. kullanarak sunumlar yapar. 2. Konuşmalarında konuşma ortamı ve bağlamına uygun ifadeleri kullanır. 3. Bir olay veya durumla ilgili tahmin/öneri/çıkarım içeren konuşmalar yapar. 4. Güncel gelişmeler hakkında konuşmalar yapar. 5. Görsel öğelerle verilen bilgileri anlatır. 6. Bir konuyu olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendiren konuşmalar yapar. 7. Kurgusal/hayali durum veya olaylara ilişkin konuşur. 8. Konuşmalarında teknolojiyle ilgili söz varlığını kullanır.	1. Bir uzmanlık alanıyla ilgili terim ve kalıp ifadeleri anlar. 2. Tartışmacı metinlerdeki iddiaları, destekleyici ve karşıt görüşleri ayırt eder. 3. Metindeki genelleme/sart/ varsayım veya olasılık bildiren ifadeleri ayırt eder. 4. Grafik, tablo, diyagram gibi unsurlarla sunulan terim, kısaltma, kavram ve bilgileri belirler. 5. Geleceğe yönelik duygu veya düşünceleri içeren metinleri anlar. 6. Gerekçelendirilmiş görüş ve önerileri belirler. 7. Kullanım kılavuzlarındaki yönlendirmeleri takip eder. 8. Bilgisayar vb. teknolojik araçlardaki yönerge ve bildirimleri anlar.	1. Bir konuya ilişkin görüş veya önerilerini gerekçeleriyle anlatan metinler yazar. 2. Grafik, tablo vb. şekilde ifade edilmiş bilgileri yorumlayarak yazar. 3. Yorum ve değerlendirmeler içeren metinler yazar. 4. Geleceğe yönelik tahminler/çıkarımlar içeren metinler yazar. 5. Kurgu metinler yazar. 6. Belli bir alana yönelik temel terimleri kullanarak metinler yazar. 7. Anahtar kelimelerden hareketle metinler yazar. 8. Yazılarında teknolojiyle ilgili söz varlığını kullanır.

İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri

İletişimsel işlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular	
*Gelecek olaylar/durumlar hakkında bilgi isteme, bilgi verme *İhtimal/olasılık hakkında bilgi isteme, bilgi verme *Çıkarımda bulunma *Gerekçelendirme *Varsayımda bulunma *Görüş bildirme *Yorumlama/Değerlendirme *Tahmin etme/Öngöründe bulunma *Talefi etme *Söz sırası alma *Sınıflama *Açıklama isteme *Eleştiride bulunma	*Elat ve bağlaçlar (oysa, oysaki, sanki, mademki, ne var ki, sanki, -E doğru) *-DEN başka... *Varsayalım (ki), varsayıyorum, diyelim (ki), farz edelim (ki), Kabul edelim (ki), düşünelim (ki) *Büyük ihtimale, muhtemelen, olanaklı, olası *-mAsı durumunda/hâlinde, diğl takdirde, *-AcAğİnl düşünüyorum *-AcAksA, AcAksA bile ...	Teknoloji ve bilimdeki gelişmeler Sanal Alışveriş Tüketim Çılgınlığı Yapay Zekâ Robotik Kodlama	Robotlar İş başında Uluslararası Gençlerin Geleceğe Bakışı Distopya / Ütopya (Kurgusal Metin)
		Dil İfadeleri	
		- Söz hakkı alabilir miyim/Bir şey söyleyebilirim mi? *** Bana göre sanal alışveriş insanların tüketim çılgınlığına sevk etmektedir. *** Sonuç olarak/sonuçta/ uzun lafın kısası(...) *** Dinlediğiniz/İginiz/sabırınız/zaman ayırdığınız için teşekkür ederim/ediyorum. *** - Varsayalım (ki)/ varsayıyorum/diyelim (ki)/ farz edelim (ki) 50 yıl sonra gerçek para kullanımı sona erdi. Kredi kartı ile alışveriş, tüketim çılgınlığına sebep olmaz mı?	- Büyük ihtimale/ muhtemelen/ mümkün/olası 50 yıl sonra alışveriş yapmak sadece sanal ortamda mümkün olacak. *** - Alışverişin sadece sanal yapılmA-sı durumunda/hâlinde/ yapıldığı takdirde tüketim çılgınlığı önlenemez bir hâl alacaktır. *** - Gelecekte insanların yaptığı birçok işi robotların yapacağını düşünüyoruz. Böyle bir durumda dünyada işsizlik geleceğin en büyük toplumsal problemi olarak görülüyor.

7. TEMA
Kültür Atlası
KAZANIMLAR

Dinleme/ İzleme	Konuşma		Okuma	Yazma
	Sözlü Etkileşim	Sözlü Üretim		
1. Dinlediklerinde/ izlediklerinde kültürel özellikleri belirler. 2. Dinlediğini/ izlediğini içerik, anlatım ve beden dili açısından değerlendirir. 3. Dinlediklerini/ izlediklerini içerik açısından karşılaştırır. 4. İlgili veya ihtiyacına yönelik bilimsel bir sunumu takip eder. 5. Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler. 6. Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki ana düşünce ve yardımcı düşünceleri belirler.	1. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlamalar, davetler, bayram, temenni, dilek, taziyе, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri kullanarak diyaloglara katılır. 2. Diyaloglarında karşılaştırmalara yer verir. 3. Kültürel bir öge/ gelenek veya mekânna ilişkin konuşmalara katılır. 4. Etkileşime dayalı etkinlik veya oyunlara, ilgili söz varlığını kullanarak katılır.	1. Kültürel bir öge/ gelenek veya mekân hakkında konuşmalar yapar. 2. Bir etkinliğe ilişkin değerlendirmeler yapar. 3. Konuşmalarını bir konu ve ana fikir etrafında planlar. 4. İlgili alanına giren kültürel bir konuda (gelenek, ülke, alışkanlık, âdet vb.) görsellerle desteklenmiş sunum yapar. 5. Görsel öğelerle verilen bilgileri anlatır.	1. Metinlerdeki ana ve yardımcı düşünceleri belirler. 2. Metinde geçen kültürel özelliklere ilişkin bilgileri belirler. 3. Kültürel bağlamlara (gelenekler, kutlama, davet, tebrik, bayram, taziyе, anma vb.) uygun kalıp ifadeleri anlamlandırır. 4. Bir metinden istenilen bilgileri seçer. 5. Herhangi bir etkinliğe ilişkin eleştiri/yorum veya değerlendirme ifadelerini ayırt eder. 6. Karmaşık metinlerdeki karşılaştırma unsurlarını belirler. 7. Aynı konuda yazılmış metinleri içerik açısından karşılaştırır. 8. Metin içi ve/veya metinler arası karşılaştırmalar yapar.	1. Kültürel bağlama uygun kutlama ve tebrik mesajları/ metinleri yazar. 2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri kullanarak metinler yazar. 3. Tanıtım içeren metinler yazar. 4. Karşılaştırmaya dayalı metinler yazar. 5. Tarif ve/veya talimat içeren metinler yazar. 6. Ayrıntılı betimleyici metinler yazar.
İletişimsel İşlevler, Dil Yapıları, Örnek Konular, Dil İfadeleri				
İletişimsel İşlevler	Dil Yapıları	Örnek Konular		
* Kültürler hakkında bilgi isteme, bilgi verme * Etkinlikler hakkında bilgi isteme, bilgi verme * Karşılaştırma * Sıralama - Süreçleri anlatma * Betimleme * Kutlama/tebrik etme * Dilek/temenni bildirme * Değerlendirme * Tanıtma	*Zarf fiiller *-Ardl, -yordU..., -ken, -mAktAyken, -mAksızln, -cAslnA, -DiğlndA, -Diğl sırada, -Diğl zaman * Uygun edatlar ve bağlaçlar	Farklı kültürlerde evlilik ritüelleri, âdetler, inançlar vb. Türk Mutfağı (Düğün bağlamında) Kültürleri Tanıtın Belgesel Doğumdan ölüme âdetler ve gelenekler (çocuğa isim verme vb.) Takvimsel Ritüeller (Nevruz, Hıdırellez)		
		Dil İfadeleri		
		- Geçen yıl bu zamanlarda, dün bu saatlerde ... *** - Düşüne gittiğimizde, gelin ve damada "Allah bir yastıkta kocatsın." deriz. *** - Evliliklerde sevgi ve saygı karşılık beklemeksizin gerçekleşir. *** - Düşün bittiğinde/ bittiği sırada/bittiği zaman sabah olmak üzereydi. *** - Eskiden düşünler evlerde/bahçelerde yapılırken günümüzde daha çok salonlarda yapılıyor		

Dil öğretim programlarının öğrencilere kazandırmayı hedeflediği temel amaçlardan biri dil becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra bu becerilerin sürekliliğini ve kalıcılığını sağlamaktır. Dil, sürekli maruz kalmayı ve aktif kullanımı gerektiren dinamik bir yapıdadır. Bu nedenle öğretim programları öğrencilerin öğrendiklerini unutmalarını engelleyecek tekrar, pekiştirme ve bağlam içinde kullanım gibi çeşitli yöntemleri içermelidir. Buna ek olarak öğretim programları dil becerilerini dengeli bir biçimde geliştirilmesine de yardımcı olmaktadır.

Kısaca Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) etrafında meydana getirilen bu öğretim programları dil öğrenme süreçlerini evrensel, planlı ve çerçevesi olan bir sistem haline getirmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu tür bir program, öğrencilerin sadece kuralları öğrenmesini değil, aynı zamanda dili aktif ve etkili bir şekilde kullanabilmesini sağlayan bir yapı halinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğretirken Dil Bilgisinin Geliştirilmesi

Türkçe hedef dil olarak öğretilirken sadece dil bilgisi kurallarının ezberletilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Bu öğrendikleri kuralların günlük yaşantılarında verimli bir şekilde kullanılması da gerekmektedir. Bu doğrultuda Türkiye Maarif Vakfı'nın prensiplerini belirlediği ve temeli oluşturduğu öğretim programının uyulması önem arz eder. Bu programda tüm dil düzeylerine dil bilgisi kuralları eşit bir şekilde paylaştırılmıştır. Konuların kolaylık ve zorluklarına göre başlangıç seviyesinden ileri düzeye göre dağıtılmıştır. Dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin sınıf içinde birbirleriyle kuracakları iletişim dilinin Türkçe olması hususunda yüreklendirilmelilerdir. Böylece Türkçe öğretiminin sağlam bir temel üzerinde inşa edilmeye başlanacaktır. Sonrasında öğrenci merkezli, iş birliğini destekleyen, sorgulamaya ve tartışmalara açık olan bir ortamı yaratılmaya özen gösterilmelidir. Takım arkadaşları ile birlikte çalışmalar yapabilecekleri etkinlikler oluşturulmalıdır. Bu sayede dil bilgisi kuralları daha aktif bir şekilde öğrenilmeye başlar. İştme duyusunun çalıştırdığı ve görsel öğeleri içeren materyallerin de dil bilgisi becerisini geliştirmedeki katkıları yadsınamaz. Kelime ve kutu oyunları, bulmacalar sınıf içi küçük yarışmalar gibi etkinlikler ile dil bilgisi kuralları pekiştirilebilir. Öğretilen konunun geçtiği şarkı sözleri, dizi-

film replikleri, videolar, ses kayıtları, şemalar farklı öğrenme stillerine ulaşabilir.

Dil bilgisi öğretiminde sadece planımızdaki kuralları öğretmek dersi tamamlamak için tek başına yeterli değildir. B2 seviyesine gelmiş olan bir öğrenci kolaylıkla mecaz anlamlı terimleri tespit edebilir. Dil bilgisi kuralları öğretilirken verilen cümleler Türk kültürüne ait atasözlerinden, deyimlerden ve (şiir, efsane, deneme, makale, öykü gibi) edebi metinlerden yararlanılarak yazılmalıdır.

Dil bilgisi konuları basitten karmaşığa doğru ilerlemeli ve öğrencinin seviyesine uygun olarak sunulmalıdır. Öğrenciler önce kolayca anlaşılabilen temel cümleler ile karşılaşmalı ardından daha karmaşık bir halde bulunan çekimli fiilleri görmelidir. Örnek olarak önce isim tamlamaları öğretilir. (vişne suyu) Ardından tamlamalar ile cümle kurulur. (Vişne suyu çok soğuk mu?) En sonunda daha karmaşık bir cümle yapısı ile karşılaşır. (Dün sizin mahalledeki marketten aldığım vişne suyu soğuktu.)

Yabancılar Türkçe öğretiminde Türkçe ana dili olarak konuşanların kullandığı şekilde öğretilmelidir. Öğrencilerin anlamalarını kolaylaştırmak ve daha hızlı anlamalarını sağlamak adına onların konuştukları ya da yazdıkları gibi dil bilgisi öğretiminden kaçınılmalıdır. Örneğin “Ben iki saat gidecek, ama sen gelmeyecek” gibi cümlelerin kurulması öğrencilerin iyelik eklerinin hatalı bilgi öğrenmesine neden olabilir. En kötüsü de bu hatalı öğrenmeyi doğru bilgi gibi kabul edebilirler. Bu da bizim hiç isteyeceğimiz bir durum değildir. Özellikle temel seviyedeki öğrencilere dil bilgisi öğretilirken bu tarz hatalara göz yumarsak öğrenci onun yanlış olduğunu fark edemeyecek ve B2-C1 gibi ileri seviyelere geldiğinde bu hatalar devam edecektir. Böyle bir durumla karşılaşmamak için örnek verdiğimiz cümlelerin tamamı Türkçenin yapısal dil bilgisi kurallarına uygun olmalıdır.

Dil bilgisi öğretiminin, doğru konuşma ve yazmaya olduğu gibi doğru düşünmeye de katkısı vardır (Sever, 2004) Öğrencilerin hedef dilin dil bilgisi kuralları öğretilirken planlı, tutarlı ve aynı zamanda analitik düşünme becerisi de kazandırılmaktadır.

Yapılandırıcı yaklaşımla birlikte hayatımıza giriş yapan sezdirme metodu, dil bilgisi kurallarının öğrencinin kendi girişkenliği ile keşfedilmesini hedeflemektedir. Dil bilgisiyle ilgili terim ve kurallar öğrencilere doğrudan verilmez. Öğrenciler onları tıpkı bilimsel bilgiler

gibi çeşitli hipotezler kurarak keşfederler (Güneş, 2013b: 87). Sezdirme yöntemi ile öğrenci sınıf içerisinde aktif olmaya başlar. Dil bilgisi yapılarını keşfeder. Dil bilgisi kavramlarının direkt verilmesi dersin öğretmen öncülüğünde devam etmesine sebep olacağı için öğrenciyi sadece dinleyici konumuna düşürebilir. Bir süre sonra dikkatinin dağılmasına ve dersten kopmasına neden olabilir.

Bir dil bilgisi kuralı tamamen kazanılmadan diğer konulara veya ünitelere geçilmesi önerilmemektedir. Öğrenme aşamasının temeli yerli yerinde olarak sağlam bir şekilde atılmadıkça her darbeye sarsılabilir. Bu yüzden bir bina inşa edilirken öncelikle çok güçlü bir temelin olması gerekir. İşte sırf bu yüzden dil bilgisi öğretilirken de temel sağlam atılmalıdır. Çünkü temel ne kadar sağlam ve güçlü olursa üst katlar da o kadar dayanıklı ve sarsılmaz olacaktır. Temel bilgiler eksik ya da yanlış öğrenildiyse yeni bilgiler eklemek çok daha zor olacaktır.

Kendi ana dilinin dil bilgisine hâkim olamayan öğrencilerin hedef dilin dil bilgisi kurallarını öğrenmelerinde güçlükler yaşanır. Öğrendikleri dil bilgisi kurallarını kendi diliyle kıyas yapabilen öğrenciler hedef dili daha kolay öğrenmektedirler.

Dil bilgisi öğretilirken kurallara aşırı bir şekilde bağlı kalınmamalıdır. Sadece kuralları öğretmek öğrenciler için kalıcı olmayabilir. Bu sebeple öğrenmeler de zorluk yaşanabilir. Kurallara aşırı odaklanmak dil bilgisinin sadece teknik olarak öğrenilmesine sebep olur. Bu da normal yaşantılarında dili nasıl kullanacakları hususunda problemleri beraberinde getirir. Dil sadece kurallardan oluşan sınırlı bir yapı değildir. Aynı zamanda iletişimi sağlayan bir esastır. Öğrenciler, dil bilgisi kurallarını öğrenirken konuşma, yazma, dinleme ve okuma gibi diğer becerilerle bütünleştirilmelidir. Örneğin 'geçmiş zaman' ı öğrenen bir öğrenci kendi geçmiş deneyimlerini hem yazılı olarak hem sözlü olarak zorlanmadan anlatabilmelidir. Sonuç olarak dil bilgisi öğretimi sadece kuralların öğretilmesiyle sınırlandırılmamalıdır. Dil bilgisi, iletişimsel becerilerle tamamlanılarak öğretilmeli ve öğrencilerin dili doğal bir şekilde kullanmaları için fırsatlar verilmelidir.

Dil bilgisi kurallarının sadece teorik olarak verilmesi soyut bir şekilde kalmaktadır. Öğrencilerin bu kuralları anlamlı bir şekilde nasıl kullanabilecekleri hususunda birçok soru işareti bırakabilir. Örneğin, "şimdiki zaman" kuralını sadece formülüyle (fiil kökü + (I)-yor + kişi eki) öğretmek, öğrencilerin bu kuralı günlük konuşmalarda nasıl kullanacaklarını anlamalarına yetmeyebilir.

İyi bir ana dili eğitimi öğrencinin diğer derslerde başarılı olması açısından da önemlidir. Akademik hayatını mutlaka desteklemelidir. İyi okuyamayan, okuduğunu anlayamayan bir öğrencinin hemen hemen bütün derslerde başarısız olması muhtemeldir. Öğrenci, herhangi bir ders kitabındaki cümleleri okurken o cümlelerin öğelerini, tamlamalarını, yargı kümelerini ve noktalama işaretlerini anlam yönünden dikkate almazsa o kitaptaki bilgileri sağlıklı kavrayamayabilir (Göğüş, 1978).

Konu anlatıldıktan sosyal hayatlarında karşılaşabilecekleri örneklerle açıklanması öğrenmeyi daha kalıcı bir hale getirmede yardımcı olacaktır. Örneğin, B2 seviyesindeki "Soru cümlelerinde dolaylı anlatım" kuralını öğretirken öğrencilere bir tatil planı üzerinden örnekler sunulabilir: "Yarın İstanbul'a gidecek misin? Müzeleri gezecek misin?" Bu tür soruları dolaylı anlatıma çevirebiliriz. Bu sayede öğrencilerin dil bilgisi kurallarını doğal bir şekilde öğrenmelerine ve bu kuralları gerçek yaşamda kullanmalarına yardımcı olur.

Dil bilgisi hatalarına hızlıca müdahale edilip hemen geri bildirim verilmelidir. Hataların hızlı bir şekilde düzeltilmesi öğrenciler için çok önemlidir. Anında geri bildirim verilmesi öğrencilerin yanlışlarını devam etmelerinin önüne geçer ve doğruyu kısa sürede öğrenmelerini sağlar. Dil bilgisi öğretiminde öğretmen sabırlı ve destekleyici bir rolde olmalıdır.

B2 Dil Seviyesindeki Zarf Fiillerin Öğretiminde Kullanılabilecek Ders Materyali

Etkinlik: Zarf Fiillerle Yaratıcı Hikâye Yazma

B2 seviyesinde zarf fiiller çok fazladır. Bundan dolayı derste o haftanın konusu olan hangi zarf fiil öğretildiyse o grup üzerine etkinlik uygulanabilir. (Örneğin yedinci üniteadaki zarf fiiller şunlardır: Zarf fiiller: -ArdI, -yordU..., -ken, -mAktAyken, -mAksIzIn, -cAsInA,

-DIğIndA, -DIğI sırada, -DIğI zaman

Etkinliği bu zarf fiiller üzerine planlayacağız fakat diğer zarf fiiller üzerinde de planlanabilir.

1. Etkinliğin Amacı:

Bu etkinliğin temel amacı öğrencilerin zarf fiilleri özgün bir şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Derste işlenen zarf fiiller ile kendilerine ait olan yaratıcı bir hikâye yazmaları istenir. Öğrenciler bu etkinlik ile beraber öğrendiği kurallar sadece teori de kalmayacak pratikte de öğrendiklerini uygulayabilecekler. Öğrendikleri kuralları ezberlemek yerine verilen fiillere uygulayarak kendi hikayelerini yazabilecekler. Buna ek olarak öğrenciler grup çalışması yaparak birbirleriyle Türkçe iletişim kurabilecekler ve iş birliği içerisinde uyumlu olarak çalışmayı öğrenecekler. Öğrencilerden takım içerisinde farklı görevleri üstlenmeleri istenerek (Hikâye için karakter özelliklerini bulma, hangi zarf fiilleri kullanacaklarını seçme, kullanılan dil bilgisi kurallarının denetlenmesi, sunum yapma vb.) özgüvenlerinin ve motivasyonlarının artması sağlanır.

2. Hikâye Yazma:

Bu bölüm 30 dakikadan oluşmalıdır. Etkinlik başlamadan önce öğrencilere yapmaları ve uzak durmaları gereken davranışları tek tek açıklar. Grup üyelerinin görev dağılımlarını eşit bir şekilde yapmaları konusunda uyarır. Etkinlik için verilen süre hakkında bilgilendirme yapılır. Sonra gruplar karma bir şekilde oluşturulur ve etkinliğe başlanılır.

Gruplar en az 5 kişiden oluşur. Takımdaki herkesin görevleri ve sorumlulukları belirlenir. Örneğin bir temsilci hikâyenin ana hatlarını oluşturur. Hikâyenin konusunu belirler. Bir öğrenci zarf fiil uzmanı seçilir. Hikâyede kullanılacak olan zarf fiilleri tespit eder ve doğru kullanılıp kullanılmadığının kontrolünü sağlar. Bir diğer grup üyesi öğretmenin hikâyede kullanılması için tahtaya yazdığı zarf fiil listesini kontrol eder ki hiçbirisi eksik kalmasın. Başka bir takım üyesi hikâyede geçecek olan kahramanları, bu kahramanların kişilik özelliklerini, hikâyenin konusunu ve olay örgüsünü belirlemek için seçilir. Hep birlikte bir beyin fırtınası çalışması yapıldıktan sonra ortaya atılan fikirler doğrultusunda grup çalışması başlar. Tüm bu etkinliğin kontrolünü sağlamak için grup başkanı seçilmesi istenilir. Grup başkanı ayrıca sunumu yapacak olan kişi olur. (Türkçe dil bilgisini en iyi bilen biri olabilir.) Tüm grup zarf fiilleri hikâyenin hangi bölümlerinde kullanacaklarını tartışır ve beyin fırtınası yaparak ortak bir karar

verirler. Bu sayede hikâye oluşmaya başlar. Öğrenciler hikayelerini yazarken öğretmen de sınıftaki tüm takımları tarafsız ve adil bir şekilde destekleyerek motivasyonlarını yükseltir. Öğrencilere rehberlik eder.

Sunumcu - Grup başkanı: Hikâyeyi sınıfa sunmakla görevlidir

3. Gözden Geçirme ve Düzenleme:

Bu bölüm için sadece 5 dakika süre verilir. Öğrenciler bu sorumluluğu verdikleri takım arkadaşlarıyla birlikte yazdıkları hikâyeleri son kez gözden geçirerek kontrol ederler. Zarf fiillerin doğru kullanıldığından emin olduktan sonra sunum yapmaya hazır olurlar.

4. Sunum:

Sunuma verilen süre her takım için 5 dakika olmalıdır. Başkanlar grubun yazdığı hikâyeyi sınıfın önünde okumakla görevli oldukları için sırayla kürsüye çıkartılırlar.

Sunum aşamasında hikâye yazımı kadar aktarılması da çok önemli olduğu için telaffuzlara, vurgu ve tonlamalara dikkat edilmelidir. Kelimeleri tam ve eksiksiz bir şekilde aktarabilmek çok önemlidir. Hikâyeyi dinleyenlerin tam ve eksiksiz olarak anlayabilmeleri gerekmektedir.

Hikâyelerin sunulduğu sırada diğer grup üyeleri çok dikkatlice dinlemeli ve hangi zarf fiillerin kullanıldığını tespit etmelidir. Kullanılan zarf fiillerde hata olup olmadığına karar verilmelidir fakat hatalar ya da eksiklikler sunum sırasında değil sunum bittikten sonra konuşmaları için verilen sürede dile getirilmelidir.

5. Geri Bildirim ve Tartışma:

Sunum sonrası, diğer takım üyeleri hikâyede kullanılan zarf fiilleri irdelleyerek güçlü ve geliştirilmesi gereken yönleri dile getirebilirler. Örneğin hikâyenizde '-DIĞIndA' ve '-DIĞI için' yapılarını çok iyi kullanmışsınız fakat -mAKsIzIn yapısını kullanmamışsınız, bir sonraki hikâyenizde bunu da ekleyebilirsiniz." şeklinde geri dönütlerin verilmesi beklenir. Sunum yapan takımın bu yorumlara katılıp katılmadıkları sebepleriyle açıklanır. Bu şekilde tüm takımlar sunumlarını aynı sırayla gerçekleştirir. Sunum yapan grup diğer gruplar tarafından puanlandırılır. (Puanlama Anahtarına aşağıda yer verilmiştir.)

Puanlama Anahtarı :

Puanlama Anahtarı						
Grup Adı:	Dereceler					
Ölçütler	Çok İyi (5)	İyi (4)	Normal (3)	Orta (2)	Zayıf (1)	Kötü (0)
Zarf fiiller doğru bir şekilde kullanılmış.						
Beden dilini etkili bir şekilde kullandı.						
Hikâye etkileyici ve akıcıydı.						
Dil bilgisi kuralları hatasız kullanılmış.						
Gereksiz tekrara yer verilmemiş.						
Cümleler Türkçesinin yapısına uygun olarak yazılmış.						
Hikâyenin anlatımındaki olaylar bir bütünlük içerisinde.						

6. Ödüllendirme ve Motivasyon:

Tüm sunumlar bittikten sonra tam puan (35) alan grup ya da tam puana en yakın puanı kazanan grup birinci seçilir. Kazanan grup ödüllendirilir. Etkinliğe katılan tüm öğrencilerin çabaları için tebrik edilir.

Bu etkinliğin bazı ufak kısıtlamaları bulunmaktadır. Bunlar:

- 30 dakika yaratıcı yazma için öğrencilere az gelebilir. Öğrenciler eğer planlı bir şekilde ilerlemezlerse zaman yönetimini konusunda sorun yaşayabilirler.
- Bazı öğrenciler (sosyal grup çalışmalarını sevmeyenler için) bu etkinliğe aktif olarak katılım sağlamayabilirler.
- Hazırlanan etkinlik B2- C1 seviyelerine uygun olsa da başlangıç seviyeleri olan A1 ve A2 için zorlayıcı olabilir.

Öğrencilerin hikayelerini yazma konusunda heveslendirmek için önceden çalışma kağıtları tasarlanabilir. Bu çalışma kâğıdı verildikten sonra tahtaya kullanmaları gereken kendi seviyelerine uygun 20 tane zarf fiil yazılır. Ek kâğıt verilmeyeceği bu sayfaya en az 100 kelimelik kendilerine ait bir hikâye yazmaları söylenilir.

Örnek etkinlik için çalışma kâğıdı şu şekilde hazır olarak öğrencilere verilebilir:

Etkinlik: Bağlaç Avı

Etkinliğin Ulaşılması Beklenen Hedef Kazanımları:

- Öğrenciler derste öğrendikleri bağlaçları görevlerine göre kategorize edebilecekler.
- Bağlaçların cümleye kattıkları anlam pekiştirmelerini kavrayabilecekler.
- Boş bırakılan cümlelerin anlamına göre en uygun bağlacı bulabilecekler.
- Kullandıkları bağlaçlar ile kendi yaratıcı cümlelerini oluşturabilecekler.

- Takım çalışması yaparak iş birliği yapabilme, empati, eleştirel düşünme gibi becerilerini geliştirebilecekler.

Bu etkinlik için gerekli olan materyaller şu şekildedir:

- İçerisinde kendi seviyelerine uygun olan cümle kartları
- Çeşitli bağlaçların yazıldığı bağlaç kartları
- Öğrencilerin cevaplarını yazabilecekleri bir form (isteğe bağlı).

Öğretmen, öğrencilerin seviyesine uygun bağlaçlar ve eksik cümleleri seçmelidir. Seçtiği cümleleri ve bağlaçları renkli fon kartonlarının üzerine yazmalıdır. Cümlelerdeki bağlaçların yazılacağı alanları boş bırakmalıdır. Kaç tane grup bu etkinliğe katılacaksa o sayı kadar cümle ve bağlaç kartları hazırlanmalıdır. Seçilen bağlaçların işlevleri önemlidir. Çünkü öğrencinin bağlaçların görevlerini öğrenip öğrenemediklerini bu etkinlik sayesinde anlamış olacağız. Örneğin:

Karşıtlık bağlaçları → “ama, fakat, lâkin, yalnız, ancak, ne var ki, ne yazık ki...”

Sebebi- sonuç bağlaçları → “çünkü, madem(ki), zira, nasıl ki...”

Zaman bağlaçları → “bundan böyle, ne zaman ki..” gibi.

Cümle kartlarına yazılacak örnek cümleleri şu şekilde verebiliriz:

----- çok çalışırsan B2 sınavında başarılı olabilirsin. (eğer)

Çok yorgundum. ----- ders çalışmayı hiç bırakmadım.
(buna rağmen)

Cümlelerini özenle seçsen iyi olur. ----- söylediklerinin bizim için bir geçerliliği olmayacak. (aksi takdirde)

Onun çok meşgul olduğunu sanıyordum, _____ boşmuş.
(meğer)

Bağlaç kartları:

meğer

buna rağmen

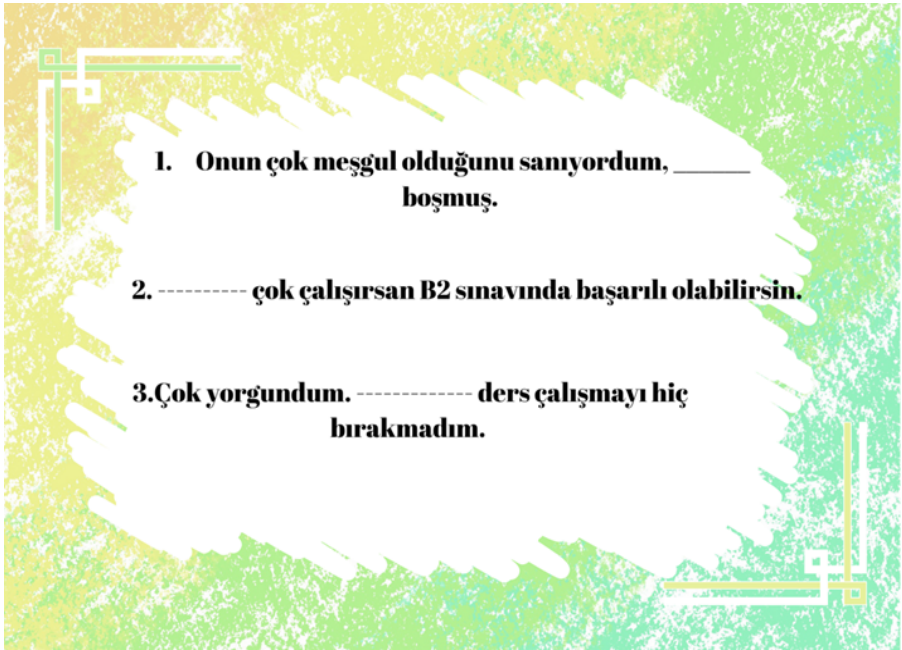
ancak

aksi takdirde

Bunun gibi derste hangi bağlaçlar anlatıldıysa o bağlaçları kapsayacak olan 20 tane cümle kartı ve 20 tane bağlaç kartı hazırlanmalıdır. (her grup için ayrı kartlar hazırlanmalı. Öğrenciler 4-5 kişilik gruplara ayrılmalıdır. Her gruba aynı cümlelerden ve aynı bağlaçlardan oluşan kartları dağıtılmalıdır. Öğrencilerden cümlelerin anlamlarına uygun olan bağlacı bulmaları istenilir. Bağlaçları en doğru ve en hızlı şekilde bitiren grup verilen bağlaçlarla ilgili kendi cümlelerini yazmaya başlar. 15 dakika sonunda tüm kartlar ve yazılan bağlaçlar beraber kontrol edilir. Hata oranı en az olan veya hatasız bir şekilde etkinliği bitiren grup kazanır.

Kontrol edilirken yapılan yanlışlara öğretmen tarafından müdahale edilmelidir ve hatalar anında düzeltilmelidir.

Örnek Cümle Kartı:

Örnek Bağlaç Kartı:

Bu kartlar ve örnekler çoğaltılıp çeşitlendirilebilir.

SONUÇ

Dil bilgisi öğretimi dili derinlemesine öğrenmede hayati bir öneme sahiptir. Sayın Korkmaz'ın dil bilgisi tanımı da önemli bir yer tutar. Korkmaz'a göre (2003: 68) dil bilgisi, "Çeşitli düzeydeki okullarda Türkçenin ses, şekil ve cümle yapısı ile cümlenin öğeleri arasındaki anlam ilişkilerini öğreten bilgi dalı; bu bilgileri veren dersin ve kitapların adı" dır.

Dilin kurallarının öğretilmesindeki ana amaç sadece bir öğretim aracı olarak kalmak değil, aynı zamanda kültürel bir gerekliliği de ifade etmektir.

Türkçe öğretiminde dil bilgisi kuralların ezberci bir zihniyetle öğretilmesinden ziyade dilin kullanımını geliştirmesi üzerine kurulu olmalıdır. Buna ek olarak yabancılara Türkçe öğretimindeki ve ana dili olarak Türkçe öğretimindeki dil bilgisi anlam odaklı ve pratik kullanımı destekleyen bir yaklaşımla öğretilmelidir. Geleneksel yöntemler, dil bilgisi kurallarını öğrencilere hazır bilgi olarak sunarken çağdaş

teknikler öğrencilerin bu kuralları keşfetmesini yaşayarak öğrenmesini hedefler.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi eğitimi dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunurken aynı zamanda bireylerin akademik performanslarını da artırır. Öğrencilerin farklı metin türleri arasında ilişki kurmaları, metinleri hatasız bir şekilde değerlendirebilmeleri, savundukları fikirlerini yazılı ve sözlü olarak akıcı bir şekilde aktarmalarını ancak dil bilgisinin sistem hassasiyetlerinin azalmasını istemiyorsak dil bilgisinin sadece kurallar dizisi olarak öğretilmemesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretim sürecinde öğrencilerin aktif rol almalarını sağlamak ve öğrencilerin ilgilerini canlı tutabilmek için teknoloji ile dil bilgisi derslerini entegre etmemiz gerekebilir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilerin dili akıcı ve doğal bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak için planlı ve düzenli bir yaklaşım gerekir. Bu süreçte öğrencilerin öğrenme başarılarının gelişmesinde doğrudan rol oynayan materyaller kritik bir unsurdur. Yabancılar Türkçe öğretiminde materyaller, hem öğretmenin ders anlatımını kolaylaştırırlar hem de öğrencinin dili kavramasında ve anlamasında büyük bir sorumluluğa sahiptir. Materyaller diğer becerileri (okuma, yazma, dinleme, konuşma) de desteklerler. Her öğrencinin öğrenme şekli ve hızları birbirlerinden farklıdır. Bu nedenle öğretim sürecini bireyselleştirmek, materyallerden faydalanmak dil bilgisi kurallarını daha verimli bir şekilde öğrenilmesinde yardımcı olmaktadır.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) dil öğretimi ve öğrenimi alanında uluslararası bir ölçekte itibarı olan genel geçer bir yol haritası olarak kabul edilir. Bu metnin, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi (YTÖ) sürecinin genelleştirilmesinde de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Örnek verecek olursak AOBM, dil öğrenimini A1 (başlangıç) ile C2 (ileri düzey) arasında tanımlanan altı seviyeye ayırarak dil öğretim süreçlerinin standartlaştırılmasını sağlamıştır. Bu çerçevede, çeşitli ülkelerde ve diğer kurumlarda öğretilen Türkçe derslerinin evrensel bir dengede olmasında katkı sağlamıştır. Yapmış olduğumuz bu çalışmamızda B2 seviyesi için hazırlanmış olan Maarif Vakfı'nın Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programına yer verilmiştir. Tablo1'de gösterilmiştir.

Türkçe öğretim sürecinde sadece dil bilgisi kurallarını vermek dil öğrencileri için kısıtlayıcı bir durumdur. Öğretilen dil bilgisi kurallarının öğrenciler tarafından günlük yaşamda etkin bir şekilde kullanılması da hedeflenmelidir. Öğrencilerin bu kuralları aktif olarak uygulayabilecekleri etkinliklerle desteklenmesi, öğrenme sürecini daha etkili ve kalıcı hâle getirir. İletişime dayalı interaktif etkinlikler, problem çözme temelli aktiviteler ve canlandırma etkinlikleri öğrencilerin dil bilgisi yapılarını hayatın akışındaki bağlamlar ile kullanmalarında destekler. Ayrıca dil bilgisinin gerçek hayattaki kullanımını somutlaştırmak için şarkılar, filmler, videolar ve sesli materyaller gibi görsel-işitsel kaynaklar öğrenmeyi daha anlamlı hâle getirir.

Dil bilgisi öğretiminde kurallara gereğinden fazla önem vermek, öğrencilerin kapasitelerini zorlamanın yanında dilin doğal akışını da engelleyebilir. Dil bilgisi canlı bir sistemdir. Bu yüzden, dil öğretimi sürecinde öğrencilerin dili etkili ve güçlü bir şekilde ifade edebilmelerini sağlayacak etkinlikler kullanılmalıdır ve iletişim odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir.

KAYNAKLAR

- Açıklamalı Dil bilim Terimleri Sözlüğü, ABC Kitabevi, İstanbul.
- Adalı, O. (1983). Anadili olarak Türkçe öğretimi üstüne. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, C. XLVII, 379-380.
- Aksan, D. (1975). Ana dili. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, C. XXXI, 285.
- BARIN, Erol-DEMİR, Celâl (2008), Türk Dil Bilgisi 2: Biçim Bilgisi, 1. Baskı, Öncü Kitap, Ankara.
- Chomsky, N. (2001). Dil ve Zihin (Çev. Ahmet Kocaman). Ankara: Ayraç Yayınları
- Ergin, M. (2002). Üniversiteler için Türk dili. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gencan, T. N. (2001). Dilbilgisi. Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Göğüş, B. (1978), Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi, Gül Yayınları, Ankara.
- Göğüş, B. (1978). Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi. Ankara: Gül Yayınları.
- Graves, K. (2008). The Language Curriculum: A social contextual perspective. Language Teaching 41: 2, 147-181
- Güneş, F. (2013). Dil bilgisi öğretiminde yeni yaklaşımlar. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2(7).
- Güneş, F. (2013b). Yapılandırıcı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 9(3), 171-187
- Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi grameri (Şekil Bilgisi). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sağır, M. (2002). İlköğretim okullarında Türkçe dil bilgisi öğretimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sever, S. (2004). Türkçe öğretimi ve tam öğrenme. Ankara: Anı Yayıncılık
- TELC (2013). Diller için Avrupa ortak başvuru metni. MEB Yayınları.
- Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2018
- Vardar, Berke; Güz, Nüket; Huber, Emel; Senemoğlu, Osman; Öztokat, Erdim; (1998)

VI. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde C1 Düzeyi Dil Bilgisi

Uygar SOLAK

"Türk Milletinin dili, Türkçedir. Türk Dili dünyanın en güzel, en zengin ve en kolay dilidir."

Mustafa Kemal Atatürk

GİRİŞ

Dil, insanların kendi aralarında iletişim kurmak, duygu ve düşüncelerini ifade etme ihtiyacın için kullandığı bir sistem ve olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her dilin, kendine has özgün bir yapısı ve zenginliğinin var olduğu bilinmektedir. Dil sürekli olarak kendini yenileyen, değişip ve gelişen diri bir olgudur. Dil sadece insanların kendi aralarında iletişim kurmak için kullandığı bir araç değildir, aynı zamanda kültürel ve sosyal kimliğin de önemli bir parçasıdır. Dil, bireylerin düşünce, duygu ve bilgilerini paylaşarak anlaşmayı sağlamakta; beraberinde düşünme, öğrenme, sosyalleşme, kimlik yaratma ve kültür aktarmada rol oynamaktadır (Solak, 2024, s.38). Dil insan ilişkilerini, toplumsal statü ve rolleri belirlemede bir araç olarak öneme sahiptir.

Etkili bir iletişim aracı olarak dil alt ögeler ve bu ögelerin ilişkileri çerçevesinde kendine özgü kurallar sistemi olan ve içinde yaşadığı kültürü etkilenecek ve etkileyerek toplumdan izler taşıyan, zamanla değişen ve gelişen bir kavram olduğu bilinmektedir. Bireylerin duygu, düşünce ve izlenimlerini işaret veya kelimelerle paylaştıkları dil, kendi kuralları, yöntemleri ve çeşitli ögeleri olan bir sistemdir (Güneş, 2017, s.2). Sosyal yapının oluşmasında rol oynayan dil için Ergin (2013, s.3) insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan aracı, kurallara sahip olan ve gelişen canlı bir unsur; milletlerin bir araya gelmesini ve korunmasını sağlayan ortak ürün, seslerden oluşan yapı, zamanı bilinmeyen dönemlere ait gizli antlaşmalardır.

1. Yabancı Dil Öğretimi ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

1.1. Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı dil, insanın dünyaya geldiği andan itibaren çevresinde olan ve edindiği ana dilden farklı, içinde bulunduğu toplumun iletişim vasıtası olmayan, bilinçli ve planlı bir öğretim sürecinin sonunda o dili anadil konuşurlarıyla etkili ve anlamlı bir düzeyde öğrendiği dildir. Demircan'a göre (2002, s.17) uluslararası alanlarda bireysel veya kurumsal olarak çeşitli alanlarda ikili veya daha fazla ilişkinin oluşturulması ve sürdürülebilmesi için anadilin haricinde ortak diller öğrenilmelidir.

Dilin ortaya çıktığı dönemlerden günümüze kadar ki sürede ana dil öğrenimi ve öğretiminin haricinde savaş, göç, ekonomi, din vb. nedenlerle zorunlu veya isteğe bağlı olarak yabancı dil olarak öğrenimi ve öğretimi de süregelmiştir (Şengül, 2024, s.116). Yabancı dil öğretiminin M.Ö. 2225 yıllarında Akadların gelişmiş bir medeniyeti olan Sümerlerin dili öğrenmesiyle beraber başladığı söylenebilmektedir. Dil öğretimi öncelikle doğal yöntemlerde gerçekleştiği düşünülmektedir. Yazının gelişip yaygınlaşmadığı dönemlerde dil öğretiminin günlük hayatın içerisinde gerekli olan bilgilerin ve konuşma dilinin öğretilmesiyle gerçekleştiği düşünülmektedir.

Toplular tarih boyunca çeşitli nedenlerle birbirleriyle etkileşim içerisinde bulunmakta kültürel etkileşimle beraber dil bilimsel olarak da etkileşim kurmakta ve birbirlerini etkiledikleri söylenebilmektedir. Uluslar sadece karşılıklı olarak dil öğrenmekle kalmayıp sözcük aktarımı da gerçekleştirerek kültürel bir zenginlik yaratmaktadırlar. Bu durum beraberinde ulusların birbirleriyle olan ilişki düzeyi hakkında bilgi vermektedir (Bazin, 2010). Çünkü genel olarak yabancı dil öğretimi ticaret, bilim, eğitim gibi çeşitli alanlarda gelişmiş ülkelerin dillerine yönelik gerçekleşmektedir. Bu durum günümüzde ulusların dillerini yabancı dil olarak öğretme gayesini ve yarışını hızlandırmakta ve yaygınlaştırmaktadır. İnsanoğlu dünyada yaşadığı ve var olduğu sürece birbirinden farklı ortamlarda hayatını sürdürüp birbirinden farklı araç kullanma gereksinimi duyarak dili ve unsurlarını farklı gayelerde kullanma gereksinimi duymuşlardır. Bu sürekli değişim ise farklı dilleri öğrenme dürtüsü doğururken insanlarda

bu değişik dil öğrenme şartlarını farklı şekillerde uygulama yolları aradıkları bilinmektedir.

1.2. Yabancı Dil Öğretimi ve Dil Bilgisi

Yabancı dil öğretiminde dil bilgisi, dil öğrencilerinin öğrenilmesi amaç edinilen dili doğru ve faydalı bir biçimde kullanabilmesi için önemli bir rol oynamaktadır. Dil bilgisi, bir dilin kaidelerini ve yapısını belirler; kelimelerin nasıl sıralandığını, cümlelerin nasıl oluşturulduğunu ve anlamın nasıl iletildiğini açıklamaktadır. Yabancı dil öğretiminde dilbilgisi, öğrenilen dilin temellerini atmaktadır ve dil becerilerinin gelişim göstermesine yardımcı olmaktadır ancak, dil bilgisi öğretimi yalnızca kuralların ifade edilmesinden ibaret olmamalıdır; bu aşama, öğrencinin dil becerilerini ileri seviyelere taşıması ve dilin gerçek hayatta nasıl tatbik edeceğini kavramasıyla desteklenmelidir. Dil bilgisi öğretiminin tarihçesi Yunanca öğretiminin yapıldığı dönemlere kadar gitmektedir. Hinkel ve Fotos’a göre (2002, s.1) “2000 yıldan da fazla zamandır yabancı dil öğretiminin, başta dil bilgisel çözümleme yapmak ve yazılı eserleri çevirmek” anlamına geldiğini belirtmişlerdir.

Dil öğretiminde öğrencilerinin dikkat ve ilgilerinin dil bilgisel yapılara çekilmesinin zorunluluğu fıkri birkaç bin yıl öncesine dayanmaktadır. Dil bilgisine yoğunlaşılması dil öğretiminin lüzumlu bir bölümü olarak görülmektedir. Bugün hala sükse bir dil öğreniminden söz etmek için dilbilgisel enformasyonların kazanılmış olması gerekli görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde dil bilgisinin birçok rolü bulunmaktadır (Demirel, 2015).

Dilin Temel Yapılarını Öğretme: Yabancı dil öğretiminde dil bilgisi, dilin yapılarını anlamak için önemli bir araç görevi görmektedir. Öğrenciler, dil bilgisi kurallarını öğrenerek cümle söz dizimini, sözcüklerin görevlerini ve dilin işleyiş şekillerini öğrenebilir.

Dil Bilgisi ve Anlam İlişkisi: Dil bilgisinin, kelimelerin manasını belirleyen bir araç olduğu bilinmektedir. Öğrenciler, dilbilgisel kaideleri öğrenerek kelimelerin hangi bağlamlarda hangi anlamları aktaracağını anlayabilmektedirler.

Dil Bilgisi Hatalarını Azaltma: Yabancı dil eğitimi alan öğrencilerinin en sık rastladığı güçlüklerden birisi de dil bilgisel yanlışlıklar olduğu görülmektedir. Dil bilgisi kurallarını doğru bir biçimde öğrenmek, bu hataların önüne geçilmesine yardımcı

olmaktadır. Yanlış cümle düzenleri, yanlış zaman kullanımı veya yanlış sözcük sırası, anlam kaymalarına ve yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır. Dil bilgisine öğrencilere doğru dil yapılarını öğretmek ve dildeki hataları en düşük seviyeye düşürmek için gerek duyulmaktadır.

İleri Düzey Dil Kullanımı: Başlangıç seviyesindeki dil öğretiminde genellikle esas dil bilgisi kaideleri öğretilmektedir ancak ileri seviyelerde dil bilgisi, dilin daha girift yapılarının öğrenilmesini sağlamaktadır. İleri seviyede, öğrenci dildeki yan cümleler, şart cümleleri, edilgen yapılar gibi daha çetrefilli dil bilgisel yapıları öğrenmekte ve kullanmaktadır. Bu tür söz dizimler, öğrencilerin daha etkili ve karmaşık bir biçimde kendilerini açıklamalarını sağlamaktadır.

Dil Bilgisi ve Dil Becerileri Arasındaki İlişki: Yabancı dil öğretiminde dil bilgisi esaslarının öğretilmesi sadece teorik bir bilgi değil, aynı zamanda pratikle geliştirilmesi gereken bir araç olmaktadır. Dil bilgisi, dilin doğru bir şekilde kullanılabilmesi için lazım olan yapıyı sunmaktadır ancak asıl iletişim kabiliyetleri, öğrencinin bu yapıları doğal bir şekilde ve doğru bağlamda kullanabilmesiyle gelişim göstermektedir. Dil bilgisi konuları, konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerileriyle eş güdümlü bir şekilde öğretilmesi önem arz etmektedir. Örneğin, bir öğrenci bir dil bilgisi kuralını öğrenmiş olsa bile o kuralı doğru bir biçimde konuşma ya da yazma uygulamaları ile pekiştirmedeği sürece, öğrendiği kuralı doğru bir biçimde kullanamayacağı düşünülmektedir.

Kültürel Bağlamın Öğrenilmesi: Dil bilgisinin, bir dilin kültürel bağlamıyla yakından ilişkili olduğu bilinmektedir. Her dilin kendine özgü söylemleri, deyimleri, sosyal normları ve nezaket kuralları uzun zamanlarca var olmaktadır. Dil bilgisi öğretimi sürecinde, dilin kültürel özelliklerine ait bilgi sağlanması, öğrencilerin dili düzgün ve etkili bir biçimde kullanabilmesi için önem arz etmektedir.

Dil bilgisi öğretimi farklı ölçekler doğrultusunda yapılmaktadır. Konular da inceleme alanları, inceleme zamanları, öğretim alanları, öğretim gerekçeleri gibi farklı açılar var olduğundan farklı dil bilgisi öğretim çeşitleri meydana gelmektedir. Bu bağlamdan yola çıkarak Bölükbaş Kaya (2021, s.3) dil bilgisini birbirinden farklı on dört çeşitte ele almaktadır.

1. Pedagojik Dil Bilgisi	8. Durum Dil Bilgisi
2. Kuralcı Dil Bilgisi	9. Kuruluş Dil Bilgisi
3. Evrensel Dil Bilgisi	10. Karşılaştırılmalı Dil Bilgisi
4. Geleneksel Dil Bilgisi	11. İşlevsel Dil Bilgisi
5. Betimleyici Dil Bilgisi	12. Kuramsal Dil Bilgisi
6. Sözlüksel Dil Bilgisi	13. Zihinsel Dil Bilgisi
7. Bilişsel Dil Bilgisi	14. Üretici-Dönüşümsel Dil Bilgisi

Pedagojik dil bilgisi, kendi dilinden farklı bir dili ikinci veya yabancı dil olarak öğrenmekte olan öğrenciler için dizayn edilmiş bir öğretim çeşididir. Pedagojik dil bilgisinin gayesi, öğrenilmesi amaçlanan dilin bünyesi ile ilişkili kuramsal bilgileri öğretmen değildir, o dili yabancı dil olarak öğrenen bir öğrencinin anlayış ve anlatış kabiliyetlerini ileri seviyelere taşımak için lazım olan yapıların bilgisini sunmaktadır.

Kuralcı dil bilgisi, dilin toplumsal bölgelerde nasıl kullanıldığını tasvir etmektense o dilin nasıl kullanılıp ya da kullanılmayacağını gerekliliğini ayarlayan kaidelere odaklanmaktadır. Kuralcı dil bilgisi, dil bilgisel anlamda neyin doğruluğu ve neyin yanlışlığı hakkında sert kaideleri ortaya koymaktadır.

Evrensel dil bilgisi, insan dillerinin hepsinde ortak olan ve insanın var olduğu ilk andan itibaren kazanılmış birtakım kuralların var olduğunu savunmaktadır. Chomsky bu mefhumu, ilk olarak bütün insanların doğuştan sahip olduğu ve dil öğrenmeye olanak sağlayan “dil edinim aygıtı” olarak ortaya atmış ve savunmaktadır.

Geleneksel dil bilgisi, dili biçimsel yönünden inceleyerek dilin yapısına dair kapsamlı kaideleri incelemektedir. Bu bil bilgisi görüşü dili, dil biliminin prensip ve usullerini ele almadan değerlendirmektedir. Geleneksel dil bilgisi sınırlayıcı olduğundan öğrencilerin hayal gücü ve yaratıcı düşüncülerine engel olduğundan dolayı dilsel gelişimlerinde olumsuz etkiler bıraktığı görülmektedir.

Betimleyici dil bilgisi, hedef dilin günlük yaşamda yazılı ve sözlü anlama ve anlatma becerilerinden nasıl faydalandığını anlatan dil bilgisi türü olarak tanımlanmaktadır. Betimsel dil bilgisi görüşünde

sözcükler, deyimler, cümleler ve bu cümlelerin temelindeki ilke ve biçimlerin nesnel olarak ele alınması gerekmektedir. Bu dil bilgisi çeşidi bir dil araştırması olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözlüksel dil bilgisi ise dildeki söz varlığı ile söz diziminin karşılıklı zorunluluğu ve sürekliliğini belirlemek için kullanılan bir kavramdır.

Bilişsel dil bilgisi teorisi, dil yetisinin bilişin yapabildiklerinden özümselemeyeceğini, dile dair her duruma ait incelemenin temelinde bilincin tetkik edilmesine ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır. Bu dil bilgisi çeşidine göre, dil edinimi, dil öğrenme ve dili kullanma için belirleyici prensipler, diğer türden bilgilerin edinilmesi ve kullanılmasını belirleyen prensiplerle aynı olduğu görülmektedir.

Durum dil bilgisi, sözceyi bir fiil ve bu fiile belli durum bağlantıları ile bağlı isim dizimleri olarak anlatan, bunlar arasındaki anlam ilişkisinin yoğun yapıda ele almayı sezen dilbilim kuramı olarak görülmektedir.

Kuruluş dil bilgisi, içerikteki düşünsel anlama bağlı olduğundan kökleşmiş anlayıştaki anlambilim, söz dizimi ve edim bilim farklılığına karşı çıkmaktadır. Bu dil bilgisi türünde söz dizimi ve anlam bir tüm olarak anlatıldığından dolayı yabancı dil öğretiminde kullanışlı ve etkili olmaktadır.

Karşılaştırmalı dil bilgisi, soydaş dilleri ve diyalektleri birbirleri ile kıyaslayarak ele alan dil bilgisi çeşididir. Karşılaştırma tekniği ile çeşitli diller arasındaki bağlantıları, benzer durumları belirleyip dil ailelerini tespit etmeyi hedefleyen incelemeleri kapsamaktadır.

İşlevsel dil bilgisi, ayırt edilebilir bir dil bilgisi çeşidi olarak dilin biçimsel parçalarının fonksiyonlarını ve onların uygulama kaidelerini tetkik etmektedir.

Kuramsal dil bilgisi, farklı toplulukların dillerini tek tek incelemektense bütün dillerde kabul görmüş prensipleri ortaya koyar ve insan dilinin özelliklerini araştırmaktadır. Kuramsal dil bilgisi, dili soyut bir düzen olarak inceler ve dil ile ilgili genel teoriler yaratmayı hedeflemektedir.

Zihinsel dil bilgisi, bir konuşurun diğer konuşurların anlayabileceği bir dil yaratmasına müsaade eden beyinde muhafaza edilen verimli bir sonuç veren bir dil bilgisi türüdür. Aynı zamanda bu kavram “edinç” ve “dil yetisi” diye de bilinmektedir. Bir dilin otoriter

kaidelerine göre asıl dil kullanımı olan dil verimi ile zıtlık oluşturmaktadır.

Üretici dil bilgisi, ilk defa 1950'lerde Noam Chomsky tarafından ilerletilen ve tüm insanların dünyaya geldiklerinden itibaren sahip olduğu bir dil sığasına sahip olduğu düşüncesine istinat edilen bir dil bilgisi kuramıdır.

2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Dil Bilgisi

Dünya tarihindeki en büyük medeniyetlerden birisi olan Türk uygarlığını ve kültürünü insanlara iletmenin, öğretmenin tercih ettiği yollarından bir tanesi de Türk dilini yabancı insanlara öğretmekten geçmektedir. Günümüzde, yabancılara Türkçe eğitimi hadisesi Türk kültürüne ve kültürün diğer uluslara aktarılması adına büyük hizmetler yapmaktadır.

Bir milletin bireyleri ile iletişim kurmak isteyen diğer milletlerin mensupları o milletin dilini öğrenmek durumundadır. Bir yabancıya başka bir dili öğrenmesi çok eski zamanlardan bugüne kadar gereksinim hâlinde var olmaktadır. Yabancı bir dili öğrenme gereksinimi daha çok ticarî ya da dinî faktörlere dayanmaktadır. Başka bir kültürden öğrenilen dini ve inancı anlayıp uygulayabilmek için dini temsil eden kültürün dilini öğrenme gereksinimi duyulmaktadır. Aynı zamanda bir ülkeyle ticarî etkileşim kurabilmek için o ülkenin dilini öğrenilmesi gerekmektedir. Bireylerin çeşitli nedenlerle duydukları yabancı dil öğrenme gereksinimi beraberinde hedef dilin kültürünü öğrenme, hayata karşı farklı bakış açılarını öğrenme beraberinde ise yeni bir dünyayı öğrenmek demektir. Bu bağlamda yabancı dil öğrenmek bir dünyayı ve yabancı bir kültürü anlamaktır (Bölükbaş ve Keskin, 2010).

2.1. Avrupa Ortak Dil Çerçevesine Göre Dil Düzeyleri

Yabancı dil öğrenen bireylerin başarı ve yeterlilik durumlarını değerlendirmek amacıyla Avrupa Konseyi ile geliştirilmiş öncül olan Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR) Avrupa'daki dilleri kapsamakta ve tek bir ölçüt oluşturarak geçerliliği olan öğrenme, öğretme ve değerlendirme yöntemlerini sunan bir birincil kaynaktır. Buna göre yabancı dil ölçeği anlama ve anlatma becerilerini içeren beş dil becerisine dayanmaktadır. Bu bağlamda dinleme, okuma, karşılıklı iletişim ve üretme olmak üzere farklı iki kategoriye ayrılan konuşma ve yazma becerisidir.

2.2. Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni;

1. Program ve başvuru kaynakları geliştirerek sınav ve ders kitaplarının hazırlanmasında ortak kaynaktan yararlanılması
2. Eğitim yöneticilerinden sınav hazırlama kurullarına kadar her paydaş arasında koordinasyonun sağlanması
3. Amaç, içerik ve yöntemlerin ortak bir temelde kavramsallaştırılarak uygulanabilirliğinin sağlanması
4. Dil yeterliliklerinin belirlenebilmesi için nesnel ölçütlerin oluşturulması ve farklı bağlamlarda dil yeterliklerin belgelerinin tanınırlığını sağlanarak uluslararası hareketliliğin desteklenmesi nihai amacdır (CEFR, 2018).

Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi dil öğretimini altı basamakta ele almaktadır. Altı basamak ise kendi içinde alt ve üst olarak ayrılmaktadır.

A Temel Dil Kullanımı	A1	A2
B Bağımsız Dil Kullanımı	B1	B2
C Yetkin Dil Kullanımı	C1	C2

A1 (Başlangıç): En temel dil bilgisi ve becerileriyle basit ifadeler kullanılmaktadır.

A2 (Temel): Genel ifadelerle basit konuşmalar yapabilme ve klasikleşmiş görevler yerine getirilebilmektedir.

B1 (Orta): Günlük konular üzerine akıcı konuşmalar yapabilme, hadiseleri anlatma ve planlar hakkında konuşmalar yapılmaktadır.

B2 (Orta Üstü): Daha karmaşık konuları tartışabilme, anlama ve söyleyebilme yeteneğidir.

C1 (İleri): Öğrenciler bu seviyede geniş ve karmaşık metinleri anlayabilmekte, akıcı ve yapılandırılmış bir şekilde konuşabilmektedir.

C2 (Uzman): Öğrenciler her seviyede, hatta ana dil seviyesinde akıcı bir şekilde konuşabilmektedir.

2.3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde C1 Seviyesi Dil Bilgisi

Türkiye Maarif Vakfı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'na göre (2020) C1 seviyesi dil yapısı konuları şöyle sıralanmaktadır:

Avrupa Dil Portfolyosuna göre Dil Düzeylerine Yönelik Beklentiler (CEF, 2001) C1 seviyesi öğrencilerinden beklentileri şunlardır:

Uzun metinleri, birden fazla istekleri tanıyabilir ve anlayabilir.

Duygularını akıcı ve anlık bir şekilde anlatabilir.

Sosyal, akademik, profesyonel gibi çeşitli amaçlar için dili etkili ve esnek olarak kullanabilir.

Karmaşık konuları açık, yapılandırılmış, ayrıntılı bir metni, düşünceyi organize eden şemalar kullanarak üretebilir.

Türkiye'de öğretim dili Türkçe olan programlarda uluslararası öğrencilerin öğretim görebilmeleri için komiteler tarafından C1 seviyesinde dil yeterlilik belgesi istenmektedir. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafınca yürütülen ve her yıl binlerce yabancı öğrencilerin Türk üniversitelerinde eğitim almaları amacıyla burs almalarını sağlayan Türkiye Bursları Programı'nda öğretim diline dikkate alınmaksızın bütün öğrencilerin burs aldıkları programlarda eğitim almaya başlayabilmeleri için C1 seviyesi Türkçe belgelerini sunmaları şart koşulmaktadır. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretim merkezlerinin temel amacı öğrencilerin C1 seviyesinde anlama ve anlatma becerilerine sahip olabilmelerini sağlamaktır.

C1 dil seviyesi, üst düzey bir dil yeterliliğini temsil eder ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'na (CEFR) göre oldukça yüksek bir beceri düzeyini ifade etmektedir. C1 seviyesindeki bir kişi, karmaşık dil yapıları ve uzun metinlerle rahatlıkla başa çıkabilmektedir. Bu seviyedeki bir kişi, hızlı konuşmaları ve farklı aksanları anlamada

zorluk çekmeden dinleme becerisini sergileyebilmektedir. Konuşma sırasında, dilini esnek bir şekilde kullanarak derinlemesine soyut konularda akıcı ve doğal bir biçimde iletişim kurabilmektedir. Yazılı ifadelerde de aynı derecede yetkin olan C1 kullanıcıları, mantıklı bir yapı içinde uzun ve detaylı metinler yazabilir, dil bilgisi hatalarını en alt seviyelere indirerek karmaşık düşünceleri açıkça ifade edebilmektedirler. Okuma becerileri de gelişmiştir; akademik makaleler, edebî eserler ya da teknik yazılar gibi farklı metinleri derinlemesine anlayabilir ve analiz edebilir. C1 düzeyindeki bir öğrenci, dil bilgisi kurallarını uygun şekilde uygulayarak kelime haznesini etkili bir şekilde kullanarak ve hem resmi hem de daha samimi iletişimde uygun vurguları seçebilmektedir. Genel olarak C1 seviyesi, dil becerilerinin oldukça gelişmiş, iletişimde etkili ve yazılı ile sözlü dilde uyumlu olduğu bir aşamadır.

C1 seviyesindeki bir öğrenci, dilin girift yapılarında ustalaşmış, dil bilgisi kaidelerine hâkim ve dilin inceliklerine duyarlı bir seviyededir. Bu düzeye ulaşan öğrenciler, dilin kâidelerine bağlı olarak kendilerini anlatırken anlam kaybı yaşamadıkları görülmektedir. Dil bilgisinde yapılan hatalarının en aza düşürülmesi, iletinin doğru bir şekilde iletilmesini sağladığını ve bunun da iletişimin netliğini artırdığı bilinmektedir. Özellikle akademik ve profesyonel yazışmalarda, dil bilgisi hataları anlam belirsizliklerine sebep olabilir ve iletişimin tesirli olmasını engelleyebilmektedir. Bu nedenle C1 düzeyindeki öğrencilerin dil bilgisinde öğrendikleri, uygun ve etkili iletişim kurmalarını mümkün kılmaktadır.

C1 seviyesinde dil bilgisi, yalnızca anlamın doğru bir biçimde iletilmesini sağlamaz, aynı zamanda ikna edici bir iletişim oluşturmayı da mümkün kılmaktadır. C1 seviyesindeki bir öğrenci, dil bilgisi kurallarından yararlanarak farklı dil yapılarıyla daha ikna edici, derinlemesine ve ikna edici kanıtlar geliştirebilmektedir. Bu özellikle akademik yazılarda, sunumlarda ve profesyonel görüşmelerde önemli bir maharettir. Etkili bir dil kullanımı, okuyucunun veya dinleyicinin fikirleri anlamasını sunmakla kalmaz, aynı zamanda onu ikna edici bir biçimde yönlendirme kapasitesini de artırabilmektedir. C1 seviyesinde dil bilgisi, dilin tüm potansiyelini kullanarak öğrencinin iletişimdeki etkinliğini en üst dereceye çıkarmaktadır. Dil bilgisinde öğrendikleri, yalnızca doğru cümle yapılarını kullanmayı değil, aynı zamanda dilin inceliklerini ve bağlamlara göre nasıl esnek bir şekilde uyum sağlayabileceğini de içermektedir. Bu da öğrencilerin iletişimde daha

derin bir izlenim bırakmalarını ve karşısındaki kişileri daha etkili bir biçimde etkileyebilmelerini sağlamaktadır.

SONUÇ

İnsanlık tarihi boyunca hiçbir insan toplumu çevresinde yaşayan diğer insan toplumlarının hayatına, diline, kültürüne ilgisiz kalmamıştır. Oldukça eski bir tarihe sahip olan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi her dönem ilgi görmüş ve öğretimi süregelmiştir. Bu nedenle tarihten günümüze kadar yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik çalışmalar gelişme göstererek çeşitli amaç ve ihtiyaçlarla ilerlemeye devam etmektedir.

Dil bilgisi, bir dilin yapısının (Richards, Platt ve Platt, 1992); bir dildeki tümce oluşturma imkanlarının tasvir edilmesidir. C1 seviyesinde dil bilgisi, dil öğrenim sürecinin en üst seviyesini temsil etmektedir ve bireylerin dil becerilerini detaylıca geliştirmelerine imkân tanımaktadır. Bu seviye, dilin yapısal karmaşıklıklarını ve ince ayrımları anlamayı, kullanmayı ve uygulamayı gerektirmektedir. C1 dil bilgisi, dil öğrencilerinin yalnızca dil kurallarını doğru bir şekilde kullanmalarını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda dilin farklı koşullarda etkin bir biçimde kullanılmasına olanak tanımaktadır. İleri seviyede dil bilgisi, yazılı ve sözlü iletişimde doğruluk, tutarlılık ve tesirli ifade biçimlerini güçlendirmektedir.

Sonuç olarak C1 dil bilgisi seviyesi, sadece dil kurallarının öğrenilmesi değil, aynı zamanda dilin estetik, kültürel ve pratik yönlerinin de içselleştirilmesi gereken bir seviyedir. Bu seviyede dil bilgisini kazanımlamış olmak, bireylerin profesyonel ve akademik başarılarını güçlendiren, evrensel iletişimde daha güçlü ve güvenilir bir dil kullanıcısı olmalarını sağlayan önemli bir unsur olmaktadır. Bu sebeple C1 dil bilgisi, dil yeterliliğinin en üst noktası olarak kabul edilmekte ve kişilerin çok dilli ve çok kültürlü ortamlarda muvaffak olmalarına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Örnek Etkinlik

Ders konusu: İsim ve Fiil cümleleri

Seviye: C1

Süre: 80 dakika

Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Düz anlatım yöntemi, gösterip yaptırma yöntemi, tartışma yöntemi, dramatizasyon.

GİRİŞ

Öğrenciliklere öncelikle isim ve fiil cümleleri hakkında neler bilip neler bilmedikleri sorularak hazır bulunuş seviyeleri tespit edilmektedir.

Her öğrencinin tahtaya gelerek istediği bir isim ya da fiil kelimesi yazması istenilmektedir.

GÜDÜLÜME

Öğrencilerin günlük hayatta hangi ortamlarda isim cümlesi hangi ortamlarda fiil cümleleri kullandıkları sorularak bir tartışma ortamı yaratılmaktadır.

SUNUŞ

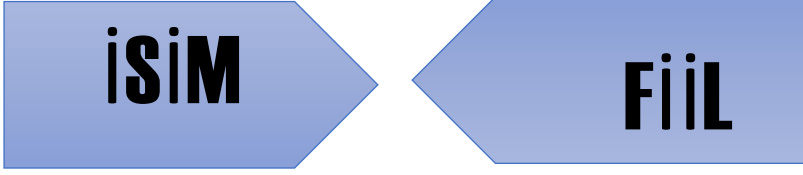
Öğrencilere isim cümleleri ve fiil cümleleri ilk olarak öğretmen tarafından düz anlatım yöntemi ile gösterilir. Bu süreçte öğretmen aktif öğrenciler ise pasiftir. Öğretmen öğrencilere vermek istediği bilgi ve kazanımları detaylı bir şekilde öğrencilere aktarmaktadır.

Öğretilmesi planlanmış bilgiler öğrencilere verildikten sonra düz anlatım yöntemi terk edilerek gösterip yaptırma ve tartışma yöntemlerine başvurulur. Böylelikle öğretmen tarafından verilen bilgilerin öğrenciye geçip geçmediği tespit edilmektedir. Öğretmen tarafından izlenilen adımların öğrenciler tarafından da izlenilmesi beklenilmektedir. Bu süreçte zorluk çeken ya da problem yaşayan öğrenciler ile sınıfta tartışma yöntemi kullanarak karşılıklı görüş alışverişi yapılmaktadır.

Son olarak konun iyice kavrandığını görmek için çeşitli dramatizasyon çalışmaları yapılmaktadır.

Yukarıdaki süreçler izlendikten sonra aşağıdaki etkinlikler sınıf ortamında yapılarak pekiştirme yapılır.

ETKİNLİKLER

--	--

A. Yukarıdaki tabloya aşağıda verilen isim ve fiil cümlelerinin numaralarını doğru şekilde yazalım.

1. Kitapların raflarda düzenli bir şekilde dizilmesi, evin içindeki huzurun simgesidir.
2. Gözlerindeki boşluk, yıllarca süren yalnızlığın bir yansımasıydı, her şeyin ötesinde bir şeyin eksikliğiydi.
3. Yaz tatilinde, köydeki bahçeyi düzenlemeyi planlıyorum.
4. Gerçeklerin yüzeyine çıkmaya çalışan her bilgi, genellikle gizemli bir şekilde yeniden şekillenir.
5. Proje üzerinde çalışmaya başladığımız ilk günden itibaren, sürekli yeni fikirler üreterek, her bir adımda ilerlemek için kararlılıkla hedeflerimize odaklandık.
6. Yolda yürürken, aniden yağmurun başlamasıyla birlikte, hızlıca bir çatı altına sığındık ve o sırada hayatın ne kadar değişken olduğunu düşündüm.
7. Üniversiteye başlamak için hazırlık süreci boyunca, yeni şehre uyum sağlamaya çalışırken, aynı zamanda akademik hayatım için gerekli olan tüm kitapları ve materyalleri topladım.
8. Bütün bir halkın iradesi, bazen küçük bir olayla tüm düzenin alt üst olmasına neden olabilir.

9. Gözlerindeki boşluk, yıllarca süren yalnızlığın bir yansımasıydı, her şeyin ötesinde bir şeyin eksikliğiydi.

10. Gerçekleştirdiği denemelerle, elde edemediği sonuçları daha iyi analiz etti.

İSİM	FiİL		
GÖLGE	HÜZÜN	TARTIŞ	DEĞERLENDİR
KEŞFET	İZLE	ZİHİN	ÖZGÜRLÜK
ÖZÜMSE	DENETLE	YÜCE	KATIL

B. Yukarıdaki balıkçı balık tutmaktadır. İsim köklü ve fiil köklü balıklar vardır. Tuttuğu balıkların hangi kovaya gideceğini bulunuz.

KAYNAKÇA

- Bazin, L. (2010). Türk lengüistiği ve kültür alışverişi meseleleri. *Türkçenin Derin Yapısı*, 521-552.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılara Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(4), 107-133.
- Bölükbaş, F., & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 5(4), 221-235.
- Bölükbaş, F. (2021). *Yabancılara Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Bölükbaş, F. (2023). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi*. Yılmaz, Y. & Çangal, Ö. (Ed.) *İçinde Yurt Dışında Türkoloji ve Türkçe Öğretimi 2: Yabancılara Türkçe Öğretimi* (ss. 193-216) Kırklareli & Erzurum: Fenomen Yayıncılık & RumeliYA Yayıncılık Publishing.
- Demir, S. (2020). Orta Asya Bozkır Medeniyetlerinde Türkçe, Türkçe Öğretimi ve Diğer Diller Üzerine. *Turkophone*, 7(2), 1-18.
- Demircan, Ö. (2002). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: Der Yayınları
- Demirel, Ö. (2015). *Yabancı Dil Öğretimi*, Pegem Akademi.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayın/Tanıtım.
- Güneş, F. (2017). *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller*. Ankara: Pegem Akademi
- Hinkel, E. ve Fotos, S. eds. (2002). *New perspectives on grammar teaching in second language classrooms*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Kösoğlu, N. (2004). Hukuka bağlılık açısından Eski Türkler'de-İslam'da ve Osmanlı'da devlet. *Ötüken Neşriyat AŞ*.
- Meskill, C. (2002). *Teaching and Learning in Real Time: Media, Technologies, and Language Acquisition*. Houston: Athelstan.
- Németh, G. (2004). *Attila ve Hunlar* (çev. Tarık Demirkan), Konya: Kömen Yayınları

- Özbay, M. (2010). Türkçe Öğretimi Yazıları. Ankara: Öncü Kitap.
- Richard, J. C., Platt, J., & Platt, H. (1992). Language teaching and applied linguistics. Longman.
- Solak, U. (2024). 21.Yüzyılda Dil Öğretimi. Yangil, M.K., Çelik, H. (Eds.) İçinde Dil Araştırmaları I (ss.38-58). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Şengül, L. (2024). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Geleceği. Yangil, M.K. & Çelik. H. (Eds) İçinde Dil Araştırmaları I (ss. 116-134) . İstanbul: Eğitim Yayınevi.

VII. BÖLÜM

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisini Ölçme ve Değerlendirme

Ladin ŞENGÜL

Öğrenme süreci bireylerin tüm yaşantısı boyunca süren bir eylemdir. Bu eylemin sonuçlarının, bireyin hayatındaki kullanımlarının ve yansımalarının göstergesi olan ölçme ve değerlendirme süreci de yaşam boyu sürmektedir. Ölçme ve değerlendirme varlık veya eylemlerin belirli nitelik ve niceliğe göre değerlendirilmesi ve karar verilmesini kapsayan bir süreçtir (Şahin, 2020). Bu noktada öğretimdeki ölçme, eğitim-öğretim sürecindeki bilgilerin öğrenciler tarafından edinilme derecelerinin gözlemlenerek belirli sayı veya sembollerle gösterilmesi; değerlendirme ise bu sayı veya sembollerin yorumlanarak anlamlandırılması, bireyin yaşantısındaki değişikliklerin analiz edilmesi ve bir yargıya varılması olarak tanımlanabilmektedir. Ölçme ve değerlendirme bireylerin öğrenmelerinin haricinde öğretim sürecindeki tüm etmenlerin de değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Ölçme ve değerlendirme öğretim programları, yöntem ve teknikler, öğrencilerin tanınması ve rehberlik edinilmesi, öğretmenlerin değerlendirilmesi ve istenilen hedefe ulaşılma düzeyiyle ilgili bilgiler vermektedir (Baykul, 2000; Yaşar, 2010).

Dünyada yaşanan değişimler beraberinde eğitim paradigmalarında da değişimlere neden olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Yaşanan bu değişimler öğrencilerden beklenen beceri ve yeterliliklerin değişmesine neden olmakla birlikte ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını da değiştirmiştir. "21. yüzyılın cahilleri okuma yazması olmayanlar değil; öğrenmeyi, unutmayı ve yeniden öğrenmeyi beceremeyenler olacaktır" (Toffler, 2018). Bu bağlamda içinde yaşanan çağda öğrencilerden öğrenmeyi öğrenmeleri istenmektedir. Yaşam boyu sürecek olan bu eylemin değerlendirilmesi de süreç temelli bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımına vurgu yapmaktadır.

Geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımı kısa bir zaman diliminde en çok doğruyu dikkate alan sonuç odaklı, öğrenci farklılıklarını ve potansiyellerinin fark edilmediği bir yaklaşımdır. Geleneksel ölçme ve değerlendirme, bilgi ve kavrama düzeyindeki kazanımları ölçerek belirli süre içerisinde en fazla doğru sayısına göre öğrenci başarısını değerlendirmektedir (Akkaya & Şengül, 2024). Bu

nedenle kalabalık öğrenci grupları için uygulamada kolaylık sağlayan geleneksel yöntem, öğrencileri öğrenmeleri üzerine düşünme, karşılaştırma, uygulama gibi üst düzey düşünme becerilerini uygulamalarına imkan sağlamamaktadır. Geleneksel ölçme ve değerlendirmede kullanılan teknikler arsasında çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testleri, eşleştirmeli testler, kısa cevaplı testler, yazılı yoklamalar gösterilebilir (Şahin & Kaya, 2020). Geleneksel yöntemde yer alan bu testler irdeleme ve sorgulama içermeyen, üst düzey zihinsel süreçlerin yeterince aktif olmadığı, gerçek yaşamla bağlantısı olmayan, değişen ve yeni durumlarla ilişkisi olmayan bilgiler ölçülmektedir (Titiz, 1998). Dil öğretiminde kazandırılmak istenen asıl hedef, dilin dört temel dil becerisiyle birlikte etkili ve farklı bağlamlara uygun olarak kullanabilmesidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ise kazandırılmak istenen asıl beceri iletişimsel yetidir. İletişimsel yeti, dildeki göstergelerin değişik ortamlarda, yerinde ve zamanında anlamlı bir şekilde kullanılarak sadece dil bilgisi kurallarını değil kültürel olgularla birlikte bağlama uygun olarak dili kullanılabilmesidir (Aktaş, 2005). Bu durum sürekli olarak değişen ortamlarda birden fazla değişkeni içeren ve günlük yaşama vurgu yapan ölçme ve değerlendirme sürecini geçerli kılmaktadır. Bu durum tek bir doğrunun esas alındığı geleneksel ölçme ve değerlendirme uygulamalarının dil becerilerinin ve çıktılarının ölçülebilmesinde yeterli olmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde tek bir yöntem değil geleneksel ve tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yöntemleri bir arada kullanılmaktadır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme

Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin belirlenen hedefe ulaşım ulaşmadıkları veya ne kadar ulaştıkları ölçme ve değerlendirme faaliyetleri sonucunda belirlenmektedir (Demirel, 2021). Dil öğretiminde ölçme ve değerlendirmede ne ölçülecek, nasıl yorumlanacak ve yeterlik seviyeleri nasıl tanımlanacak? Sorularının cevabı aranmaktadır (TELC, 2013). Yabancı dil öğretiminde konular sarmal bir yapı içerisinde işlenmekte ve bu durum bir önceki öğrenmelerin sonraki öğrenmeleri etkilediği anlamına gelmektedir. Bu durum yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin önemine vurgu yapmaktadır. Çünkü önceki öğrenmelerin ne kadarının etkili bir şekilde kullanılabildiği, öğrenmelerdeki eksikliklerin neler olduğunun belirlenebilmesi ve bu doğrultuda eğitim süreçlerinin geliştirilebilmesi için ölçme ve

değerlendirmeye ihtiyaç vardır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerle birlikte yurt dışında yaşayan Türk veya Türk soyluların Türkçe öğretim sürecini planlı, hedeflenen nitelikte, etkili bir şekilde Türkçe iletişim kurabilmeleri ve uluslararası seviyelere erişebilmeleri için ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmelidir (Coşkun, 2019).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi farklı kültürlerden farklı ön öğrenmelere sahip öğrencilerin kendi gereksinim ve amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri öğrenimdir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğretim sürecinin başında, içinde ve sonunda olmak üzere üç temel sınav bulunmaktadır (Karagülle & Akış, 2024). Bu sınavlar düzey belirleme sınavı, kur bitirme sınavı ve yeterlilik sınavlarıdır. Her seviyeden soruların yer aldığı düzey belirleme sınavında öğrencilerin Türkçeye yönelik ön öğrenmeleri ölçülmekte ve bu ölçülmeye göre öğrenci seviyesine karar vererek öğrenim süreci planlanmaktadır. Kur bitirme sınavları ise öğrencilerin öğrenim gördükleri dil seviyesinin sonunda sınava girmeleri ve buradaki performanslarına göre üst kura geçebilme veya kur tekrarı yapmasına karar verildiği sınavlardır. Türkçe yeterlilik sınavları ise öğrencilerin Türkçeye olan hakimiyetlerinin değerlendirildiği sınavlardır. Düzey belirleme sınavlarında tüm seviyelerde, kur sınavlarında öğrenim görülen seviyenin kazanımlarından sınav yapılırken Türkçe yeterlilik sınavında belirli bir seviyenin üstünde B1, B2 ve C1 seviyelerindeki sorular eşit bir şekilde bulunmaktadır (Boylu, 2020). Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerinden olan çoktan seçmeli sınavların ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde iletişim dil yeterliklerini geliştirmeye yönelik tasarlanan etkinliklerin beraberinde ölçme ve değerlendirme çalışmalarının içeriğini oluşturduğu ve öğrencilerin gelişiminin bütüncül bir şekilde takip edilmesine vurgu yapan Türkiye Maarif Vakfı'na göre (2020, s.33-34) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme yaklaşımı şu şekilde belirtilmiştir:

- Esnek ve güncellenebilir ölçme ve değerlendirme yapılmasına önem verilir.
- Ölçme ve değerlendirme için belirlenen etkinlikler tüm sürecin doğal bir parçası olarak planlanır ve uygulanır.

- Bireysel farklılıklara dikkat edilir. Öğrencilerin bilişsel özellikleri ve öğrenme stilleri dikkate alınır.
- Tüm bilgi, beceri, tutum ve değerleri kapsayacak ölçme ve değerlendirme teknikleri kullanılır. Sonraki öğrenmeleri destekleyecek biçimde yapılandırılır.
- Ölçme ve değerlendirme tekniklerinde ölçülen özelliğe uygun olması esas alınır. Programdaki öğretim yöntemleriyle tutarlı olmasına dikkat edilir.
- Alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleriyle geleneksel teknikler birlikte kullanılarak süreç ve sonuç odaklı değerlendirmeler yapılır.
- Tanılayıcı, geliştirici, özetleyici değerlendirmeler amaçlarına uygun olarak kullanılır.
- Dilin işlevsel kullanımına önem verilir. Dil unsurları iletişimsel bağlamda değerlendirilir.
- Öğrenen özerkliği esas alınarak öz değerlendirmelere yer verilir. Öz değerlendirmelerde yansıtma ve geri bildirim etkin olarak kullanılır.

Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde süreç odaklı bir değerlendirmeye vurgu yapıldığı görülmektedir. Süreç odaklı ölçme ve değerlendirmeler kısıtlı bir zaman diliminde en çok doğrunun ölçüldüğü teknikler dışında alternatif ölçme ve değerlendirme teknikleri de kullanılmaktadır. Alternatif ölçme ve değerlendirmeler sınav kaygısı ve stresi oluşturmamaya yönelik olarak öğretimin sürecinin etkililiğini ve öğrenci performansını göstererek, süreçteki eksikleri değerlendirerek düzeltilebilmesinde daha sistemli, geçerli ve güvenilir sonuçlarla ulaşılabilmektedir (Baysan, 2019; Şahin & Kaya, 2020). Öte yandan yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kalabalık gruplarda farklı becerilerin nesnel bir şekilde ölçülmesi gerekmektedir. Bu nedenle her ölçüm aracı tüm becerilerin ölçülmesi için uygun olmaması nedeniyle beceriler için hangi ölçüm araçlarının kullanılacağına iyi bilinmesi gerekmektedir (Güler 2022). Bu nedenle de süreç, sonuç ya da her ikisi dikkate alınarak bir değerlendirmede bulunmaktadır (Özbay & vd., 2013). Ölçme tekniklerinden birini en güvenilir ve geçerli kabul etmek mümkün değildir (Güler, 2022). Bu durumda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde farklı ölçme ve değerlendirme tekniklerinin duruma göre birlikte kullanılmasını gerekli

kılmaktadır. Buna göre yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sözlü sınavlar, kısa cevaplı veya açık uçlu sorular, çoktan seçmeli testler, sıralama testleri, doğru-yanlış testleri, var-yok testleri, eşleştirme soruları, boşluk doldurma soruları yararlanılan ölçme ve değerlendirme teknikleri olarak gösterilebilmektedir (Özbay & vd. 2013; Öge Yaşar 2018; Kurnaz 2019; Boylu 2021; Karagülle & Akış, 2024). Türkiye Maarif Vakfı'na (2020, s.34) göre yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılacak ölçme ve değerlendirme teknikleri ise şunlardır: görüşme, anlama testleri, boşluk doldurma, cümle doğrulama, gözlem, dereceli puanlama anahtarı, kontrol listesi, ürün dosyası, öz-akran-grup- tutum değerlendirmeleri. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde farklı becerilerin ve bu becerilere uygun kazanımların olması sebebiyle ölçme ve değerlendirme tekniklerinde de çeşitlilik oluşturmaktadır. Bu nedenle her bir beceri için farklı ölçme araçlarının kullanılmasını gerekli kılmaktadır (Dönder, vd., 2012).

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Bilgisi ve Ölçme-Değerlendirme

Yabancı bir dil öğrenebilmek ana dil konuşurlarından farklı yetkinliklere ve bilgiye sahip olmayı gerektirmektedir. Yabancı dil öğrenen birey o dili etkili bir şekilde kullanabilmek için dil bilgisine ihtiyaç duymaktadır. Bireyler ana dillerinde dil bilgisini sezgisel olarak kullanırken yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ise dili anlamlandırabilmek ve doğru kullanabilmek için dil bilgisine ihtiyaç duymaktadır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yapısı ve dil bilgisi kuralları, Türkçenin mantığının anlaşılmasında önemli bir role sahiptir (Uyar & Tekin, 2024). Dil bilgisi ile öğrenci sözcüğü cümle içinde nasıl kullanması gerektiğini öğrenir ve anlamlı cümleler kurar (Bölükbaş Kaya, 2023). Bu bağlamda dil bilgisi öğretimi aynı zamanda iletişimsel yetinin kazandırılmasında da önemli bir role sahip olduğu söylenebilmektedir. Öğrencinin dil bilgisine olan hakimiyeti beraberinde farklı becerilerinin geliştirilmesi, anlam belirsizliklerinin giderilerek hızlı ve doğru bir dil öğretimin gerçekleşmesi, karmaşık ve üst düzey dil yapılarının çözülmesi ve etkili bir iletişimin kullanılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda farklı becerilere kaynaklık eden dil bilgisinin ölçme ve değerlendirmesi teknikleri de çeşitlenmektedir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi becerilerin ölçme ve değerlendirilmesinde dil bilgisi yapılarını bağlama uygun ve doğru olarak kullanımları incelenmekte ve önemli bir belirleyici olmaktadır.

Bölükbaş Kaya (2023) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirmeyi şu şekilde açıklamaktadır:

Tanıma ve Yerleştirmeye Dönük Değerlendirme: Öğrencilerin ön öğrenmelerini belirleyerek uygun öğretim sürecinin planlaması için yapılan bu sınavlarda dil bilgisi konusunun öğrenilebilmesi için bir önceki dil bilgisi yapısının öğrenilmesi gerekmektedir. Dil bilgisinin sarmal yapısından dolayı öğrenciyi tanımaya yönelik yapılan bu sınavlarda dil bilgisi önemli bir belirleyicidir.

Yerleştirme ve Biçimlendirmeye Dönük Değerlendirme: Öğrenme eksikliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu değerlendirmeler dil bilgisi odaklıdır.

Değer Biçme ve Sonuca Dönük Değerlendirme: Öğretim sonucunda hedefe ne ölçüde ulaşıldığının tespit edilebilmesi için yapılan bu sınavlarda dört temel dil becerisi yer almakta olup dil bilgisi için ayrı bir bölüm bulunmamaktadır fakat dört temel dil becerilerine yönelik yapılan sınavlarda öğrencilerden beklenen dil bilgisi yapılarını doğru olarak kullanıp kullanmadıkları ve ne ölçüde kullandıkları değerlendirilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çeşitli ölçme ve değerlendirme teknikleri kullanılabilir. Bu tekniklere örnek olarak şunlar gösterilebilir:

Kısa cevaplı sorular: Genellikle bir kelime, cümle veya rakamdan oluşan cevaplara sahip sorulardır (Turgut & Baykul, 2015). Hazırlanma ve değerlendirme kolaylığı sağlayan bu sorularda soru kökünün belirgin olmaması, ölçülmek istenen bilginin önemli ve ana kazanım olmaması ve sadece tek bilgi veya beceriye odaklanması bu soruların sınırlılıkları arasında gösterilebilmektedir.

Örnek:

Aşağıdaki cümleleri edilgen halini yanına yazınız.

Çocuklar dolaptaki pastayı yemişler.....

Öğretmenler çocuklara Türkçe öğretiyorlar.

Şirket, yeni ürününü uluslararası fuarda sergiledi.

Boşluk doldurma soruları: Boşluk doldurma testleri, belirlenmiş cümleler veya metinler içindeki doğru cevabın boşluk bırakılarak (Brown & Hudson, 1998) öğrenciler tarafından doğru bir şekilde

doldurulduğu sorulardır. Boşluk doldurma soruları hazırlanırken sorunun tek bir cevabı olmalı, açık ve kolay bir anlatımı olmalı, boşlukların uzunluğu öğrenciye ipucu vermemelidir (Atılğan, 2016).

Örnek:

Aşağıdaki boşlukları uygun eklerle doldurunuz.

İkisi de aynı anda gülüm___ ve göz göze gel___. Yıllar önce bir sokakta tesadüfen tanış___ ve dost ol___. Şimdi, anılarını hatırlayıp birlikte gül___.

Çoktan seçmeli sorular: Tek bir yargının sorulduğu kök kısmından oluşan ve bu soru köküne bağlı 4 farklı seçenekten doğru olanın işaretlenmesinin istendiği sorulardır. Soru kökünün açık ve anlaşılır olması, öğrencilerin seviyelerine ve kelime varlıklarına uygun olması, çeldiricilerin güçlü olması gerekmektedir. Çoktan seçmeli sorular kalabalık gruplara uygulama ve değerlendirme kolaylığı sunmaktadır. Öte yandan çoktan seçmeli testlerde şans faktörünün yüksek olması, bilgiyi ortaya çıkarmak yerine çeldirici olabilmesi; bilgiyi düzenleme, sentezleme veya tartışma imkanlarını ve yaratıcılığı engellemesi bu soruların dezavantajlarından (Simkin & Kuechler, 2005).

Örnek:

1. Aşağıdakilerden hangisinde bir işi karşılıklı yapma anlamı yoktur?

- A) Ali, Ahmet'le tartıştı.
- B) Öğrenciler kendi aralarında gülüştü.
- C) Aslan ile fare birbirine baktı.
- D) Bu duruma iyice alıştı.

Sıralama ve Eşleştirme Soruları: Birbirleriyle ilişkili kavram ve konuların soru kökleri ve cevaplarının iki sütunda verilip eşleştirilmesinin istendiği testler olan eşleştirme soruları uygulama ve hazırlama kolaylığı sunmaktadır. Eşleştirme soruları alt düzey düşünme basamaklarını kapsamakta olup iki sütundaki madde sayılarının eşit sayıda verilmemesi şans faktörünü azaltmaktadır. Sıralama soruları bir konuda karışık olarak verilen kavram ve konuların anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde sıralanmasının istendiği sorulardır.

Örnek:

Aşağıdaki cümleleri eşleştiriniz.

I. Sabahları kahvaltı yapmadan

II. Çocuklar güzel havada parka gidip

III. Köyüme gitmeye gitmeye

IV. Düzenli spor yaparak

- a. beş kilo verdi.
- b. orayı unuttum.
- c. okula gitmeyin.
- d. oyun oynadılar.
- e. temiz hava aldı.

Doğru-yanlış testleri: Konuyla ilgili verilen ifadelerin doğruluğu veya yanlışlığı üzerine karar verilerek işaretlenmesinin istendiği testlerdir. Hazırlama, uygulama ve değerlendirme kolaylığı sağlayan bu testler aynı zamanda şans faktörünün yüksek olduğu ve öğrencileri ezberlemeye yönlendiren testlerdir. Doğru ve yanlış testlerin kısa, açık ve net bir ifadeyle hazırlanmalıdır. Bu testlerde önemsiz ayrıntılara yer verilmemesi gerekmektedir.

Örnek:

Aşağıdaki ifadeler doğru ise D yanlış ise Y şıkkını işaretleyiniz.

“Yağmur yağdı, fakat dışarı çıkmadık.” cümlesinde “fakat” bağlacı iki zıt durumu birbirine bağlamaktadır.

D Y

“O kadar çalıştı ki sonunda başarılı oldu.” cümlesindeki “ki” bağlacı neden-sonuç ilişkisi kurar.

D Y

“İster sinemaya gidelim ister evde oturalım.” cümlesinde tercih bildiren bir bağlaç kullanılmıştır.

D Y

“Hava çok sıcak çünkü güneş tüm gün parlaktı.” cümlesinde “çünkü” bağlacı sebep-sonuç ilişkisi kurar.

D Y

Yapılandırılmış Grid: Kavram yanılgılarını ve bilgi eksikliklerini tespit ederek anlamlı öğrenmeleri ölçen (Johnstone, vd., 2000) yapılandırılmış grid, konuyla ilgili temel ve alt kavramlarını öğrenilme durumlarını belirleyen (Aydoğdu & Kesercioğlu, 2005), numaralı kutucuklara oluşan yapılarda bilgileri verilmesi, uygun

kutucukların öğrenciler tarafından seçilip mantıksal olarak sıralanmasını gerektiren sorulara verilen cevaplardan oluşmaktadır (Doğan, 2012, s.12).

Örnek: Sıfat fiil kutucuklarını seçiniz.

1. koşmak	2. Güler yüzlü çocuk	3. Geline haber ver.
4. Yazmayı seviyorum.	5. Söylediği sözler anlamlıydı.	6. Okuyarak kendini geliştirdi.
7. Düşünmek önemlidir.	8. Çalışkan öğrenci başarılı olur.	9. Gülerek içeri girdi.

Kavram Haritası: Kavram haritaları belirli bir konuya ait temel ve alt kavramlar arasındaki ilişkiyi gösteren haritalar olup bireylerin önceki ve yeni bilgileri arasında anlamlı bir öğrenme oluşturmaktadır. Kavram haritaları hazırlık ve hatırlama çalışmalarıyla öğrenme sürecinin başında kullanılabildiği gibi konuyla ilgili kavramları değerlendirme amacıyla öğrenme sürecinin sonunda da kullanılabilmektedir. Bahar ve diğerlerine göre (2006) önemli kavramların seçilerek hiyerarşik bir sıranın kurulması ve bu hiyerarşideki ilişkileri gösteren belirtmelerin yapılarak aynı veya farklı düzendeki kavramlar arasında bağlantı kurulup adlandırılması ve önermelerin oluşturulmasıdır.

Portfolyo: Öğrencilerin süreç içerisinde hazırladıkları çalışmaları içererek özgün ürünlerle aidiyetlik duygusunu geliştirmekte, öğrencilerin bireysel çalışma ve süreçlerini içerdiği için bireysel öğrenmelere vurgu yapmakta, öğreticinin ve öğrencinin kendisini değerlendirmesine olanak sunarak öz değerlendirme tekniklerini içermekte tutarlı ve etkileşimli bir değerlendirmeye olanak sunmaktadır.

Akran ve Öz Değerlendirme: Öğrencinin belirli bir konuyla ilgili kendi performansını değerlendirdiği ölçme ve değerlendirme tekniğidir. Öğrencilerin konuyla ilgili güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeleri, objektif bir bakış oluşturmaya ve böylelikle öğrenciyi konuya yönelik güdülemeyi destekleyen ölçme ve değerlendirme tekniğidir. Çeşitli görsel-işitsel araçlarla öğrencilerin dil becerileri, dil bilgisi kurallarını kullanma düzeyleri tespit edilebilmekte ve

öğrencilerin zorlandıkları alanlara yönelik eğitim etkinliği planlanabilmektedir. Akran değerlendirmesi ise öğrencilerin rol ve sorumluluk alarak birbirlerinin yazılı ve sözlü olarak taslaklarını yorumlaması ve eleştirmesidir (Liu & Hansen, 2002). Akran değerlendirmesinin temel amacı öğrencilerin eleştirel düşünme, iş birliği becerilerini geliştirme ve öz değerlendirme becerilerini geliştirmektedir.

Örnek: Dil Bilgisi Akran ve Öz Değerlendirme Formu

	Her zaman (4)		Nadiren (3)		Hiç (2)	
	Ben	Arkadaşım	Ben	Arkadaşım	Ben	Arkadaşım
Cümledeki öğeleri (özne, yüklem, nesne vb.) doğru bir şekilde tanımlayabiliyorum.						
Fiil zamanlarını (geçmiş, şimdiki, gelecek vb.) doğru kullanabiliyorum.						
Edat ve bağlaçları doğru kullanabiliyorum.						
Cümledeki dil bilgisi hatalarını fark edip düzeltebiliyorum.						
Dil bilgisi kurallarına göre doğru eklemeleri (yapım eki, çekim eki) kullanabiliyorum.						

Tüm becerilerde yer alan ve diğer becerilerin gelişmesindeki ana unsur olan dil bilgisini ölçme ve değerlendirmede farklı beceriler için kullanılan tekniklerden de yararlanılabilmektedir. Bunlara örnek olarak yazılı sınavlar, dereceli puanlama anahtarı, performans değerlendirme testleri, gösteri, tartışma, gözlem, sözlü sunumlar, proje veya performans ödevleri gösterilebilmektedir.

Sonuç

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme öğrenciyi tanıma, süreç içerisinde öğrenmelerini takip etme, belirlenen hedefe ne ölçüde ulaşıp ulaşılmadığını tespit etme ve öğretim programlarını bu ölçme ve değerlendirmelere göre planlama amacıyla kullanılmakta olup dil öğretiminin başında, ortasında ve sonunda öneme sahiptir. Etkili bir ölçme ve değerlendirme süreci öğrencilerin

dil yeterlilikleriyle birlikte öğretim sürecinin etkililiğini de ölçmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dilin iletişimsel bağlamında kullanılmasına önem verilerek değerlendirmelerin bu esasta gerçekleştirilmesi, her beceride aynı ölçme teknikleri yerine konuya ve beceriye uygun esnetilebilen, bireysel farklılıklara dikkat edilen, tutarlı, öğrenci özerkliğine dikkat edilen, geleneksel ve alternatif ölçme-değerlendirme araçlarının birlikte kullanılmasını gerekli kılmaktadır. Etkili ve objektif bir ölçme ve değerlendirme süreci beraberinde tüm öğretim sürecinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini desteklemekte öğrencilerin de hem kendilerini hem de dili daha iyi tanımalarına olanak sunmaktadır.

Bir dili tüm becerilerde etkin kullanabilmek için dil bilgisine ihtiyaç vardır. Dil bilgisi ile öğrenci dilin mantığını kavramakta bu mantığa bağlı olarak dili farklı bağlamlarda üretebilmektedir. Dil bilgisi öğretiminde bir önceki öğrenmeler bir sonraki öğrenmeleri etkilemekte ve bu sarmal yapıda ölçme ve değerlendirme süreci büyük bir rol oynamaktadır. Öğrenci dil bilgisini dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere tüm becerilerde kullanmakta ve bu becerilerdeki gelişme dil bilgisine bağlı ilerlemektedir. Bu durumda dil bilgisinin ölçme ve değerlendirmesinde diğer beceriler için kullanılan tekniklerin ve araçların kullanılabilmesini göstermektedir. Bu bağlamda dil bilgisinin ölçme ve değerlendirmesinde çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemleri bir arada kullanılabilir. Bu bağlamda klasik çoktan seçmeli testlerden öz değerlendirmelere kadar tüm geleneksel ve alternatif ölçme-değerlendirme teknikleri dil bilgisinde yer almakta olup sadece sınavlarda değil öğretim sürecindeki tüm etkinliklerde ölçme ve değerlendirmeyi destekledikleri söylenebilmektedir.

Örnek Etkinlik

Ders konusu: Fiilimsiler

Seviye: B2

Süre: 80 dakika

Giriş: Ön Bilgileri Değerlendirme

Öğrencilerin ön bilgilerini ölçebilmek amacıyla fiil yapılarıyla ilgili boşluk doldurma testi uygulanır.

Sabah erken kalkıyorum, sonra kahvaltı

Annem her sabah gazete

Dinleme sorularını dikkatle

Ablam akşam yemeği

Her yaz tatilinde ailecek Antalya'ya

Dersler sabah 09.00'da

Motivasyon ve Güdüleme (10 Dakika)

Öğrencilere günlük hayatta reklam, kitap, afiş gibi görsellerde günlük hayattan örnekler örneklerle fiilimsi örnekleri gösterilir.

“Okumak özgürlüktür.”

“Sağlıklı yaşamak için dengeli beslenmeliyiz.”

“Mutlu olmak için spor yap!”

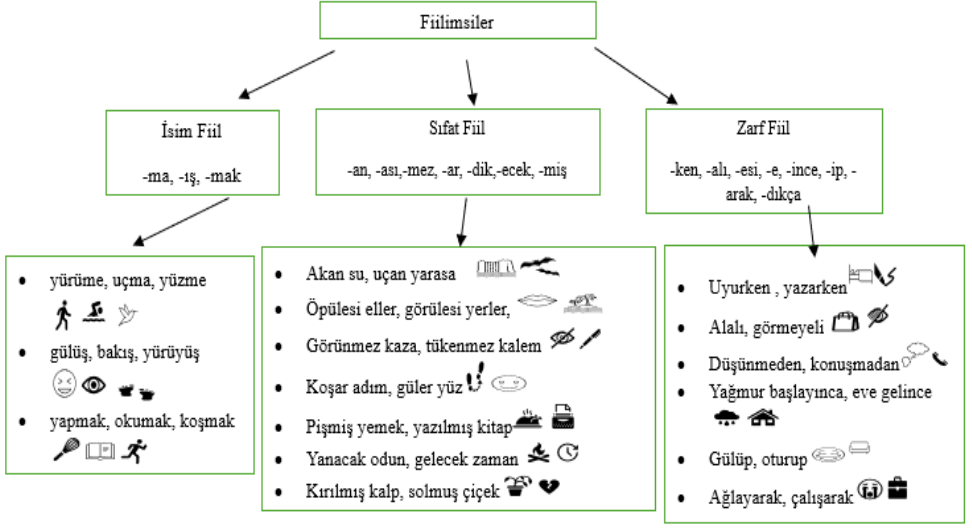
Öğrencilerin merak duygusunu arttırmak ve fiilimsi kullanımlarına dikkat çekmek amacıyla bu cümlelerin anlamı, hangi fiillerin kullanıldığı sorulur.

Kitap okuyorum.

Kitap okumayı seviyorum.

Öğrencilere bu iki cümlelerin anlamı sorulur. İki cümle arasındaki fark sezdirilmeye çalışılır.

Sunum: Öğrencilere fiilimsi türleri örneklerle sezdirilmeye çalışılır. Farklı fiilimsi örnekleri verilir. Bu örnek ve tanımlar kavram haritası kullanılarak yapılır. Fiilimsilerin cümle içerisindeki önemi ve görevi öğrencilere örneklerle açıklanır. Kavram haritası kullanılarak fiilimsilerin zihinde yapılandırılması ve hatırlanması kolaylaştırılır.

Öğrencilere hatalı fiilimsi kullanımlara örnek cümleler gösterilir.

- Koşarak yürümek çok yorucudur.
- Ders çalışmak için odada bulunarak çalışmam gerekiyor.
- Onunla konuşma için düşünerek yazmak lazım.

1.Etkinlik: Öğrencilerden metindeki farklı türdeki fiilimsileri grid tablosuna yerleştirmeleri istenir. Tabloları daha sonra arkadaşlarıyla paylaşıp yanlışları kendi aralarında düzeltirler. Böylelikle öğrencilerin konuyu anlayıp anlamadıkları değerlendirilir.

Bugün sabah erkenden kalkıp kahvaltı yapmak için mutfığa gittim. Kahvaltımı hazırladıktan sonra dışarıda biraz yürümek istedim. Hızla giyinip çıkarken, yağmurun başladığını fark ettim. Koşarak evin kapısını kapadım, çünkü yağmurun altında ıslanmak istemiyordum.

Yolda yürürken parkta çocukların oynadığını gördüm. Gülerken düşen bir çocuğun ağlaması, hemen yardımcı olmama neden oldu. Onu sakinleştirip annesine teslim ettikten sonra parkta biraz daha yürüdüm. Doğanın içinde olmak, ruhumu dinlendiriyordu.

Bir süre sonra başımın ağrıdığını hissettim. Çalışmak için erken kalkıp kahvaltımı yaparken biraz fazla kahve içmişim. Hemen bir kafe bulup orada dinlenmeye karar verdim. Kafede otururken çalışmak için biraz kitap okumaya başladım. Yeni aldığım kitap çok sürükleyiciydi. Kitap okumayı çok seviyorum.

Sonra arkadaşım Zeynep aradı. Birlikte sinemaya gitmek istedik. Sinemada, izlediğimiz filmin çok güzel olduğunu söyledik. Bu güzel günün sonunda, evime dönerken gülümsedim, çünkü her şey yolundaydı.

Cümle	Fiilimsi Türü	Fiilimsi	Ek	Anlamı
Yolda yürürken...	Zarf Fiil	giderken	-ken	Zaman belirtiyor.
Yeni aldığın kitap...	Sıfat Fiil	aldığın	-dik	Kitabı niteliyor.
Okumayı çok seviyorum.	İsim Fiil	çalışmayı	-ma	İsmi gibi kullanılıyor.

2.Etkinlik: Metinde boş bırakılan yerlere öğrencilerin uygun fiilimsileri yazmaları istenir.

Sağlıklı bir yaşam sürmek, yalnızca fiziksel sağlığı değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal dengeyi de anlamına gelir. Düzenli egzersiz yaparak vücudu, kalp sağlığını ve kasları mümkündür. Sabahları erken kalkarak güne, taze hava almak ve hafif bir yapmak vücudun gün boyunca enerjik yardımcı olur. Ayrıca sağlıklı dikkat etmek, bol su içmek ve şekerli gıdalardan kaçınmak, metabolizmanın düzgün çalışmasını için önemlidir. Zihinsel sağlık da en az fiziksel sağlık kadar önemlidir; stresle başa çıkmayı, meditasyon ve yeterince uyumayı gerekir. Tüm bu alışkanlıkları düzenli olarak, sağlıklı bir yaşam tarzı benimsemek için en iyi yol olacaktır.

Ölçme ve Değerlendirme: Fiilimsilerle ilgili yapıları ölçebilmek amacıyla öğrencilere yazma, konuşma etkinlikleri içerisinde fiilimsilere yer verilerek öğrencilerin gelişimleri izlenir. Öğrencilerin etkinliklerdeki gelişimleri ve hataları gözlemlenir. Öğrencilerden çalışmalarından yola çıkarak kendi değerlendirmelerini yapmaları istenir.

	Her zaman	Bazen	Hiç
Fiilimsi türlerini birbirinden ayırt edebilirim.			
Fiilimsileri uygun eklerle tamamlayabilirim.			
Sıfat fiilleri ayırt edebilirim.			
İsim fiilleri ayırt edebilirim.			
Zar fiilleri ayırt edebilirim.			
Fiilimsilerin anlam farklarını biliyorum.			
Yazmamda fiilimsileri kullanabilirim.			
Konuşmamda fiilimsileri kullanabilirim.			
Bir cümleyi uygun fiilimsilerle tamamlayabilirim.			

Kaynakça

- Akkaya, N., Şengül, L. (2024). Türkçe Öğretiminde Öğrenci Merkezli Değerlendirme. Gülbahar, B. (Ed) İçinde Öğrenci Merkezli Türkçe Öğretimi (ss. 241-260). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aktaş, T. (2005). Yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 89-100.
- Atılgan, H. (2016). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Anı Yayıncılık.
- Aydoğdu, M., & Kesercioğlu, T. (2005). İlköğretimde fen ve teknoloji öğretimi. Anı Yayıncılık.
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., Bıçak, B. (2015). Geleneksel-alternatif ölçme ve değerlendirme öğretmen el kitabı. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Baykul, Y. (2000). Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması. ÖSYM Yayınları.
- Baysan, B. (2019). İlkokullarda ölçme değerlendirme amaçlı yapılan deneme sınavlarının öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Boylu, E. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ölçme ve değerlendirme. H. Karatay (Ed.) İçinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi el kitabı (ss. 521-573). Pegem Akademi.
- Bölükbaş Kaya, F. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi. N. Akkaya (Ed.), İçinde 100 soruda yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (ss.. 93-105). Ankara.
- Brown, J. D., Hudson, T. (1998). The alternatives in language assessment. *TESOL Quarterly*, 32(4), s.653-675.
- Coşkun, H. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. M. N. Kardaş (Ed.), İçinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi (ss. 293-313). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2021). Yabancı dil öğretimi, dil pasaportu – dil biyografisi – dil dosyası. Pegem Akademi.
- Doğan, S. (2012). Kavram haritası ve yapılandırılmış grid tekniğinin çoktan seçmeli testlerle karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Dönder, A., Elaldı, Ş., & Özkaya, Ö. M. (2012). Öğretim elemanlarının üniversite düzeyindeki temel İngilizce öğretiminde kullanılabilecek tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 7(1), 953-968.
- Güler, N. (2022). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Pegem Akademi.
- Johnstone, A. H., Bahar, M., & Hansell, M. H. (2000). Structural communication grids: A valuable assessment and diagnostic tool for science teachers. *Journal of Biological Education*, 34(2), 87-89.
- Karagülle, H., & Akış, İ. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çevrim içi ölçme ve değerlendirme: Karşılaştırmalı analiz. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 29, 364-385.
- Kurnaz, H. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ölçme ve değerlendirme. İ. Erdem, B. Doğan, H. Altunkaya (Eds.), *İçinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* (ss. 241-276). Pegem Akademi.
- Liu, J., Hansen, J. (2002). *Peer response in second language writing classrooms*. University of Michigan Press.
- Örge Yaşar, F. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme. A. Şahin (Ed.), *İçinde Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi: Kuramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* (ss. 617–653). Pegem Akademi
- Özbay, M., Melanlıoğlu, D., Büyükkiz, K. K., Uyar, Y. (2013). Yabancılar Türkçe öğretimi için ölçme ve değerlendirme soruları. C.Birol, M. Özbay (Eds.), *İçinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* (ss. 241–276). Pegem Akademi.
- Simkin, M. G., Kuechler, W. L. (2005). Multiple-choice tests and student understanding: What is the connection? *Decision Sciences Journal of Innovative Education*, 3, s.73-98.
- Şahin, Ç., Kaya, G. (2020). Alternatif ölçme değerlendirme ile ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi: Bir içerik analizi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), s.798-812.
- Şahin, Y. (2020). Yabancı dilde ölçme ve değerlendirme. Pegem Akademi.
- TELC. (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi: Öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. TELC, GmbH.

- Titiz, M. T. (1998). Ezbersiz eğitim "yol haritası". Beyaz Yayınları.
- Toffler, A. (2018). Üçüncü dalga: Bir fütürist ekonomi analizi klasığı. Koridor Yayıncılık.
- Turgut, M. F., Baykul, Y. (2015). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı (2. baskı).
- Uyar, M. C., Tekin, E. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde web 2.0 araçlarıyla dil bilgisi öğretimi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(3), s. 1111-1140.
- Yaşar, M. (2010). Ölçme ve değerlendirme ile ilgili temel kavramlar. S. Tekindal (Ed.), İçinde Eğitimde ölçme ve değerlendirme (pp. 9-40). Pegem Akademi.